

Regeringens skrivelse

1978/79: 6

med överlämnande av årsredovisning för Statsföretag AB;

beslutad den 15 juni 1978.

Regeringen överlämnar till riksdagen, enligt bifogade utdrag av regeringsprotokoll, årsredovisning för år 1977 för Statsföretag AB.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

NILS G. ASLING

INDUSTRIDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1978-06-15

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Romanus, Turesson, Gustavsson, Antonsson, Mogård, Olsson, Dahlgren, Åsling, Söder, Troedsson, Mundebo, Krönmark, Wikström, Johansson, Friggebo

Föredragande: statsrådet Åsling

Skrivelse med överlämnande av årsredovisning för Statsföretag AB

I beslutet om bildandet av Statsföretag AB (prop. 1969: 121, SU 168, rskr 381) ingick att en redovisning av verksamheten hos bolaget årligen skulle överlämnas till riksdagen. Detta bör liksom föregående år (skr. 1976/77: 152) ske genom att bolagets årsredovisning för det senaste verksamhetsåret överlämnas till riksdagen. Årsredovisningen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga*.

Med hänvisning till vad jag sålunda anført hemställer jag att regeringen överlämnar årsredovisningen för år 1977 för Statsföretag AB till riksdagen.

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

Statsföretagsgruppen i sammandrag

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977
Fakturerad försäljning i mkr	3 592	3 947	4 441	5 606	8 063	7 923	9 747	9 187
Därav kunder i utlandet i %	—	—	—	57,9	60,5	51,2	52,7	48,0
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader i mkr	300	158	253	413	1 043	353	-437	-1 057
i procent av faktureringen	8,3	4,0	5,7	7,4	12,9	4,5	-4,4	-11,5
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter i mkr	269	193	263	406	987	321	392	-1 395
Bokslutsdispositioner i mkr	-95	-78	-41	-144	-752	-268	-50	884
Avkastning på totalt redovisat kapital i %	6,8	4,4	4,9	6,6	12,3	5,0	0,3	-2,8
Soliditet i %	39,5	36,1	32,8	33,1	30,7	26,4	35,3	34,3
Moderbolagets utdelning i mkr*	0	0	0	22	36	0	0	0
Investeringar i anläggningar i mkr	512	740	931	856	1 098	1 537	1 840	1 503
Medelantal anställda	34 093	34 285	35 022	36 999	41 299	45 957	47 710	42 287

* Styrelsens förslag.

- Statsföretagsgruppens resultat efter finansiella intäkter och kostnader, exklusive kursförluster, har försämrats med ca 270 mkr.
- Kursförlusterna netto utgör 363 mkr, varav i Statsföretag AB 169 mkr, i ASSI 92 mkr, i LKAB 42 mkr samt i NJA 54 mkr.
- Den stora gruppen dotterbolag vid sidan av basindustrin visar sammantaget förbättrat resultat och acceptabel självfinansiering. Utvecklingen för denna grupp bedöms fortsatt positiv under år 1978.
- De senaste årens svåra affärsklimat för ASSI, Berol Kemi och LKAB har resultatmässigt slagit igenom. Ingen större förbättring siktas under år 1978. Kraftfulla åtgärder måste insättas för att trygga basindustriföretagens fortlevnad.
- Investeringstakten hög — 1 503 mkr har investerats i anläggningar.
- Karlskronavarvet och Uddevallavarvet har överförts till AB Svenska Varv.
- Stålverk 80 avvecklas och verksamheten i NJA överförs till Svenskt Stål AB enligt riksdagsbeslut.
- Uppdrag enligt riksdagsbeslut att samordna de statliga tekoföretagen till en företagsekonomiskt lönsam koncern.
- En utredning om Statsföretags verksamhetsinriktning och mål har tillsatts av regeringen.

Ansvar, uppgifter och befogenheter Av Per Sköld

Under det gångna året har verksamheten inom Statsföretagsgruppen kommit att präglas av den ekonomiska situationen för de tunga basindustrierna malm, järn och stål, skog och petrokemi — som starkt har påverkat utvecklingen för LKAB, NJA, ASSI och Berol Kemi — samt önskemålen från staten, kommuner och fackliga organisationer att bibehålla sysselsättningen på tidigare nivå. Dessa problem påverkar företagsgruppen särskilt hårt, då våra basindustriföretag är dominerande storleksmässigt och dessutom är lokaliserade till övre Norrland och Västkusten, där risken för ökad undersysselsättning är störst. I de här sammanhangen upplever jag allt som oftast att man förväxlar staten och Statsföretag. Man ger i debatten Statsföretag uppgifter som åvilar politikererna. Jag anser det därför vara angeläget att på några punkter försöka klargöra hur vi uppfattar gränserna för Statsföretags ansvar, uppgifter och befogenheter.

Först några siffror beträffande Statsföretags engagemang i Norrbotten.

Statsföretag har sedan sin tillkomst fram t. o. m. 1977 i aktieutdelningar och koncernbidrag från Norrbottenföretagen, i huvudsak LKAB, erhållit totalt 726 mkr. Under samma period har NJA och Norrlandsfonden direkt från Statsföretag eller från staten via Statsföretag tillförts 3 185 mkr (varav 2 337 mkr i samband med rekonstruktionen av NJA, nedskrivningen av Stålverk 80 samt bildande av SSAB, Svenskt Stål AB). Samtidigt har Statsföretagsgruppen i Norrbotten investerat ca 4 800 mkr i anläggningar, vilket utgör 53 % av våra totala investeringar. Låt mig här konstatera att vi ständigt har känt vårt ansvar för Norrland och våra företag där. I de fall vi inte av egen kraft förmått ställa erforderliga ekonomiska resurser till förfogande har vi aktivt kunnat medverka till att vår ägare — staten — tillskjutit medel för att trygga företagens existens.

När Statsföretag bildades beslöt riksdagen att verksamheten skulle bedrivas på samma villkor som gäller för svenskt näringsliv i övrigt. Detta innebär alltså att Statsföretag ej tilldelats några direkta politiska uppgifter.

Samtidigt har ägaren — staten — fastlagt att de åtgärder som vidtas så långt som möjligt faller inom ramen för statens önskemål beträffande sysselsättnings- och regionala aspekter. Vi har under de gångna åren sökt beakta dessa önskemål. Vad vi inte kan påverka är den internationella strukturen eller konjunkturen på världsmarknaden. Vi kan påverka effekterna, men vi kan inte förändra förutsättningarna. Låt oss ta LKAB som exempel, ett företag som helt dominerar de två kommunerna Kiruna och Gällivare. Redan tidigt kunde vi förutse att LKABs huvudsak-

liga kundkrets, den europeiska stålindustrin, skulle gå mot en svår period. Vad man däremot inte kunde förutse var att krisen skulle bli så långvarig. Att LKAB så länge kunnat stå emot verkningarna av denna kris ger prov på den finansiella styrka LKAB byggt upp under tidigare år. Man har därigenom hittills kunnat bibehålla sysselsättningen och absorbera ofrånkomliga förluster. Tidigare produktions- och sysselssättningsnivå kan emellertid inte längre upprätthållas. Statsföretag har därför beslutat tillskjuta medel för att bygga ett apatitverk och en anläggning för avfosforisering i Kiruna samt att där påbörja kopparbrytning. Statsföretag och LKAB har dessutom gemensamt hemställt om statligt stöd för andra investeringsprojekt inom LKAB, som syftar till att sysselsätta större delen av den personal som kommer att bli övertalig inom företaget. Regeringen har i proposition till riksdagen föreslagit ett sådant stöd.

De näringspolitiska uppgifter som enligt min mening är nödvändiga för hela denna landsända kan Statsföretag däremot inte påta sig. Här i begriper jag bl. a. ett program som eliminerar effekten av en lokalisering till övre Norrland.

Man löser inte Norrbottens problem genom smärre punktinsatser, det fordras ett samlat näringspolitiskt program, i vilket det nuvarande fraktstödet endast är en del. Det finns många andra faktorer som negativt påverkar företagen. Den långa vintern med oftast sträng kyla och mycket snö innebär kostnadsfördyringar. Även sedan man utökat tillgången på isbrytare måste man räkna med avbrott i sjötransporterna, vilka dessutom fördyras av att man under vinterhalvåret måste utnyttja isförstärkt tonnage. Det är därför förvånansvärt att sjötransporter är undantagna från fraktstödet.

Av bl. a. dessa skäl är det enligt min mening nödvändigt med ett samlat näringspolitiskt program. Det är politikernas uppgift att skapa ett sådant. De tidigare nämnda belastningarna gör det svårt för de norrländska företagen att konkurrera på lika villkor.

Behovet av ett samspel mellan staten och företagen för att lösa närings- och sysselsättningspolitiska problem är allmängiltigt och inte enbart knutet till Norrland. Att jag har tagit upp de norrländska problemen beror på att de starkt påverkar det ekonomiska utfallet för Statsföretagsgruppen. Om vi skall komma tillrätta med den ekonomiska situationen och därmed även med sysselsättningsproblemen totalt sett i hela landet fordras en samlad näringspolitik, som definierar och prioriterar näringslivets uppgifter samt formulerar vilka villkor som skall gälla för företagen. Statsföretag kommer att som hittills vara berett att medverka för att lösa olika problem, där staten — ägaren — önskar att vi skall engagera oss. Men ligger uppgifterna utanför de företagsekonomiska regler som är fastlagda för Statsföretag måste villkoren för vår medverkan fastställas i varje enskilt fall.

Årsredovisning

Styrelsen och verkställande direktören för Statsföretag AB får härmed avgiva årsredovisning för verksamheten under 1977. (Sidorna 6—55).

Koncernöversikt

Verksamhetsåret 1977 har inneburit svåra påfrestningar för Statsföretagsgruppen. Främst som en följd av utvecklingen för de traditionella produkterna inom basindustrin. Framgångarna för en rad företag inom gruppen har ej kunnat uppväga verkningarna av den svaga basindustrikonjunkturen.

Vid utgången av 1977 består Statsföretagsgruppen av en huvuddel sammantaget lönsamma dotterbolag och ett fåtal stora och kapitalintensiva basindustriföretag med komplexa problem och stora underskott.

Statsföretagsgruppen (mkr)

Bolag	1977				1976	
	Fakturerad försäljning	Resultat före extraordinära poster	Investeringar	Medelantal anställda	Fakturerad försäljning	Resultat före extraordinära poster
ABAB	127	3	4	1 454	100	6
Kabi	532 ¹	28 ¹	95	2 166	441 ¹	23 ¹
Kalmar Verkstad	219	31	20	732	151	22
Liber	361	5	5	1 189	326	2
Nyckelhus	110	0	1	200	74	4
Rockwool	571	24	64	2 399	455	32
SARA	588	6	22	5 036	549	1
SMT-Pullmax	229	6	5	1 074	241	20
Svenska Tobaks AB	972	232	26	3 102	927	227
SVETAB	98	5	5	193	101	1
Delsumma	3 807	340	247	17 545	3 365	338
Basindustriföretagen ²	4 939	-1 193	1 191	21 359	4 907	-733
Övriga dotterbolag	630	-105	65	3 320	513	-121
Statsföretag AB	0	-183	0	63	0	39
Varven	—	—	—	—	1 150	108
Koncerneliminering	-189	84	—	—	-188	-18
Statsföretagsgruppen totalt	9 187	-1 057	1 503	42 287	9 747	-437

¹ Exkl. Linson.

² ASSI, Berol Kemi, LKAB, NJA.

Den negativa utvecklingen av Statsföretagsgruppens resultat före extraordinära poster under 1977 kan främst hänföras till ASSI, Berol Kemi och LKAB samt moderbolaget, vars resultat belastas av valutaförluster.

De tio resultatmässigt ledande bolagen redovisar under 1977 tillsam-

mans ett resultat före extraordinära poster på 340 Mkr (338 Mkr). Dessa bolag svarar för mer än 40 % av Statsföretagsgruppens fakturerade försäljning och medelantal anställda.

Övriga dotterbolag, med undantag för basindustrin, svarar för 7 % av Statsföretagsgruppens fakturerade försäljning och 8 % av gruppens personalstyrka. Det sammanlagda resultatet för denna grupp, -105 mkr (-121 mkr), kan till närmare hälften hänföras till Uddcomb, vars marknad starkt påverkats av den energipolitiska situationen.

Sammantaget har för dotterbolagen exklusive basindustriföretagen självfinansieringen under 1977 fortsatt att ligga på en tillfredsställande nivå.

Arbetet med idéutvecklings- och besparingsprogram har intensifierats i gruppens företag. Resultatutvecklingen har även medfört en rad struktur- och andra åtgärder. En närmare redogörelse för dessa återfinnes under respektive bolags presentation sid. 70—136.

Konjunktur och försäljning

I samband med 1976 års bokslut rådde vissa förhoppningar om en konjunkturuppgång, åtminstone under senare delen av 1977. Dessa har ej infriats. Industrikonjunkturen har i stort sett försvagats under hela 1977. Hårdast har detta drabbat ASSI, Berol Kemi och LKAB.

Som en följd av förändringar i gruppens sammansättning minskade den fakturerade försäljningen under 1977 med 6 % till 9 187 mkr (9 747 mkr). Om basindustriföretagen undantages är ökningen vid jämförbara enheter 15 %. ASSI, Berol Kemi, LKAB och NJA har tillsammans under 1977 en i förhållande till 1976 oförändrad försäljningsnivå.

Bland de många företag i Statsföretagsgruppen som, trots rådande konjunktursituation, starkt höjt sin försäljning märks ABAB, som ökat med ca 27 % till 127 mkr (100 mkr) och Kabi (exkl Linson), som ökat med ca 20 % till 532 mkr (441 mkr). För Kabi stiger utlandsförsäljningen snabbare än den inhemska försäljningen.

Också Kalmar Verkstad hade 1977 stora framgångar på sina internationella marknader. Särskilt lyckosam var marknadsföringen i Tanzania, Saudi-Arabien, Algeriet och Sydkorea. Den fakturerade försäljningen har ökat med 45 % till 219 mkr (151 mkr).

Rockwools fakturerade försäljning ökade under 1977 med 25 % till 571 mkr (455 mkr), trots en hård duopolitisk* konkurrenssituation.

ASSIs försäljning steg under 1977 med 21 % till 1 820 mkr (1 501 mkr). Detta beror i stor utsträckning på tillkomsten av nya enheter, även om volymen ökat för ett flertal produkter. För kraftlinerns del har en förhållandevis kraftig försäljningsökning kunnat ske endast till för-

* Duopolitisk konkurrens = marknaden behärskas av två företag i konkurrens.

sämrade priser. Genom att prishöjningar kunnat kompensera volymbortfallet har försäljningsintäkterna stigit för sågade trävaror.

Berol Kemi som under 1977 ökade sin fakturerade försäljning till 516 mkr (474 mkr) har, liksom den petrokemiska industrin i övrigt, märkbart påverkats av de senaste årens svaga ekonomiska utveckling. Försäljningen har även begränsats av produktionsproblem i början av året.

Utvecklingen i LKAB under 1977 har starkt påverkat Statsföretags ekonomi. Mot bakgrund av det lägsta kapacitetsutnyttjandet i de europeiska stålverken under efterkrigstiden har avhämtningen av malm under 1977 begränsats till 19 mton. Som jämförelse kan nämnas, att motsvarande försäljning under högkonjunkturåret 1974 uppgick till 31 mton. Tillsammans med den reducering av prisnivån som blivit följden av den svaga stålkonjunkturen, har detta inneburit en 21-procentig sänkning av fakturerad försäljning till 1 624 mkr (2 059 mkr).

I NJA steg försäljningen till 978 mkr (872 mkr). Detta uppnåddes genom en stark satsning på marknadssidan och hänför sig i väsentlig utsträckning till en mycket kraftig ökning av tackjärnsförsäljningen.

Försäljningen på utländska marknader har, huvudsakligen som en följd av förändringar i Statsföretagsgruppens sammansättning, sjunkit kraftigt. För 1977 uppgick utlandsförsäljningen till 4 410 mkr (5 139 mkr). Härav avsåg 3 911 mkr, 89 %, kunder i Europa, 228 mkr, 5 %, kunder i Nordamerika samt 271 mkr, 6 %, kunder i övriga världen. Basindustriföretagen har svarat för 80 % av utlandsförsäljningen. Bland övriga företag har Kabi, Tobaksbolaget, SMT-Pullmax och Kalmar Verkstad den största försäljningen till kunder i utlandet.

Resultat

Basindustriföretagens svaga försäljningsutveckling har starkt slagit igenom i Statsföretagsgruppens resultat. Det tredje och svåraste lågkonjunkturåret i rad har försämrat den ekonomiska ställningen i dessa bolag i en sådan utsträckning, att speciella åtgärder är nödvändiga för att trygga den fortsatta verksamheten i dessa företag. ASSIs rörelseresultat efter avskrivningar har försämrats med 127 mkr, Berol Kemis med 14 mkr och LKABs med 428 mkr.

Trots detta innebär Statsföretagsgruppens rörelseresultat efter avskrivningar med —450 mkr (—360 mkr) ett oförändrat resultat om Karlskronavarvets och Uddevallavarvets resultat för 1976 elimineras. Orsaken står främst att finna i sänkta kostnader i NJA och i en varulageromvärdering i detta företag. Sammantaget betyder detta en resultatuppgång i NJA med 637 mkr (se sid. 102).

Lagerstödet 1977 i gruppen uppgick till 59 mkr (213 mkr).

Saldot av ränteintäkter och räntekostnader har mellan åren försämrats med 22 mkr. Den väsentliga orsaken till detta är de senaste årens resultatutveckling i basindustrin med hög investeringsvolym samt stora

lagervärden.

Gruppens resultat efter finansiella intäkter och kostnader men exklusive kursförluster netto har försämrats med ca 270 mkr till -694 mkr. Kursförlusterna netto under 1977 uppgick till 363 mkr, varav i ASSI till 92 mkr, i LKAB till 42 mkr, i NJA till 54 mkr samt i Statsföretag AB till 169 mkr.

Statsföretagsgruppens resultat före bokslutsdispositioner och skatter uppgår till -1 395 mkr (392 mkr). Då är emellertid redovisade värden för såväl 1977 som 1976 påverkade av ett flertal större extraordinära poster, vilket försvårar jämförbarheten mellan åren.

Följande större extraordinära poster ingår i 1977 års resultat före dispositioner och skatter:

- Överföringen av Karlskronavarvet och Uddevallavarvet till staten, vilket medför en realisationsförlust på 247 mkr. (Se not 7).
- Nedskrivningen av det bokförda värdet av Stålverk 80-projektet, bildandet av Svenskt Stål AB samt NJA-Invest som tillsammans belastar resultatet med 87 mkr. (Se not 4).
- Omvärdering av anläggningstillgångar med -102 mkr i Berol Kemi. (Se not 8).
- Realisationsvinst vid försäljning av anläggningstillgångar med 150 mkr.

Bland de många bolagen med positivt resultat märks ABAB med ett resultat före bokslutsdispositioner och skatter på 3 mkr (6 mkr), Kabi med 26 mkr (14 mkr), Kalmar Verkstad med 31 mkr (22 mkr), Liber med 5 mkr (2 mkr), Rockwool med 25 mkr (32 mkr), SARA med 14 mkr (6 mkr), SMT-Pullmax med 8 mkr (20 mkr) och Tobaksbolaget med 228 mkr (236 mkr). Kalmar Verkstads resultat innebär en avkastning på genomsnittligt arbetande kapital med 17 %. Tobaksbolaget redovisar en avkastning på 16 %, ABAB och Rockwool en avkastning på 10 %.

I ABAB hänför sig resultatet främst till den konkurrensutsatta delen av bevakningsverksamheten. Även lokalvårdsverksamheten gav 1977 ett positivt resultat.

I Kabi är det framgångsrikt utvecklade produkter som t. ex. tillväxthormonet Crescormon och Intralipid — avsett för intravenös näringstillförsel — som utgör basen för bolagets resultatutveckling. Tidigare verksamheter med lönsamhetsproblem, Kabi blodprodukter och basläkemedelsföretaget ACO, har utvecklats mot en mer positiv situation.

Kalmar Verkstads framgångar på de internationella marknaderna har mer än väl kompenserat den av konjunkturskäl trögare hemmamarknaden. Det goda resultatet är vidare en följd av ett mycket högt kapacitetsutnyttjande.

Libers omstrukturering från mindre enheter till slagkraftiga divisioner

och dotterbolag har nu börjat ge resultat. En hårdare satsning på produktsortiment och marknader liksom ett förbättrat räntenetto är faktorer bakom den gynnsamma lönsamhetsutvecklingen.

Den stora efterfrågan på isolermaterial, som utgör grunden för Rockwools expansion, är en följd av den starka utvecklingen av marknaden för tilläggsisolering samt av den höjda isolerstandarden i nybyggnadsverksamheten. Den låga volymen nyproducerade lägenheter samt industriinvesteringarnas nedgång har dock utgjort en begränsande faktor. Företaget satsar på en vidgad produkt- och verksamhetsbas. Under 1977 har t. ex. det ersättningsmaterial för asbest, som utvecklats inom bolaget, fått en snabb försäljningsutveckling.

Inom SARA är det den pågående omstruktureringen, avveckling av olönsamma hotell- och restaurangenheter samt etablering inom nya verksamheter, som medfört en positiv ekonomisk utveckling. Clockkedjan ökar sin volym och konkurrenskraft. Personal- och institutionsrestaurangerna fortsätter att utvecklas gynnsamt.

SMT-Pullmax har, trots att företaget starkt påverkats av den svaga investeringskonjunkturen under 1977, klarat sig förhållandevis väl. Inriktningen mot numeriskt styrda maskiner och framgångsrika satsningar på egna datorbaserade styrsystem har starkt bidragit till detta. Tekniken har på bredare front också börjat överföras på bolagets plåtbearbetningsmaskiner.

Tobaksbolagets försäljning av tobak stagnerar. Volymmässigt har en nedgång inte bara ägt rum på hemmamarknaden utan även ifråga om exporten. Den senare bedöms dock vara av övergående natur. Det holländska dotterbolaget Elisabeth Bas har haft fortsatt framgång under året. Särskilt den franska marknaden har gett goda resultat. I Sverige har dotterbolagen Ekströms Livsmedels Produkter AB och sälj- och agenturföretaget AB Hugo Österberg visat fortsatt positivt resultat, trots den allmänna stagnationen inom livsmedelshandeln.

ASSIs resultatförsämring är betydande. Resultatet före bokslutsdispositioner och skatter uppgick till —238 mkr (—45 mkr), varav kursförlusterna utgjorde 92 mkr. Resultatet inkluderar den realisationsvinst på 141 mkr som uppkom vid avyttring av ASSIs aktieinnehav i Hylte Bruks AB och Gullspång Kraft AB. Det är framför allt den nordamerikanska konkurrensen på kraftliner och överkapaciteten i Sverige ifråga om board och spånskivor som förorsakat resultatnedgången. Föreläggingsindustrin (wellpapp, förpackningssystem) visar fortsatt god resultatutveckling såväl i Sverige som i utlandet.

Berol Kemis resultat efter finansiella intäkter och kostnader har kraftigt försämrats. Därtill kommer att en omvärdering av bolagets anläggningstillgångar skett, som belastar resultatet med —102 mkr (se not 8). Berol Kemis resultat före dispositioner och skatter för 1977 uppgick därmed till —183 mkr (—46 mkr).

LKABs resultat före bokslutsdispositioner och skatter uppgick för 1977 till —643 mkr (27 mkr). Redan 1975 innebar en drastisk försämring i LKABs situation. Samtidigt som kapacitetsutnyttjandet sjönk i Västeuropas stålverk tappade LKAB marknadsandelar. En för moderna stålverk besvärande fosforhalt, LKABs höga pelletsandel — i nuvarande konjunktursituation utnyttjar stålverken i första hand egen sintringskapacitet — är skäl till detta. Vidare är frånvaron av ägarbindning mellan konsument och producent ett problem. Den mycket låga prisnivån på sjöfrakter ger dessutom inte längre LKAB någon nämnvärd fördel av att ligga nära den centraleuropeiska marknaden. Det är emellertid först under 1977 som konsekvenserna av den svaga stålkonjunkturen och de sänkta marknadsandelarna drabbat bolaget med full kraft.

Redan 1976 blev effekten av den svaga stålkonjunkturen sådan att NJAs fortlevnad hotades. Som en följd härav beslöt regeringen framlägga ett förslag (proposition 1976/77: 57) om kapitaltillskott till NJA. Detta bifölls av riksdagen i mars 1977. Propositionen beaktades i Statsföretagsgruppens bokslut för 1976. Sedan tillskott från staten för rekonstruktion av NJA tagits i anspråk under 1976 för täckande av förluster i NJA och nedskrivning av tillgångar, bildade resterande del av tillskottet en rekonstruktionsreserv, som per 1977-01-01 utgjorde 745 mkr. NJAs resultat före bokslutsdispositioner och skatter uppgår för 1977 till —200 mkr (133 mkr), men resultatet har då påverkats av en rad extraordinära poster. Dessa avser dels upplösningen av rekonstruktionsreserven i syfte att eliminera verksamhetsunderskottet, dels avvecklingen av Stålverk 80-projektet och bildandet av SSAB Svenskt Stål AB. (Se not 4). NJAs resultat efter finansiella intäkter och kostnader uppgick till —129 mkr (—713 mkr). Denna resultatförbättring sammanhänger dels med sänkta omkostnader i verksamheten, dels med de varulageromvärderingar som skett. Varulagrets volym har sänkts och dess kvalitet och sammansättning förbättrats, se vidare sid. 102. Ett bidrag till resultatförbättringen har vidare erhållits genom att den finansiella rekonstruktionen kraftigt reducerat den räntebelastning som annars skulle påverkat resultatet.

Investeringar och lagerutveckling

Tidigare mönster med hög investeringstakt och med huvuddelen av investeringarna i basindustrieföretagen gäller även under 1977. Statsföretagsgruppen befinner sig i den ur kommersiell synvinkel problemfyllda situationen, att gruppens resurser i huvudsak måste satsas inom basindustrieföretagen. Av anläggningsinvesteringar på 1 503 mkr under 1977 (1 840 mkr) avser 1 181 mkr (1 324 mkr) dessa företag. Nedgången i gruppens totala investeringar hänför sig dock främst till bortfallet av Karlskronavarvet och Uddevallavarvet.

En stor del av investeringarna under året har tillkommit som en följd av tidigare fattade beslut. LKABs investeringar, som under året uppgått

till 558 mkr, omfattar bl. a. arbeten för den nya 775-metersnivån i Kirunagruvan med 123 mkr, utvidgning av kajanläggning, mekanisering av lager och uppbyggnad av siktstation i Narvik med 125 mkr, ombyggnad av sovringsverk i Kiruna med 64 mkr, samt om- och utbyggnad av kulsinterverk i Svappavaara med 99 mkr.

Till övriga stora investerare hör ASSI med investeringar på 189 mkr, Berol Kemi med 95 mkr, Kabi med 95 mkr och NJA med 349 mkr.

I ASSI utgörs investeringarna främst av mindre objekt och reinvesteringar. Undantag utgör industrianläggningsstation med cisterngård, ny mixer och komplettering av mesaugn i Frövifors om sammanlagt 55 mkr.

Berol Kemis investeringar avser i huvudsak OXO-projektet, som innebär en uppbyggnad av en anläggning för tillverning av OXO-alkoholer och mjukningsmedel i Stenungsund.

I Kabi avser investeringarna dels forskningsanläggningar dels expansion av produktionskapaciteten.

Av investeringarna i NJA avser 265 mkr kostnader inom Stålverk 80-projektets ram. Resterande belopp avser ersättnings- och rationaliseringsinvesteringar.

Under 1977 har strävan varit att bryta de tidigare årens lageruppbyggnad i basindustriföretagen. Med hänsyn tagen till att varven ej ingår i gruppen 1977 föreligger dock en lagerökning med 13 % till 4 154 mkr vid utgången av året. LKABs malmlager vid årets slut uppgick till 15 mton (13 mton). Det bokförda värdet av bolagets varulager utgjorde 1 045 mkr (947 mkr). I NJA ökade varulagrets bokförda värde trots den sänkta volymen till 821 mkr (607 mkr). Vid ASSI har en ökning skett med 4 % till 884 mkr.

Struktur

Även om den svenska konjunktursituationen allmänt sett är svag, skiljer sig den ekonomiska utvecklingen kraftigt mellan olika branscher. Speciellt hårt har järn- och stålindustrin, varvsindustrin och textilindustrin drabbats. Som en följd av detta har staten åtminstone övergångsvis engagerat sig i högre grad inom dessa områden. Detta har under 1977 påverkat Statsföretagsgruppens struktur i stor omfattning. Dessutom har i vissa företag strukturåtgärder vidtagits med anledning av resultatutvecklingen.

Varven. Den 1 juli 1977 överfördes enligt beslut i riksdagen Karlskronavarvet och Uddevallavarvet samt aktieposten i Götaverken till staten. (Se not 7).

Sonab delades den 1 januari 1977 upp i två dotterbolag till Statsföretag AB, Sonab Communications AB i Gävle och Lövånger Elektronik AB i Lövånger. Sonab Communications AB har den 1 januari 1978 förvärvats av Svenska Radio AB (SRA).

EssBo. Per den 1 januari 1977 överfördes Holmsund Golv AB och

Nyland Mattor AB från EssBo-gruppen till Statsföretag AB som dotterbolag.

Verksamheten i *Holmsund Golv AB* och bolagsnamnet har per den 1 januari 1978 sålts till Oy Wiik & Höglund AB. Resterande delar av Holmsund Golv AB benämns fortsättningsvis Holmsund Industricenter AB.

Per den 1 januari 1978 ingår *Nyland Mattor AB* i den nybildade tekogruppen som dotterbolag till AB Eiser.

Statlig teko-koncern. Som en följd av textilindustrins svårigheter och statens engagemang i denna, lät industridepartementet under hösten 1977 utreda en samordning av de statliga tekoföretagen. Enligt proposition 1977/78: 73, som grundar sig på denna utredning, ges Statsföretag AB ägaransvaret för de statliga tekobolagen. Statsföretag AB övertog hösten 1977 från Rang Invest AB utan vederlag 50 % av aktierna i AB Eiser. Resterande 50 % ägdes vid årsskiftet av staten. Propositionen antogs av riksdagen 1978-03-16. (Se not 4).

Stålverk 80. Som omnämndes i årsredovisningen 1976 beslöt NJAs styrelse i oktober 1976 att rekommendera ett uppskjutande av projektet Stålverk 80. Kostnaderna för projektet har till väsentliga delar upptagits som tillgång i NJAs balansräkning i avvaktan på riksdagens beslut.

NJAs kostnader för projekt Stålverk 80 beräknas till 439 mkr. Vidare skall NJA, enligt avtal med Luleå kommun, svara för vissa av kommunens kostnader för projektet, vilka beräknas till 138 mkr. Till detta kommer 1 mkr i fastighetsskatt, och den totala kostnaden för projektet Stålverk 80 beräknas till 578 mkr.

Riksdagen beslöt (1978-04-06) i enlighet med proposition 1977/78: 87 "om statligt engagemang inom handelsstålindustrin, m. m." om avveckling av projektet. De som tillgång redovisade projektkostnaderna har per 1977-12-31 nedskrivits till 10 mkr. (Se not 4).

Statligt engagemang inom handelsstålindustrin. I maj 1977 inledde Gränges, Stora Kopparberg och Statsföretag/NJA förhandlingar om bildandet av ett gemensamt handelsstålföretag, SSAB Svenskt Stål AB. Förhandlingarna utmynnade i ett förslag till bolagsbildning, där aktierna till 50 % ägs av Statsföretagsgruppen. SSAB övertar bl. a. stålverken i Luleå, Oxelösund och Domnarvet samt Gränges och Stora Kopparbergs gruvrörelser. Genom riksdagens antagande av proposition 1977/78: 87 regleras det statliga stöd som utgör grunden för bolagsbildningen. (Se not 4).

Bland dotterbolagens förvärv märks ASSIs köp per 1977-10-01 av aktierna i Dolan Packaging Ltd., England. SARA förvärvade under året två företag inom automatvaruhandeln PAN NORDIC AB och CANTEEN AB. Svenska Tobaks AB har under 1977 förvärvat resterande minoritetspost i Ekströms Livsmedels Produkter AB.

Bland dotterbolagens försäljningar noteras Svetabs försäljning av ak-

tiemajoriteten i Svenska Bromsbandsfabriken i Långsele till den engelska partnern Cape Industries Ltd. Kabi har per den 1 januari 1978 sålt Linson Instrument AB till Landstingens Inköpscentral (LIC).

Finansiering och soliditet

Statsföretagsgruppen har under året haft ett mycket omfattande finansieringsbehov genom de fortsatt stora investeringarna, en kraftig negativ självfinansiering och en viss ökning av rörelsekapitalet.

De långfristiga skulderna har, som en följd av dessa förhållanden, ökat med ca 1 500 mkr under året (exkl. varven). Ökningen har främst skett i Statsföretag med 821 mkr, i ASSI med 293 mkr och i LKAB med 315 mkr. Kursförluster på långfristiga lån har bidragit till den långfristiga skuldökningen med 339 mkr.

Likviditeten har bibehållits på en hög nivå. Kassa, bank och kortfristiga placeringar utgjorde per 1977-12-31 2 244 mkr (1 966 mkr).

Utbetalningen av rekonstruktionsbidraget till NJA med ca 1 300 mkr och avskiljandet av varven har gynnsamt påverkat finansieringssituationen liksom kapitaltillskotten avseende NJA, bildandet av SSAB Svenskt Stål AB och den nya statliga teko-koncernen.

Den soliditetsmässiga effekten av dessa kapitaltillskott uppgår till ca 5 procentenheter. Som en följd härav utgör soliditeten vid 1977 års utgång 34,3 %.

Personal

Gruppens struktur- och konjunkturproblem har i betydande grad påverkat de anställda. Varsel och uppsägningar har förekommit vid sju av gruppens företag, nämligen vid ASSI, EssBo (Kramfors Kök), Holmsund Golv, Lövånger Elektronik, SARA, Stigtex och Uddcomb. Totalt har dessa varsel och uppsägningar berört ca 660 personer.

Dessutom har betydligt mer omfattande personalöverskott indikerats inom ASSI, LKAB och den tekokoncern som är under bildande. Personalkonsekvenserna av fusions-, rekonstruktions- och utredningsinsatserna i dessa företag är dock beroende av möjligheterna till finansiella övergångsinsatser från staten och moderbolaget samt av hur ansträngningarna att finna alternativ sysselsättning lyckas. Dessa ansträngningar har intensifierats och ökade resurser har skapats för produktutveckling och etableringsstöd.

Utsikter för 1978

Konjunkturmässigt väntas 1978 i allt väsentligt överensstämma med 1977. Utvecklingen för basindustrin är fortsatt mycket svag. Bortsett från basindustriföretagen väntas dock positivt resultat för Statsföretagsgruppen. För många av företagen i gruppen ter sig utsikterna för 1978 gynnsamma, t. ex. för ABAB, ASSIs enheter för wellpapp och förpack-

ningssystem liksom för Kabi, Kalmar Verkstad, Liber, Nyckelhus, Rockwool, Tobaksbolaget m. fl. Statsföretagsgruppens fakturerade försäljning väntas öka med ca 9 %.

Investeringsutbetalningarna beräknas ligga på i det närmaste samma höga nivå som 1977.

Sammanfattningsvis pekar budgeten på att den resursmässiga ansträngning av Statsföretagsgruppen, som resultatutvecklingen sedan 1974 inneburit, trots kraftigt intensifierade åtgärder, inte bryts 1978. Genom bildandet av SSAB och de villkor som är förknippade med detta bolag, har gruppen dock avlyfts sitt tidigare svåraste finansiella problem — NJA. P. g. a. konjunktursituationen och LKABs ekonomiska utveckling kvarstår emellertid gruppens svaga lönsamhet.

Moderbolaget

I rådande konjunkturläge är Statsföretag ABs möjligheter att erhålla förräntning på aktiekapitalen i dotterbolagen starkt begränsade. Behoven av koncernbidrag samt ägartillskott i dotterbolagen i förening med kursförluster på grund av devalveringarna leder därför för 1977 till ett resultat i Statsföretag AB med —205 mkr (2 mkr).

De särskilda tillskott från staten, som aktualiserats genom gruppens engagemang i handelsstålindustrin, tekoindustrin samt avveckling av projekt Stålverk 80 har i redovisningen behandlats så att resultat före bokslutsdispositioner och skatter icke påverkats.

I enlighet med beslut i riksdagen har avsatts 20 mkr för finansiering av Norrlandsfondens verksamhet.

I juni 1976 anslag riksdagen 175 mkr till aktieteckning i Statsföretag AB för fortsatt projektering av Stålverk 80. Beloppet har ej tillförts Statsföretag.

Som ett led i gruppens kapitalanskaffning genomförde Statsföretag AB under 1977 en upplåning på 562 mkr. Häri ingick bl. a. ett svenskt obligationslån på 150 mkr och två utländska obligationslån på USD 40 miljoner resp. DEM 100 miljoner.

Under året har Statsföretag AB medverkat till dotterbolagens finansiering genom lån och borgen samt genom nyemissioner på 100 mkr i ASSI, 25 mkr i Kabi, 5 mkr i Kalmar Verkstad, 5 mkr i Sonab Communications och 4 mkr i Nyckelhus. Den långfristiga utlåningen till dotterbolagen har ökat med 56 mkr. Borgens- och övriga ansvarsförbindelser har minskat med 108 mkr till 1 692 mkr.

Nedskrivning av aktier har i Statsföretag AB ägt rum avseende Nyland Mattor AB med 1,2 mkr mot aktiereserv, som därefter utgör 23,8 mkr. För förändringar i Statsföretag ABs aktieinnehav, se under "Struktur" ovan.

Utbetalda löner och arvoden samt medeltal anställda redovisas under Personal sid. 36. För moderbolagets brandförsäkringsvärden, se not 17.

Regeringen har beslutat om en "Utredning om Statsföretags verksamhetsinriktning och mål". (Dir 1977: 125).

Moderbolagets ställning och resultat framgår av moderbolagets bokslut, sid. 45—54.

Koncernens bokslut redovisas på sid. 17—35.

Statsföretagsgruppens resultaträkning (mkr)

(not 1)

	1977		1976	
<i>Rörelsens intäkter</i>				
Fakturerad försäljning (not 2)	9 186,6		9 747,3	
Övriga rörelseintäkter	<u>110,7</u>	9 297,3	<u>60,9</u>	9 808,2
<i>Rörelsens kostnader</i>				
Tillverknings-, försäljnings- och administrationskostnader		<u>-9 134,5</u>		<u>-9 577,2</u>
Rörelseresultat före avskrivningar		162,8		231,0
<i>Avskrivningar enligt plan</i>				
Goodwill	- 21,9		- 35,1	
Pågående nyanläggningar	-		-	
Maskiner och inventarier	- 449,2		-400,1	
Byggnader	- 132,8		-147,8	
Mark och övrig fast egendom	- 5,5		- 6,1	
Övrigt	- 3,3	- 612,7	- 2,1	- 591,2
Rörelseresultat efter avskrivningar		- 449,9		- 360,2
<i>Lagerstöd</i>				
		58,9		212,5
<i>Finansiella intäkter</i>				
Utdelning på aktier	5,3		5,1	
Ränteintäkter	266,3		211,7	
Övrigt (not 3)	<u>36,4</u>	308,0	<u>33,4</u>	250,2
<i>Finansiella kostnader</i>				
Räntekostnader	- 562,0		-485,6	
Övrigt (not 3)	- 412,4	- 974,4	- 53,4	- 539,0
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader		-1 057,4		- 436,5
<i>Extraordinära intäkter</i>				
Tillskott från staten (not 4)	1 457,3		1 800,0	
Upplösning av rekonstruktionsreserv i Norrbottens Järnverk AB (not 4)	745,0		-	
Realisationsvinst vid försäljning av anläggningstillgångar (not 5)	150,2		18,7	
Övrigt (not 6)	<u>33,7</u>	2 386,2	<u>3,9</u>	1 822,6
<i>Extraordinära kostnader</i>				
Koncernmässig realisationsförlust avseende Karlskronavarvet och Uddevallavarvet (not 7)	- 246,7		-	
Avveckling av Stålverk 80 samt bildande av Svenskt Stål AB (not 4)	-1 021,3		-	
Avsättning till rekonstruktionsreserv i Norrbottens Järnverk AB	-		-745,0	
Övriga kostnader avseende rekonstruktion av Norrbottens Järnverk AB	-		-208,5	
Återföring till staten av tidigare lämnat aktieägartillskott (not 4)	- 355,0		-	
Avsättning till beskattade reserver (not 4)	- 913,4		-	

Statsföretagsgruppens resultaträkning (forts.)

	1977		1976	
Nedskrivning av anläggnings- tillgångar i Berol Kemi AB (not 8)	—	102,3	—	—
Övrigt (not 9)	—	85,3	—	40,8
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter		—1 385,2		391,8
<i>Bokslutsdispositioner</i>				
Förändring av lagerreserver	393,6		—	46,3
Förändring av avskrivningar utöver plan	182,2		5,5	
Av inv. fonder ianspråktaga medel	54,9		15,6	
Avsättning till inv. fonder	—	55,3	—	15,0
Förändring av särskilda inv. fonder	28,9		15,2	
Förändring av arbetsmiljöfonder	15,6		18,0	
Upplösning av obeskattade och beskattade reserver i under året sålda bolag (not 7)	231,2		—	
Övrigt	33,0	884,1	—	42,8
Resultat före skatter		— 511,1		342,0
Skatter (not 10)	—	81,0	}	148,0
Förändring av latent skatter (not 7, 11)	—	60,5		
Resultat efter skatter		— 652,6		184,0
Minoritetsandelar i årets resultat		0,6		0,6
Årets förlust (vinst)		— 652,0		194,6

Noterna utgör en del av resultaträkningen.

Statsföretagsgruppens balansräkning (mkr)

(not 1)

	1977	1976
Tillgångar		
<i>Omsättningstillgångar</i> (not 29)		
Kassa och bank (not 12)	1 538,3	845,6
Aktier och andelar (not 15)	40,8	} 1 120,4
Kortfr. plac., obl. & andra värdep.	665,0	
Växelfordringar	32,6	160,9
Kundfordringar	1 730,7	1 499,0
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	100,6	91,8
Skattefordringar	41,2	26,7
Förskott till leverantörer	8,9	9,3
Övriga fordringar (not 13)	1 854,3	1 592,0
Varulager (not 14)	4 153,9	4 200,6
	10 166,3	9 546,3
<i>Spärrade medel hos Sveriges Riksbank</i>		
För investeringsfonder	41,0	40,4
För särskilda inv. fonder	11,8	17,1
För arbetsmiljöfonder	16,4	37,8
	69,2	95,3
<i>Anläggningstillgångar</i> (not 29)		
Aktier och andelar (not 15)	94,6	128,2
Obligationer och andra värdepapper	11,6	10,6
Övriga fordringar	382,2	1 036,5
Patent m. m. (not 16)	27,1	14,0
Goodwill (not 17)	133,0	56,6
Pågående nyanläggningar (not 18)	776,0	1 363,3
Maskiner och inventarier (not 19)	3 323,0	3 644,2
Fartygsandelar	—	19,3
Byggnader (not 20)	2 339,2	2 069,4
Mark och övrig fast egendom (not 21)	293,0	318,5
	7 379,7	8 660,6
Summa tillgångar	17 615,2	18 302,2
<i>Ställda panter m. m.</i>		
Fastighetsinteckningar	1 892,1	2 047,3
Företagsinteckningar	1 226,7	1 113,1
Övrigt (not 22)	91,2	1 347,7
	3 210,0	4 508,1

Noterna utgör en del av balansräkningen.

Statsföretagsgruppens balansräkning (forts.)

	1977	1976	
Skulder och eget kapital			
<i>Kortfristiga skulder</i> (not 29)			
Växelskulder	20,4	7,7	
Leverantörskulder	1 169,2	1 159,3	
Bankskulder (not 23)	1 230,1	945,3	
Skatteskulder (not 31)	61,0	78,6	
Upplupna kostnader & förutbetalda intäkter	591,9	520,2	
Förskott från kunder	202,0	719,1	
Övriga skulder	1 201,2	1 161,1	4 591,3
<i>Långfristiga skulder</i> (not 29)			
Revers- & inteckningslån (not 24)	3 113,8	3 691,6	
Obligationslån (not 25)	2 286,3	1 632,4	
Avsatt till pensioner, PRI	321,6	305,9	
Avsatt till pensioner, övriga	137,2	124,1	
Övriga skulder (not 31)	346,8	314,1	6 068,1
<i>Obeskattade reserver</i>			
Lagerreserver (not 26)	435,2	967,8	
Ackumulerade avskrivningar utöver plan	1 200,5	1 169,0	
Investeringsfonder	109,9	115,6	
Särskilda investeringsfonder	5,0	27,5	
Arbetsmiljöfonder	16,3	34,2	
Nyanskaffningsfonder	4,7	7,1	
Övrigt	0,5	0,9	2 322,1
Beskattade reserver (not 27)	928,4	805,0	
Minoritetsintressen i eget kapital	9,5	13,7	
Kapital avseende nyemission i Statsföretag AB (not 4)	350,0	—	
Eget kapital (not 28)			
<i>Bundet eget kapital</i>			
Aktiekapital 2 775 000 aktier å nom. 1 000 kr	2 775,0	2 775,0	
Reservfonder	1 395,6	1 388,0	
Skuldregleringsfonder	6,5	41,0	
Koncernreserv	184,6	88,9	
<i>Ansamlad förlust/Fritt eget kapital</i>			
Balanserade vinstmedel	164,0	14,5	
Årets förlust (vinst)	— 652,0	194,6	4 502,0
Summa skulder och eget kapital	17 615,2	18 302,2	
<i>Ansvarsförbindelser</i>			
Villkorlig skuld till svenska staten	65,9	110,8	
Diskonterade växlar	7,9	2,3	
Borgens- & övr. ansv.förbindelser	1 004,1	789,4	902,5

Noterna utgör en del av balansräkningen.

Statsföretagsgruppens finansieringsanalys (mkr)

(Not 30)

	1973	1974	1975	1976	1977
Tillförda medel					
<i>Internt tillförda medel</i>					
Årets vinst/förlust	137	75	-106	195	- 652
Avskrivningar enligt plan	417	463	523	591	613
Bokslutsdispositioner	144	752	268	50	- 884
Förändring av latent skatter	—	—	—	—	61
Realisationsvinst/förlust					
sålda anläggningstillgångar	- 22	- 57	- 7	- 19	- 142
Uppvärdering av skulder i utländsk valuta	—	—	—	—	339
Rekonstruktionsreserv Norrbottens Järnverk AB	—	—	—	745	- 745
Nedskrivning av anläggnings-tillgångar	—	—	—	198	1 135
Tillskott från staten	—	—	—	-1 800	-1 457
Avsättning till beskattade reserver	—	—	—	—	913
Återföring till staten av tidigare lämnat aktieägartillskott	—	—	—	—	355
Uttag/insättning, spärkonton	- 10	- 59	- 62	51	26
Utdelning till staten	—	- 22	- 36	—	—
Utdelning till minoritetsägare	- 3	- 3	- 4	- 3	—
Summa internt tillförda medel	663	1 149	576	8	- 438
<i>Externt tillförda medel</i>					
Avskiljande av varven	—	—	—	—	160
Försäljning av anläggningstillgångar	36	82	72	46	228
Minskning av långfristiga fordringar	—	69	9	—	41
Ökning av långfristiga skulder	209	761	1 457	962	1 667
Nyemission	—	175	175	1 500	—
Planerad nyemission	—	—	—	—	350
Tillskott från staten	—	—	—	1 800	1 457
Återföring till staten av tidigare lämnat aktieägartillskott	—	—	—	—	- 355
Summa externt tillförda medel	245	1 087	1 713	4 308	3 548
Summa tillförda medel	908	2 236	2 289	4 316	3 110
Använda medel					
Avskiljande av varven	—	—	—	—	227
Investeringar i anläggningar	856	1 098	1 537	1 840	1 503
Investeringar i aktier och andelar	49	3	52	12	40
Investeringar i immateriella tillgångar	—	—	—	—	17
Ökning av långfristiga fordringar	32	—	—	263	—
Minskning av långfristiga skulder	—	—	—	—	504
Förändring av koncernsammansättning m. m.	- 46	473	64	59	83
Summa använda medel	891	1 574	1 653	2 174	2 374

	1973	1974	1975	1976	1977
Förändring av rörelsekapitalet	17	662	636	2 142	736
Specifikation av förändring av rörelsekapitalet					
Rörelsekapital avseende varven per 1977-01-01	—	—	—	—	— 403
Förändring av varulager	243	660	1 420	420	493
Förändring av kortfristiga fordringar	—165	398	146	1 615	475
Förändring av kortfristiga skulder	— 66	—833	—946	— 428	— 655
Förändring av likvida medel	5	437	16	535	826
Summa förändring av rörelsekapitalet	17	662	636	2 142	736

Kommentarer till Statsföretagsgruppens bokslut

(Belopp i mkr där ej annat anges)

Not 1. Redovisningsprinciper

Allmänt

Lagstiftningen är f. n. oklar huruvida gemensamt ägda företag, s. k. 50/50-bolag, där ägarna endast gemensamt kan besluta om bolagets förhållanden, skall anses omfattade av koncernbegreppet enligt 1 kap. 2 § ABL. 1974 års bolagskommitté har nu fått i uppdrag att utreda koncernbegreppet (Dir 1978: 12).

Statsföretag ABs engagemang ökar i företag, där direkt eller indirekt högst 50 % av röstetalet disponeras. Ingen ändring av koncernbegreppet för Statsföretagsgruppen har dock gjorts 1977, då problemet hittills varit av mycket begränsad omfattning.

I Statsföretagsgruppens bokslut ingår moderbolaget — Statsföretag AB — och samtliga bolag i vilka Statsföretag AB vid årsskiftet direkt eller indirekt ägde mer än 50 % av aktiekapitalet respektive andelskapitalet eller i övrigt koncernförhållande förelåg.

Räkenskapsperioden avser kalenderår dvs. 1.1—31.12.

För att uppnå en enhetlig koncernredovisning för gruppen har under 1977 detaljerade anvisningar för konsolidering av underkoncerner utfärdats. Detta har medfört förändringar i redovisade koncernmässiga övervärden, koncernreserv etc. jämfört med 1976.

Konsolideringsmodell

Bokslutet är baserat på konsolidering av underkoncerner.

Vid konsolideringen har förvärvsmetoden tillämpats, dvs. koncernens tillgångar, skulder samt egna kapital har värderats till historisk anskaffningskostnad.

I enlighet med detta skall i koncernens egna kapital, förutom moderföretagets egna kapital, endast de intjänade vinstmedel hos dotterföretagen som är hänförliga till tiden efter moderföretagets förvärv av dotterföretagen, inräknas.

Övervärden/undervärden avseende tillgångs- respektive skuldposter redovisas enligt den s. k. bruttometoden dvs. latent skatteskuld/fordran har uppbokats.

Förändring av latent skatteskuld redovisas i separat post på resultaträkningen.

I balansräkningen har den latent skatteskulden uppdelats i en kortfristig och en långfristig del.

Den kortfristiga skatteskulden har inkluderats under rubriken "skatteskuld" och den långfristiga delen ingår i "övriga långfristiga skulder".

Avskrivning på redovisade övervärden respektive upplösning av undervärden har skett med 10 % per år avseende goodwill, "negativ" goodwill samt maskiner och inventarier och med 4 % avseende byggnader och markanläggningar. Beträffande mark har ingen avskrivning gjorts.

I de fall de förvärvade över- eller undervärdena bedömts ha en kortare livslängd har procentsatserna jämkats härefter.

Kvarstående "negativ" goodwill har nettoredovisats på balansräkningens tillgångssida under rubriken "Goodwill".

Vid elimineringen av förvärvsvärden redovisas i de fall omvärderingar av bokfört värde avseende dotterbolagsaktierna gjorts efter respektive förvärvstillfälle, den sålunda uppkomna mellanskillnaden i separat post "Koncernreserv" under rubriken "Bundet eget kapital".

I de fall minoritetsintressen förekommer har på balansräkningen minoritetens andel av eget kapital avdragits och redovisas i separat post. På resultaträkningen har minoritetens andel av resultat efter skatter avdragits i separat post.

Värdering av varulager

Varulagret i respektive dotterbolag har värderats till det lägsta av anskaffningsvärdet efter avdrag för inkurans eller verkliga värdet.

Utnyttjade skattemässigt tillåtna lagerreserver redovisas på balansräkningens skuldsida under rubriken "Obeskattade reserver".

Avskrivningar

I resultaträkningen respektive balansräkningen tillämpas tre begrepp, nämligen:

- *Avskrivningar enligt plan*, vilka beräknas på ursprungliga anskaffningsvärden och baseras på bedömda ekonomiska livslängder.

För närvarande avskrives byggnader och markanläggningar med skattemässigt tillåten avskrivning (exkl. primäravdrag), maskiner 5—10 %, inventarier 15—20 %, transportmedel 20 %.

- *Bokföringsmässiga avskrivningar*, vilka överensstämmer med skattemässigt utnyttjade avskrivningar.

Avskrivningar utöver plan, vilka avser skillnaden mellan bokföringsmässiga avskrivningar och avskrivningar enligt plan särredovisas under rubrikerna "ackumulerade avskrivningar utöver plan" samt "avskrivningar (differens mot plan)" på balans- respektive resultaträkningen.

Under rubriken "Statsföretagsgruppens redovisning — kompletterande uppgifter" sid. 40 anges:

- *Kalkylmässiga avskrivningar*, vilka beräknas på balansdagens återanskaffningskostnad och korrigeras för teknisk utveckling.

Omräkning av utländska dotterbolags balans- och resultaträkningar

Vid omräkning av utländska dotterbolags bokslut till svensk valuta har i princip den s. k. "monetary-nonmonetary"-metoden tillämpats, innebärande att resultat- och balansräkningarna har omräknats enligt följande:

- Resultaträkning: Genomsnittskurs under året. För samtliga poster utom avskrivningar, för vilka respektive anläggnings anskaffningskurs använts.
- Balansräkning. För omsättningstillgångar respektive kortfristiga skulder — balansdagens kurs. För anläggningstillgångar — kurs vid anskaffningstillfället. För långfristiga skulder, eget kapital (exkl. årets resultat) — kurs vid tidpunkten för deras uppkomst.
- I bolag vars utlandsverksamhet är av obetydlig omfattning i förhållande till totala verksamheten har dock balansdagskursen använts genomgående med undantag för förvärvsvärdeberäkningar, då anskaffningskurs tillämpats.

Uppkomna omräkningsdifferenser har belastats/gottskrivits årets resultat och ingår under rubrikerna "finansiella intäkter övrigt" respektive "finansiella kostnader, övrigt".

Fordringar och skulder i utländsk valuta

Beträffande övriga fordringar och skulder i utländsk valuta, har genomgående en försiktig värdering tillämpats, vilken innebär att:

- Kortfristiga fordringar värderats till den lägsta av den valutakurs som rådde vid tidpunkten när fordran uppkom och balansdagens kurs.
- Långfristiga fordringar värderats till kursen vid anskaffningstillfället. Om fordringarna minskat i värde, beroende på växelkursförändringar har dock omvärdering gjorts till balansdagskurs om det inte finns starka skäl anta att kursen skulle stiga igen.
- Kortfristiga skulder värderats till den högsta av den valutakurs som rådde vid tidpunkten för skuldens uppkomst och balansdagens kurs.
- Långfristiga skulder värderats till den högsta av den valutakurs som rådde vid tidpunkten för skuldens uppkomst och balansdagens kurs.

För de fordringar/skulder där betalningen är säkrad genom t. ex. terminköp av valuta, har den överenskomna kursen tillämpats.

För företag som systematiskt upprätthåller balans mellan fordringar och skulder i samma valuta har realiserade kursvinster redovisats till det belopp som motsvarar realiserade kursförluster i samma valuta.

Uppkomna omräkningsdifferenser har inkluderats såsom icke realiserade kursdifferenser under rubrikerna "finansiella intäkter, övrigt" respektive "finansiella kostnader, övrigt".

Under året förvärvade/avyttrade bolag

I gruppens resultaträkning har under året förvärvade bolag inkluderats med värden avseende tiden från förvärvet. Under året avyttrade bolag har exkluderats fr. o. m. 1.1.

Övrigt

I föreliggande bokslut redovisas alla kostnader och därmed resultatmått i princip med utgångspunkt från anskaffningskostnaden för förbrukade resurser.

En ansats till en inflationskorrigerad redovisning för att belysa prisförändringarnas påverkan på årets resultat görs under rubriken "Statsföretagsgruppens redovisning — kompletterande uppgifter" sid. 40.

Not 2. Intern försäljning

Totalt fakturerad försäljning för Statsföretagsgruppen har framkommit efter eliminering av följande försäljningsvärden mellan

	1977	1976
LKAB till NJA	102,4	99,1
Uddcomb till Nuclear Steam	37,6	—
ASSI till EssBo	9,2	9,1
NJA till Uddevallavarvet	— ¹	22,1
Karlskronavarvet till Uddevallavarvet	— ¹	18,7
Övriga interna leveranser	40,3	39,3
	189,5	188,3

¹ Karlskronavarvet och Uddevallavarvet ingår ej i koncernen 1977.

Not 3. Kursdifferenser

Under rubriken "Finansiella intäkter, övrigt" för 1977 inkluderas kursvinster med 32,4 mkr. Under rubriken "Finansiella kostnader, övrigt" för 1977 inkluderas kursförluster med 395,1 mkr. Av nettobelastningen, 362,7 mkr, hänför sig 339,1 mkr till icke realiserade kursdifferenser i samband med uppvärdering av skulder i utländsk valuta till balansdagskurs.

Not 4. Specifikation av tillskott samt avsättning resp. återföringar i samband med avveckling av Stålverk 80, bildandet av SSAB Svenskt Stål AB, NJA-Invest samt bildandet av en teko-koncern*Avveckling av Stålverk 80 (S80)*

Enligt regeringens proposition 1977/78: 87 som 1978-04-06 beslutades av riksdagen skall kostnader som uppkommit i samband med projektet nu slutligt regleras. I bokslutet för 1977 har såväl kostnaderna för avveckling som beslutat tillskott enligt ovan nämnd proposition beaktats enligt följande:

	1977	1976
<i>Tillskott från staten</i>		181,3

Detta tillskott avses täcka vid tiden för regeringens proposition beräknade kostnader för projektet	577,7	
med avdrag för tidigare erhållna nyemissionsmedel	— 350,0	
samt upparbetade räntor och vissa övriga kostnader	— 46,4	
	181,3	

Kostnader för avveckling av S80

Nedskrivning av anläggningstillgångar	— 340,0	
Projekteringskostnader	— 130,8	
Avsättning till reserv för framtida kostnader	— 55,0	— 525,8
Nettopåverkan på redovisat resultat för 1977		— 344,5

Bildandet av SSAB Svenskt Stål AB

Enligt ovan nämnda proposition utgår även tillskott till Statsföretag AB för täckande av kostnader i samband med bildandet av SSAB (nedskrivning av anläggnings-tillgångar etc. i NJA) samt tillskott för nyteckning av aktier i SSAB. Såväl kostnaderna som tillskottet har beaktats i bokslutet för 1977 enligt följande:

Tillskott från staten		1 061,0
Detta tillskott avses täcka vid tiden för regeringens proposition beräknade kostnader för		
— nedskrivning av anläggningar i NJA	505,0	
— mellanskillnad avseende i Statsföretag AB bokfört värde på NJA-aktierna och NJAs efter nedskrivning av anläggningarna redovisade egna kapital	131,0	
— eventuell förlust för försäljning av varulagret till SSAB	75,0	
— hälften av planerad nyemission i SSAB	350,0	
	1 061,0	

Dessutom erhålles tillskott från staten på ytterligare 350,0 mkr avseende andra hälften av den planerade nyemissionen i SSAB. Detta tillskott planeras tillskjutas Statsföretag i form av nyemission i Statsföretag AB, varför detta ej redovisas över resultaträkningen.

Redovisade kostnader i samband med bildandet av SSAB (nedskrivningen av anläggningar i NJA) — 495,5

Ett belopp motsvarande tillskottet ovan (över resultaträkningen) avseende hälften av planerad nyemission i SSAB har avsatts till en beskattad reserv i Statsföretag AB — 350,0

Ingående rekonstruktionsreserv per 1976-12-31 i NJA avseende under 1976 i bokföringen medtaget rekonstruktionstillskott har upplösts i bokslutet för 1977 745,0

Ej utnyttjad del per 1977-12-31 av ovan nämnda rekonstruktionstillskott har i bokslutet för 1977 behandlats som en återföring till staten av tidigare erhållet aktieägartillskott — 355,0

Ett belopp motsvarande mellanskillnaden mellan i regeringens proposition beräknade kostnader och i bokslutet för 1977 redovisade kostnader har i NJA avsatts till en beskattad reserv avseende slutreglering med staten i samband med bildandet av SSAB — 353,4

Nettopåverkan på redovisat resultat för 1977 252,1

NJA-Invest

Under 1977 har från staten ställts medel till förfogande för bildande av NJA-Invest med syfte att stimulera utveckling i Norrbottens län

Tillskott från staten 25,0

	1977	1976
--	------	------

I NJA-Invest har avsättning gjorts till en beskattad reserv motsvarande mellanskillnaden mellan tillskott enligt ovan minskat med medel för nyemission i NJA-Invest

— 20,0

Nettopåverkan på redovisat resultat för 1977

5,0

Bildandet av en teko-koncern

Enligt regeringens proposition 1977/78: 73 som beslutats av riksdagen 1978-03-16 utgår tillskott till Statsföretag (190,0 mkr) för bildande av en statlig teko-koncern (med AB Eiser som moderbolag). Detta tillskott har beaktats i bokslutet för 1977.

Statsföretag övertog hösten 1977 50 % av aktierna i AB Eiser. Resterande 50 % planeras överföras från staten till Statsföretag våren 1978.

I bokslutet för 1977 har AB Eiser ej konsoliderats utan redovisas i form av aktieinnehav.

Tillskott från staten

190,0

Ett belopp motsvarande tillskottet ovan har avsatts till en beskattad reserv i Statsföretag AB

— 190,0

Nettopåverkan på redovisat resultat för 1977

0,0

Sammanfattning

Tillskott från staten:

Avseende avveckling av S80

181,3

Avseende SSAB

1 061,0

Avseende NJA-Invest

25,0

Avseende teko-koncernen

190,0

1 457,3

Upplösning av rekonstruktionsreserv i NJA

745,0

Kostnader för avveckling av S80

— 525,8

Kostnader i samband med bildandet av SSAB

— 495,5

— 1 021,3

Återföring till staten av tidigare erhållet aktieägartillskott

— 355,0

Avsättning till beskattade reserver

I NJA-Invest

— 20,0

I Statsföretag AB

— 350,0

I Statsföretag AB

— 180,0

I NJA

— 353,4

— 913,4

Nettopåverkan på redovisat resultat för 1977

— 87,4

Not 5. Realisationsvinst vid försäljning av anläggningstillgångar

Av totala beloppet, 150,2 mkr, hänför sig 141,1 mkr till vinst vid ASSIs försäljning av aktier i Hylte Bruks AB och Gullspång Kraft AB samt 4,8 mkr till expropriationsersättning vid SARAs försäljning av fastighet.

Not 6. Övriga extraordinära intäkter

	1977	1976
--	------	------

Ersättning från leverantörer för nedskrivning av anläggningar i NJA

22,3

—

Bortskrivning av räntor avseende Ranstadprojektet

3,3

—

Upplösning av avvecklingsreserv vid försäljning av dotterbolag

2,7

—

Erhållet naturvårdsbidrag i Rockwool

1,6

—

Återvinning av tidigare förluster i Beirut (Kabi)

1,6

—

Övrigt

2,2

3,9

33,7

3,9

Not 7. Koncernmässig realisationsförlust vid avskiljandet av Karlskronavarvet och Uddevallavarvet

Enligt beslut i riksdagen överfördes Karlskronavarvet och Uddevallavarvet samt aktieposten i Götaverken till staten per 1977-07-01. I föreliggande bokslut för 1977 har således varven exkluderats fr. o. m. 1977-01-01.

Då köpeskillingen för varven fastställdes till i moderbolaget bokfört värde på aktierna uppkommer i koncernen en realisationsförlust (—246,7 mkr) motsvarande skillnaden mellan matematiskt värde (netto-tillgångar) för varven och det bokförda värdet på aktierna.

Den redovisningsmässiga behandlingen i koncernens resultaträkning blir därför enligt följande:

Extraordinära kostnader

Realisationsförlust vid försäljning av Karlskronavarvet	86,1	
Realisationsförlust vid försäljning av Uddevallavarvet	160,6	—246,7

Bokslutsdispositioner

Upplösning av obeskattade och beskattade reserver i under året sålda bolag. (Karlskronavarvet och Uddevallavarvet.)	231,2	
---	-------	--

Skatter

Latent skatt avseende sålda bolag under året	— 93,1	
Nettopåverkan på årets resultat	—108,6	

Not 8. Nedskrivning av anläggningstillgångar m. m. i Berol Kemi

Med hänsyn till marknadsförändringarna och den ekonomiska utvecklingen för Berol Kemi har företagets verksamhetsinriktning och expansionstakt måst omprövas. Därvid har flera inledda projekt måst avbrytas och anläggningstillgångar omvärderats med —102,3 mkr.

Not 9. Övriga extraordinära kostnader

	1977	1976
Avsättning för pensioner till vissa anställda i LKAB vilken är att betrakta som avsättning utöver ordinarie pensionsavsättning	29,2	—
Bidrag till Norrlandsfonden	20,0	20,0
Nedskrivning av aktier	15,9	—
Utrangeringar och nedskrivningar av anläggningstillgångar	11,8	—
Förlust i samband med infriande av borgensåtagande	2,7	—
Stämpelkostnader	0,1	17,4
Övrigt	5,6	3,4
	85,3	40,8

Not 10. Skatter

Den metod för kommunal beskattning av koncernbidrag som tidigare tillämpats inom Statsföretagsgruppen har i några fall ej godkänts av skattemyndigheterna. Enligt utslag på begärt förhandsbesked i Regeringsrätten drabbas Statsföretagsgruppen av en extra skattekostnad för vilken reservering gjorts med 9,1 mkr.

Not 11. Förändring av latent skatter

Här inkluderas 93,1 mkr avseende upplösta obeskattade reserver i Karlskronavarvet och Uddevallavarvet. (Se även not 7.)

Not 12. Kassa och bank

Av den totala ökningen, 847,6 mkr (exkl. varven), hänför sig 998,8 mkr till Statsföretag AB (främst beroende på erhållen likvid från staten avseende rekonstruktion av NJA). Minskningar jämfört med 1976 redovisas av bl. a. Tobaksbolaget med 85,2 mkr samt ASSI med 82,0 mkr.

Not 13. Övriga kortfristiga fordringar

Under denna rubrik redovisas per 1977-12-31 fordran på staten avseende tillskott i enlighet med regeringens propositioner 1977/78: 73 och 1977/78: 87 med sammanlagt 1 427,3 mkr. Per 1976-12-31 redovisades under denna rubrik fordran på staten avseende NJA med 1 800,0 mkr, minskat med de lån staten eftergav NJA, 488,0 mkr.

Not 14. Varulager

	1977	1976
Bruttolager	4 291,7	4 337,4
Inkuransreserv	-137,8	-136,8
Värde enligt balansräkningens tillgångssida	4 153,9	4 200,6
Större lagerökningar redovisas bl. a. i LKAB med 98 mkr samt NJA med 214 mkr. Det minskade värdet mellan 1977 och 1976 hänför sig till lager i Karlskronavarvet med 173 mkr samt i Uddevallavarvet med 366 mkr vilka ej ingår i 1977 års värden.		
Lagerreserver i procent av varulagervärdet	10,5 %	23,0 %

Not 15. Aktier och andelar — övriga bolag

Specificeras separat.

Not 16. Patent m. m.

	1977		1976
<i>Anskaffningsvärde</i>			
Patent och liknande rättigheter	25,2		23,1
Hysesrätter och liknande rättigh.	5,8		0,3
Balanserade kostnader för utvecklingsarbete o. dyl.	8,9	39,9	—
			23,4
<i>Avgår ackumulerade avskrivningar enligt plan</i>			
Patent och liknande rättigheter	— 11,0		— 9,4
Hysesrätter och liknande rättigh.	— 1,3		—
Balanserade kostnader för utvecklingsarbete o. dyl.	— 0,5	—12,8	—
			—9,4
<i>Värde enligt balansräkningens tillgångssida</i>		27,1	14,0
<i>Avgår ackumulerade avskrivningar utöver plan</i>		—	—
<i>Bokfört nettovärde</i>		27,1	14,0

Not 17. Goodwill

	1977		1976
<i>Anskaffningsvärde</i>	178,7		
<i>Avgår ackumulerade avskrivningar enligt plan</i>	— 45,7	} 56,6	
<i>Värde enligt balansräkningens tillgångssida</i>	133,0		56,6
<i>Avgår ackumulerade avskrivningar utöver plan</i>	—		—
<i>Bokfört nettovärde</i>	133,0		56,6

Not 18. Pågående nyanläggningar

	1977		1976
<i>Anskaffningsvärde</i>	776,7		1 498,3
<i>Avgår ackumulerade avskrivningar enligt plan</i>	— 0,7	—	135,0
<i>Värde enligt balansräkningens tillgångssida</i>	776,0		1 363,3
<i>Avgår ackumulerade avskrivningar utöver plan</i>	— 118,4	—	7,2
<i>Bokfört nettovärde</i>	657,6		1 356,1

Not 19. Maskiner och inventarier

	1977		1976
<i>Anskaffningsvärde</i>	6 921,6		6 361,8
<i>Avgår ackumulerade avskrivningar enligt plan</i>	— 3 598,6		— 2 717,6
<i>Värde enligt balansräkningens tillgångssida</i>	3 323,0		3 644,2
<i>Avgår ackumulerade avskrivningar utöver plan</i>	— 590,9	—	941,0
<i>Bokfört nettovärde</i>	2 732,1		2 703,2

Not 20. Byggnader

	1977	1976
Anskaffningsvärde	3 831,7	3 805,7
Avgår ackumulerade avskrivningar enligt plan	-1 505,4	-1 749,8
Subtotal	2 326,3	2 055,9
Uppskrivning	14,7	14,7
Avgår ackumulerade avskrivningar enligt plan	- 1,8	- 1,2
Värde enligt balansräkningens tillgångssida	2 339,2	2 069,4
Avgår ackumulerade avskrivningar utöver plan	- 489,5	- 214,8
Bokfört nettovärde	1 849,7	1 854,6
Taxeringsvärde	3 842,5	3 612,1
Brandförsäkringsvärde	4 786,4	4 180,1

Not 21. Mark och övrig fast egendom

	1977	1976
Anskaffningsvärde	381,5	391,0
Avgår ackumulerade avskrivningar enligt plan	- 91,4	- 73,3
Subtotal	290,1	317,7
Uppskrivning	2,9	0,8
Avgår ackumulerade avskrivningar enligt plan	—	—
Värde enligt balansräkningens tillgångssida	293,0	318,5
Avgår ackumulerade avskrivningar utöver plan	- 1,7	- 6,0
Bokfört nettovärde	291,3	312,5
Taxeringsvärde	158,1	228,9

Not 22. Ställda panter, övrigt

Minskningen mellan åren med 1 256,5 mkr beror på ställda panter i Uddevallavarvet. I 1976 års värde ingick varvet med 1 283,3 mkr.

Not 23. Bankskulder

Av den totala ökningen, 490,5 mkr (exkl. varven) hänför sig 215,6 mkr till Statsföretag AB, 259,1 mkr till LKAB samt 80,0 mkr till ASSI.

Beviljade/utnyttjade checkräkningskrediter per 1977-12-31 framgår av följande specifikation:

Utnyttjad del (kortfristig)	492,2
Ej utnyttjad del	364,4
	856,6

Större, ej utnyttjade krediter, redovisas av ASSI 116,7 mkr, LKAB 71,0 mkr och NJA 72,2 mkr.

Not 24. Revers- och inteckningslån

Av den totala ökningen, 560,9 mkr (exkl. varven), hänför sig 199,5 mkr till Statsföretag AB, 160,5 mkr till LKAB samt 163,8 mkr till ASSI.

I ovanstående värden inkluderas även "ej realiserade kursförluster" p. g. a. uppvärdering av lån till balansdagskurs.

Not 25. Obligationslån

Av den totala ökningen, 792,1 mkr (exkl. varven), hänför sig 621,1 mkr till Statsföretag AB, 133,3 mkr till LKAB samt 50,3 mkr till ASSI.

I ovanstående värden inkluderas även "ej realiserade kursförluster" p. g. a. uppvärdering av lån till balansdagskurs.

Not 26. Lagerreserver

Det totala värdet av koncernens lagerreserver har minskat med 532,6 mkr beroende på bl. a. följande förändringar:

Minskning p. g. a. försäljning
av bolag

Karlskronavarvet	— 84,5	
Uddevallavarvet	— 50,6	—135,1

Minskning p. g. a. upplösning
av lagerreserver:

ASSI	—171,2	
LKAB	—281,7	
Övriga bolag	— 5,2	—458,1

Ökning p. g. a. avsättning till
lagerreserver:

Svenska Tobaks AB	18,8	
Kalmar Verkstad	9,8	
Kabi	8,6	
Övrigt	14,6	51,8

Förändring av varulagerreserv i
samband med eliminering av
övertvärden

8,8
—532,6

Not 27. Beskattade reserver

Beskattade reserver redovisas i följande bolag:	1977	1976
Svenska Tobaks AB	15,0	15,0
Uddevallavarvet	—	45,0
NJA, rekonstruktionsreserv	—	745,0
NJA, reserv för slutreglering med staten i samband med bildandet av SSAB	353,4	—
NJA-Invest	20,0	—
Statsföretag AB, avseende bildandet av SSAB	350,0	—
Statsföretag AB, avseende teko-koncern	190,0	—
	928,4	805,0

Not 28. Eget kapital

	Aktie- kapital	Bundet eget kapital			Fritt eget kapital ansamlad förlust		
		Reserv- fond	Skuldreg- leringsf.	Koncern- reserv	Balan- serade vinst- medel	Årets vinst (förlust)	Summa eget kapital
Utgående balans 1976-12-31	2 775,0	1 388,0	41,0	88,9	14,5	194,6	4 502,0
Vinstdisposition/avsättning till bundna fonder		2,3			192,3	-194,6	—
Effekt i samband med av- skiljande av varven		-0,4	-0,3	-4,0	46,5		41,8
Effekt av ändrade koncern- redovisningsprinciper i underkonsolideringar		-17,7	—	94,6	-66,3		10,6
Övriga omföringar/justeringar		23,4	-34,2	5,1	-23,0		-28,7
Årets förlust						-652,0	-652,0
Utgående balans 1977-12-31	2 775,0	1 395,6	6,5	184,6	164,0	-652,0	3 873,7

Not 29. Fordringar och skulder i utländsk valuta

Redovisade fordringar och skulder i utländsk valuta inom gruppen per 1977-12-31 framgår av nedanstående tablå där även bokfört värde i mkr framgår. Uppdelning har gjorts på långfristiga respektive kortfristiga poster.

Valutaslag	Lokal valuta (milj.)				Lokal valuta (milj.)			
	Kortfr. fordr.	Långfr. fordr.	Summa fordr.	mkr	Kortfr. skulder	Långfr. skulder	Summa skulder	mkr
GBP (£)	7,8	—	7,8	43,5	2,8	2,6	5,4	48,0
USD (US\$)	40,3	1,7	42,0	194,3	36,3	342,2	378,5	1 791,3
DEM (DM)	11,4	0,1	11,5	23,5	20,3	115,1	135,4	300,4
NLG (Hfl)	2,5	—	2,5	5,0	26,3	133,8	160,1	329,2
CHF (Sfr)	0,2	—	0,2	0,4	14,4	122,0	136,4	320,5
FRF (FF)	32,6	—	32,6	32,3	48,1	18,4	66,5	65,6
NOK (Nkr)	44,0	2,7	46,7	42,2	5,0	0,1	5,1	4,6
FIM (Fmk)	8,0	—	8,0	8,9	0,2	0,6	0,8	0,9
ATS (Ösh)	—	—	—	—	25,7	51,4	77,1	23,9
EUA ¹	—	—	—	—	1,2	18,8	20,0	140,6
Övr. valutor				36,7				11,9
Summa				386,8	Summa			3 036,9

¹ European units of account.

Fordringar och skulder i utländsk valuta har värderats enligt i Not 1 angivna principer.

Not 30. Finansieringsanalys

Fr. o. m. 1977 redovisas kortfristig del av långfristiga skulder (nästa års amorteringar) som använda medel under rubriken "minskning av långfristiga skulder". Här redovisas även övriga minskningar under året

som gjorts av långfristiga skulder. Dessa poster har tidigare nettoredovisats och inkluderats under rubriken "ökning av långfristiga skulder".

Effekter på grund av att varven ej ingår per 1977-12-31 har särredovisats så att mera rättvisande förändringar redovisas under övriga rubriker.

Not 31. Latenta skatteskulder

Per 1977-12-31 kvarstående latenta skatteskulder avseende övervärden i förvärvade dotterbolag uppgår till 278,7 mkr. Av dessa har den kortfristiga delen, 7,8 mkr, inkluderats under rubriken "Skatter", medan den långfristiga delen, 270,9 mkr, inkluderats under rubriken "Övriga långfristiga skulder".

På resultaträkningen redovisas förändringen under året av denna post under rubriken "Förändring av latenta skatter".

Statsföretagsgruppens redovisning — kompletterande uppgifter

Personal

(Belopp i tkr) 1977 1976

Moderbolaget

Löner och ersättningar:

— Styrelse och verkställande direktör 825 758

— Övriga anställda 7 666 6 760

Sociala kostnader 5 314 2 969

Totalt 13 805 10 487

Medelantal anställda 63 56

Gruppen

Löner och ersättningar:

— Styrelser och företagsledningar 34 378 35 528

— Övriga anställda 2 454 199 2 569 921

Sociala kostnader 999 475 1 015 560

Totalt 3 488 052 3 621 004

(Varav Sverige) (3 266 328) (Uppgift saknas)

Medelantal anställda 42 287 47 710

(Varav Sverige) (38 732) (44 893)

Medelantal anställda i gruppen

Sverige, per kommun med mer än 20 anställda

	1977	1976		1977	1976
Ale	113	107	Kalix	943	954
Arboga	65	68	Kalmar	641	673
Arvika	163	201	Karlshamn	30	—
Avesta	153	156	Karlskoga	343	338
			Karlskrona	767	2 462
Bengtstors	90	85	Karlstad	214	108
Borlänge	68	68	Katrineholm	51	57
Borås	225	249	Kiruna	5 019	5 128
			Kramfors	331	261
Danderyd	24	30	Kristianstad	80	706
			Kumla	53	43
Ekerö	88	103	Köping	36	40
Eskilstuna	114	112			
Eslöv	262	239	Landskrona	23	24
			Laxå	357	340
Falkenberg	—	48			
Falun	100	126	Lidköping	43	47
Finspång	38	42	Lindesberg	663	604
Färgelanda	144	156	Linköping	111	110
			Ljungby	380	329
Gällivare	2 226	2 361	Ljusdal	199	203
Gävle	477	565	Ljusnarsberg	109	91
Göteborg	1 513	1 446	Ludvika	46	81
			Luleå	4 854	5 117
Halmstad	41	38	Lund	138	135
Haninge	11	27	Lysekil	27	379
Haparanda	108	111			
Hylte	219	232	Malmö	1 321	1 169
Härnösand	257	278	Mariestad	12	44
Hässleholm	296	279	Mölnådal	231	234
Jönköping	164	191	Norrköping	227	162

	1977	1976
Norrtälje	35	53
Norsjö	139	138
Nyköping	64	32
Nässjö	70	72
Oskarshamn	36	39
Partille	53	—
Piteå	1 396	1 456
Sigtuna	55	—
Skellefteå	483	523
Skinnskatteberg	548	542
Skövde	850	754
Smedjebacken	79	55
Sollefteå	—	87
Solna	112	255
Stenungsund	862	608
Stockholm	5 539	5 325
Strängnäs	213	225
Sundbyberg	31	48
Sundsvall	245	180
Svalöv	43	56
Södertälje	92	67
Tidaholm	23	24
Trollhättan	86	96
Töreboda	123	112
Uddevalla	85	3 518
Umeå	178	153
Upplands Väsby	23	28
Uppsala	291	169
Valdemarsvik	25	—
Varberg	71	76
Vaxholm	24	41
Vilhelmina	81	84
Värnamo	52	53
Västervik	36	32
Västerås	481	442
Växjö	159	152
Ystad	57	57
Åmål	58	58
Ånge	54	50
Åtvidaberg	37	43
Örebro	799	1 266
Örnsköldsvik	161	290
Östersund	56	63
Östhammar	237	190
Övriga kommuner	382	224
Summa medel- antal anställda i Sverige	38 732	44 893

	1977	1976
Utomlands, per land		
Danmark	490	17
England	539	343
Finland	126	260
Frankrike	135	103
Holland	1 111	952
Norge	806	818
Schweiz	141	136
Västtyskland	132	121
USA	39	34
Österrike	18	17
Övriga länder	18	16
Summa medel- antal anställda utomlands	3 555	2 817
Summa medel- antal anställda i Statsföretags- gruppen	42 287	47 710

Strukturfrågor

Av verksamhetsberättelsen (sid. 12—14) framgår att varsel och uppsägningar under året har förekommit i sju av gruppens företag. Dessutom har betydligt mer omfattande personalöverskott aviserats inom ASSI, LKAB, SSAB Svenskt Stål AB och AB Eiser.

Av dessa skäl har strukturfrågorna fått en dominerande roll när det gällt personalarbetet under året. De insatser som gjorts från Statsföretag AB har dels gått ut på att stärka samarbetet inom gruppen när det gällt att ta ansvaret för övertalig personal, dels inneburit direkta operativa insatser. Dessa har främst varit av karaktären förhandlingar och — inte minst — ansträngningar för att finna alternativ sysselsättning.

Ett exempel på hur en sådan insats för att åstadkomma en strukturell förändring kan hämtas från Holmsund Golv AB. Statsföretag ABs beslut att avveckla sitt engagemang i Holmsund Golv AB föranledde under 1977 en utredning av en löntagarkonsult och ett beslut att koncentrera tillverkning och försäljning av vinylmattor för våt- och slitutrymmen.

Förändringen av produktprogrammet innebar att personalbehovet minskade från 146 till 54 personer. Avsikten var att göra verksamheten försäljningsbar. En försäljning, som också på viss sikt garanterade sysselsättningen för ett femtiotal personer, kunde även genomföras under året. Det har dessutom visat sig att löntagarkonsultens positiva prognos när det gällt sysselsättningsmöjligheterna inom Umeåregionen hållit. Genom insatser från företaget, personalorganisationerna, kommun och arbetsmarknadsorganen har det visat sig möjligt att i huvudsak genomföra förändringen utan att skapa arbetslöshet.

Chefsplanering inom Statsföretagsgruppen

I propositionen 1969: 121 nämns rekrytering och utbildning av chefer som en viktig uppgift för Statsföretag. Under de första fem à sex åren skedde en mycket omfattande rekrytering till företagsledande befattningar, ofta i kombination med rekonstruktions- och strukturåtgärder. Huvuddelen av de nya cheferna rekryterades utifrån. De förstärkningar av företagsledningarna som skedde under dessa år börjar ge resultat i form av en ökad tillgång på ledningsresurser inom gruppen. Genom regelbundna dialoger med dotterbolagen har moderbolaget hållit sig orienterat om chefsituationen i dotterbolagen. Under 1977 bildades en styrgrupp, sammansatt av Statsföretags VD, ordförande och sex dotterbolagschefer samt representanter för koncernledningen. I riktlinjer för gemensam chefsplanering inom Statsföretag fastslog styrgruppen att

- chefsförsörjningen i växande grad skall baseras på internrekrytering
- att den viktigaste delen av chefernas utveckling sker i den löpande verksamheten inom resp. dotterbolag

- att en förutsättning för chefsplanering är att lämpliga chefsämnen identifieras så tidigt som möjligt
- att samarbetsformerna mellan moder- och dotterbolag i rekryterings- och tillsättningsfrågor skall tillgodose både dotterbolagens beslutsrätt och moderbolagets berättigade anspråk på medinflytande, bl. a. för att främja en ökad internrekrytering.

Chefsutbildning inom gruppen sker i huvudsak inom dotterbolagen med stöd av IFL och andra utbildningsinstitutioner. Chefsplaneringsfunktionen i moderbolaget konsulteras/medverkar i flertalet av dotterbolagens egna chefsutvecklingsprogram. Statsföretag skall svara för utbildning av koncerngemensam natur samt inom problemområden som moderbolaget särskilt önskar belysa. Under 1977 genomfördes tre seminarier för chefer på divisions- och avdelningsnivå samt ett utvecklingsseminarium för yngre chefer. Under 1978 kommer dessa seminarier att drivas i motsvarande omfattning. Ett antal temadagar för bolagschefer kommer att anordnas under 1978.

Som ett led i ansträngningarna att öka exporten planerades 1977 ett utbildningsprogram i internationell marknadsföring, avsett för dotterföretagens ledningsgrupper, som skall genomföras två omgångar under 1978.

Inom Statsföretag har de senaste årens svaga resultat riktat uppmärksamheten på chefernas betydelse för bolagens resultat och utveckling. För att vidmakthålla förmågan att konkurrera om de bästa krafterna inom och utanför gruppen krävs större och mera planmässiga ansträngningar att utveckla chefer bl. a. genom ökad rörlighet mellan gruppens bolag.

Prisförändringar

Statsföretagsgruppen redovisar för 1977 en betydande förlust. Resultatet efter finansiella intäkter och kostnader blev enligt den traditionella redovisningen —1 057 mkr. Förlusten bestäms av ett flertal förhållanden som kan hänföras till själva rörelsen, värdeförändringar på lager och anläggningar p. g. a. prisutvecklingen samt verksamhetens finansiering.

I traditionell redovisning beräknas alla kostnader och därmed även resultatmått i princip med utgångspunkt från vad som betalats för förbrukade resurser. Redovisningen för Statsföretagsgruppen är uppbyggd på detta sätt. I redovisat rörelseresultat ingår värdeförändringar betingade av prisutvecklingen mellan anskaffnings- och förbrukningstidpunkterna samt i vissa fall nedvärdering av lager från anskaffningskostnad till verkligt värde (marknadspris). Det sammanlagda beloppet av nedvärderingar av lager till verkligt värde uppgår per 1977-12-31 till 513 mkr (396 mkr).

Ett vedertaget angreppssätt för en inflationskorrigerad redovisning föreligger ännu inte i svenska företag. För att ändå söka visa betydelsen av prisförändringar görs en uppdelning av årets resultat i följande tre komponenter:

- RÖRELSERESULTAT
- VÄRDEFÖRÄNDRINGSRESULTAT
- FINANSIERINGSRESULTAT

Denna uppdelning i tre resultatkomponenter kan vara ändamålsenlig för en övergripande analys och tolkning av de förhållanden som bidragit till årets resultat. De värden som anges för de olika komponenterna är baserade på schablonmässiga beräkningar och är till viss del mycket ungefärliga. De tre resultatkomponenterna torde ändå ge ett visst underlag för en mer nyanserad bedömning av Statsföretagsgruppens resultat. Härvid bör noteras dels gruppens heterogena verksamhet, dels att basindustriföretagen samt Tobaksbolaget är de ekonomiskt sett tyngsta företagen inom gruppen.

Statsföretagsgruppen (mkr)

	1977	
Rörelseresultat		
Fakturerad försäljning	9 187	
Tillverknings-, försäljnings- och administrationskostnader m. m.	— 9 024	
— Skillnad mellan traditionell redovisningskostnad och återanskaffningskostnad för sålda varor ¹	— 3	
Rörelseresultat före avskrivningar	160	
Avskrivningar enligt plan	— 613	
— Kalkylmässiga avskrivningar utöver plan	— 471	
<i>Justerat Rörelseresultat efter avskrivningar</i>	— 924	— 924
Värdeförändringsresultat		
Värdeförändring av lager ²	13	
Värdeförändring av anläggningar ²	590	
<i>Värdeförändringsresultat</i>	603	603
Finansieringsresultat		
Lagerstöd	59	
Finansiella intäkter	308	
Finansiella kostnader	— 974	
(varav realiserade/orealiserade kursdifferenser — 363)		
<i>Finansieringsresultat</i>	— 607	— 607
Nominellt resultat efter finansiella intäkter och kostnader		— 928

¹ Beloppet utgörs av en schablonmässig beräkning av den värdeförändring på lager, — s. k. lagervinst — som ingår i den traditionella redovisningens kostnad för sålda varor.

² Beloppet avser den värdeförändring som uppkommit under året, vilken till viss del baserats på schablonmässigt beräknade tillgångsvärden.

Rörelseresultatet, — 924 mkr, som exkluderar värdeförändringar, anger i vilken mån försäljningsintäkterna täcker återanskaffningskostnaden vid försäljningstidpunkten för förbrukade resurser. Försäljningsintäkterna ställs mot kostnaden för återanskaffning av varor och kalkylmässiga avskrivningar, dvs. avskrivningar baserade på anläggningarnas återanskaffningsvärden. Rörelseresultatet skall därigenom vara opåverkat av värdeförändringar.

Det negativa justerade rörelseresultatet visar att intäkterna för Statsföretagsgruppen som helhet ej varit tillräckliga för att täcka återanskaffningskostnaden för förbrukade varor och förslitna anläggningar.

Värdeförändringsresultatet, 603 mkr, anges här i löpande priser och visar summan av årets prisbetingade värdeförändringar på lager och anläggningar. Det bör betonas att värdeförändringsresultatet inte kan betraktas helt fristående från rörelseresultatet. Viss värdeförändring på lager kan exempelvis vara en naturlig del av affärsverksamheten. En förutsättning är vidare att mätningen sker under antagande om fortsatt drift (going concern).

Värdeförändringsresultatet för året består av både en realiserad och en orealiserad del. Realiserad värdeförändring utgörs av skillnaden mellan anskaffnings- och återanskaffningskostnad för under året sålda varor. Realiserad värdeförändring ingår normalt i den traditionella redovisningens rörelseresultat.

Orealiserad värdeförändring, som här ingår i värdeförändringsresultatet, utgörs av årets ökning eller minskning i orealiserad värdeförändring på lager och anläggningar. Den orealiserade värdeförändringen på tillgångarna vid början respektive slutet av året bestäms av skillnaden mellan deras anskaffningskostnad och värde vid bokslutstidpunkten.

Finansieringsresultatet, — 607 mkr, upptar de finansiella intäkterna och kostnaderna uttryckta i löpande priser på samma sätt som den traditionella redovisningen.

Nominellt resultat efter finansiella intäkter och kostnader består av summan av ovanstående tre resultatkomponenter och är uttryckt i löpande priser. Värdeförändringar ingår som en del av resultatet. Det **NOMINELLA RESULTATET** blev —928 mkr, vilket är 129 mkr bättre än resultatet efter finansiella intäkter och kostnader enligt den traditionella redovisningen.

Realt resultat är i princip ett resultatmått uttryckt i ett enhetligt penningvärde. Nominellt resultat reducerat med vad som erfordras för att bibehålla det egna kapitalets allmänna köpkraft bildar realt resultat. För att bibehålla köpkraften på gruppens eget kapital krävs en viss förräntning, vilket betyder att den reala förlusten i Statsföretagsgruppen väsentligt överstiger den nominella.

Statsföretagsgruppens verksamhetsområden

	Fakturerad försäljning (mkr)		Resultat före bokslutsdisp. o. skatter (mkr)		Investe- ringar i anlägg- n. (mkr)		Avkastn. på tot. arbetande kapital (%)		Medeltal anställda		
	1977	1976	1977	1976	1977	1976	1977	1976	1977	1976	
Järn- och stålindustri	2 602	2 832	—	843 ¹	160	908	913	-7,3	- 7,9	13 426	13 879
Varv (1975) och mekanisk verkstadsindustri	597	1 567	—	9	105	27	291	2,8	6,9	2 590	8 294
Skogs- och byggmaterial- industri	2 702	2 203	—	240	-27	299	319	-4,7	1,9	10 591	9 508
Kemisk industri	1 135	1 010	—	163	-36	203	212	-0,9	- 1,2	3 445	3 290
Konsumentvaruindustri	1 560	1 475	—	241	242	47	83	12,3	12,7	8 138	8 575
Serviceföretag	518	451	—	7	8	9	8	4,9	6,0	2 809	2 513
Utvecklings- och etable- ringsföretag	107	106	—	0	- 2	5	9	5,1	2,7	249	361
Övriga företag	155	150	—	13	-47	5	5	-4,5	-17,9	976	1 233
Statsföretag AB	—	—	—	205	2	0	—	—	—	63	56
Koncernmässiga justeringar	-189	-47	—	170	-13	—	—	—	—		
Summa Statsföretags- gruppen	9 187	9 747	—	1 395 ¹	392	1 503	1 840	-2,8	0,8	42 287	47 710

¹ Inkl. tillskott från staten avseende NJA. Se vidare not 4.

Dotterbolagen fördelade på de olika verksamhetsområdena

Järn- och stålindustri

- LKAB, Luossavaara Kiirunavaara AB
- NJA, Norrbottens Järnverk AB

Varv och mekanisk verkstadsindustri

- (Uddevallavarvet AB 1976)
- (Karlskronavarvet AB 1976)
- Kalmar Verkstads AB
- SMT-Pullmax AB
- Uddcomb Sweden AB
- Nuclear Steam SG AB
- AB Carbox

Skogs- och byggmaterialindustri

- ASSI, AB Statens Skogsindustrier
- Rockwool AB
- EssBo, Svenska Bomaterial AB
- Holmsund Golv AB
- Nyland Mattor AB
- Nyckelhus AB
- Svenska Torv AB

Kemisk industri

- Berol Kemi AB
- AB Kabi
- Ceaverken AB
- Statsraff AB

Konsumentvaruindustri

- Svenska Tobaks AB
- SARA, Sveriges allmänna restaurangaktiebolag

Serviceföretag

- Liber Grafiska AB
- ABAB, Allmänna Bevaknings AB
- BSK BS Konsult AB

Utvecklings- och etableringsföretag

- SU, Svenska Utvecklings AB
- SVETAB, Svenska Industrietablerings AB
- Statsföretag International AB
- SID, Swedish Industrial Development Corp.

Övriga företag

- Lövånger Elektronik AB
- Sonab Communications AB
- Stigtex AB
- Svenska Lagerhus AB
- Svenska Skifferolja AB

Moderbolagets resultaträkning

(not 1)

Belopp i mkr

	1977	1976
<i>Finansiella intäkter och kostnader</i>		
Erhållna koncernbidrag (not 2)	—	33,8
Erhållna utdelningar (not 3)	27,6	40,2
Ränteintäkter (not 4)	394,6	187,8
Räntekostnader (not 5)	—273,4	—182,0
Övriga finansiella poster, netto (not 6)	—178,7	— 13,9
Lämnade koncernbidrag och aktieägartillskott (not 7)	—124,2	— 4,6
Administrations- och projekt-kostnader	— 28,1	— 21,8
Avskrivningar enl. plan avseende maskiner och inventarier	— 0,3	— 0,3
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader	—182,5	39,2
<i>Extraordinära intäkter och kostnader</i>		
Tillskott från staten (not 8)	1 457,3	1 300,6
Ägartillskott till NJA (not 8)	—917,3	—1 300,6
Återföring från NJA av tidigare lämnat ägartillskott (not 8)	355,0	—
Återföring till staten av tidigare lämnat aktieägartillskott (not 8)	—355,0	—
Avsättning till beskattad reserv (not 9)	—540,0	—
Bidrag till Norrlandsfonden (not 10)	— 20,0	— 20,0
Stämpelkostnader	— 0,0	— 17,4
Förlust på borgensåtaganden (not 11)	— 2,7	—
Realisationsvinst vid försäljning av anläggningstillgångar	0,1	0,0
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter	—205,1	1,8
<i>Bokslutsdispositioner</i>		
Upp- och nedskrivning av aktier, netto (not 12)	0,0	0,0
Resultat före skatter	—205,1	1,8
Skatter (not 13)	—	—
Årets förlust (vinst)	—205,1	1,8

Noterna på sid. 48—54 utgör en del av resultaträkningen.

Moderbolagets balansräkning

(not 1)

Belopp i mkr

	1977	1976	
Tillgångar			
<i>Omsättningstillgångar</i>			
Kassa och bank (not 14)	1 123,2	124,4	
Kortfristiga placeringar	495,0	575,0	
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	12,6	17,0	
Fordringar, dotterbolag	548,1	330,6	
Övriga fordringar (not 15)	<u>1 564,2</u>	<u>1 301,2</u>	2 348,2
<i>Anläggningstillgångar</i>			
Aktier i dotterbolag (not 16)	2 616,0	2 609,6	
Aktier, övriga (not 16)	14,9	39,9	
Fordringar, dotterbolag	1 248,4	1 188,7	
Övriga fordringar	35,4	22,8	
Maskiner och inventarier (not 17)	0,8	1,0	3 862,0
Summa tillgångar	7 658,6	6 210,2	
Skulder och eget kapital			
<i>Kortfristiga skulder</i>			
Leverantörsskulder	0,8	1,2	
Utnyttjad checkräkningskredit	100,2	0,0	
Kortfristig del av långfristiga skulder (not 18)	135,2	19,8	
Skatteskuld	6,5	6,9	
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	80,4	42,2	
Skulder dotterbolag (not 19)	484,7	851,2	
Övriga skulder	<u>20,9</u>	<u>20,9</u>	942,2
<i>Långfristiga skulder</i>			
Skulder dotterbolag	359,4	303,1	
Obligationslån (not 20)	1 544,7	923,6	
Revers- och inteckningslån (not 21)	<u>625,6</u>	<u>426,0</u>	1 652,7
Beskattad reserv (not 22)		540,0	—
Kapital avseende nyemission i Statsföretag AB (not 23)		350,0	—
Eget kapital (not 24)			
<i>Bundet eget kapital</i>			
Aktiekapital 2 775 000 aktier å nom. 1 000 kr	2 775,0	2 775,0	
Reservfond	808,6	808,6	
<i>Ansamlad förlust/Fritt eget kapital</i>			
Balanserade vinstmedel	31,7	29,9	
Årets förlust (vinst)	-205,1	1,8	3 615,3
Summa skulder och eget kapital	7 658,6	6 210,2	
Ansvarsförbindelser:			
Borgens- och ansvarsförbindelser (not 25)	1 691,5		1 799,3

Noterna på sid. 48—54 utgör en del av balansräkningen.

Moderbolagets finansieringsanalys

(Belopp i mkr)

	1972	1973	1974	1975	1976	1977
Tillförda medel						
<i>Internt tillförda medel</i>						
Årets vinst/förlust	5	23	37	9	2	-205
Avskrivningar enl. plan	—	—	—	—	—	—
Realisationsvinst/förlust på sålda anläggningstillgångar	—	—	—	—	—	—
Avgår: Utdelning	—	—	- 22	-36	—	—
Summa	5	23	15	-27	2	-205
<i>Externt tillförda medel</i>						
Försäljning av anläggningstillgångar	7	3	16	15	—	160 ¹
Ökning av långfristiga skulder	257	159	5	626	640	1 040
Nyemission	—	—	175	175	1 500	—
Planerad nyemission						350
Aktieägartillskott från staten					1 301	1 457 ^a
Aktieägartillskott till NJA					-1 301	-917 ^a
Återföring från NJA av tidigare lämnat aktieägartillskott						355 ^a
Återföring till staten av tidigare lämnat aktieägartillskott						-355 ^a
Summa	264	162	196	816	2 140	2 090
Summa tillförda medel	269	185	211	789	2 142	1 885
Använda medel						
Investeringar i maskiner och inventarier	—	—	—	1	—	—
Investeringar i aktier och andelar	25	151	360	301	138	142
Ökning av långfristiga fordringar	56	86	43	186	754	73
Minskning av långfristiga skulder	1	36	60	12	80	162
Summa använda medel	82	273	463	500	972	377
Förändring av rörelsekapitalet	187	-88	-252	289	1 170	1 508
Specifikation av förändring av rörelsekapitalet						
Förändring av kortfristiga fordringar	98	-99	50	122	1 315	476
Förändring av kortfristiga skulder	-30	-83	-296	-53	— 368	113
Förändring av likvida medel	119	94	— 6	220	223	919
Summa förändring av rörelsekapitalet	187	-88	-252	289	1 170	1 508

¹ Avser aktier i Karlskronavarvet, Uddevallavarvet och Götaverken.^a Se not 4 i Statsföretagsgruppens bokslut sid. 26.

Kommentar till moderbolagets bokslut

(Belopp i mkr där ej annat anges)

Not 1. Redovisningsprinciper

Se not 1 sid. 23 till Statsföretagsgruppens bokslut.

Not 2. Erhållna koncernbidrag

Koncernbidrag har under 1977 ej erhållits från några dotterbolag. Följande belopp gäller för 1976:

	1977	1976
ABAB	—	3,0
ASSI	—	4,0
BS-Konsult AB	—	— ¹
Kalmar Verkstads AB	—	1,0 ^a
Rockwool AB	—	1,5
Svenska Lagerhus AB	—	0,3 ^a
Svenska Tobaks AB	—	24,0
	—	33,8

¹ 30 tkr.

^a Avser återbetalning av tidigare lämnat aktieägartillskott.

^a 275 tkr.

Dotterbolag har erhållit koncernbidrag från andra dotterbolag enligt nedan:

	1977	1976
Berol Kemi AB	96,9	—
AB Carbox	4,2	—
Ceaverken AB	—	2,0
EssBo	—	18,0
Lövånger Elektronik AB	6,1	—
Nuclear Steam SG AB	—	3,1
Nyland Mattor AB	1,0	—
Sonab Communications AB	—	45,0
Stigtex AB	—	2,9
Uddcomb Sweden AB	7,9	34,0
	116,1	105,0

Dotterbolag som erhållit koncernbidrag från Statsföretag AB återfinns under not 7.

Not 3. Erhållna utdelningar

	1977	1976
LKAB	—	30,0
Liber Grafiska AB	0,5	—
Svenska Tobaks AB	27,0	10,0
Svenska Torv AB	—	0,2
	27,5	40,2
Bilfragmentering	0,1	—
	27,6	40,2

Not 4. Ränteintäkter

	1977	1976
Dotterbolag	213,2	126,9
Övriga	181,4	60,9
	394,6	187,8

Not 5. Räntekostnader

	1977	1976
Dotterbolag	69,3	81,9
Övriga	204,1	100,1
	273,4	182,0

Not 6. Övriga finansiella poster

	1977	1976
Kursvinster	4,4	0,9
Kursförluster	-173,5	- 7,2
Övrigt	- 9,6	- 7,6
	-178,7	-13,9

Beträffande principer för värdering av fordringar och skulder i utländska valutor samt behandling av därmed uppkomna kursdifferenser se not 1 sid. 23 till Statsföretagsgruppens bokslut.

Not 7. Lämnade koncernbidrag och aktieägartillskott

Koncernbidrag har lämnats till följande dotterbolag:

	1977	1976
Berol Kemi AB	18,1	—
BS Konsult AB	1,3	—
EssBo	3,0	—
Holmsund Golv AB	14,9 ¹	—
Lövånger Elektronik AB	0,4	—
Nyland Mattor AB	2,0 ²	—
SMT-Pullmax AB	—	0,5
Sonab Communications AB	4,8 ³	—
Statsföretag International AB	2,8 ⁴	1,1 ⁴
Stigtex AB	7,6	—
Svetab	0,6	—
Uddcomb Sweden AB	17,7	—
	73,2	1,6

¹ 14 875 tkr.

² 2 025 tkr.

³ 4 815 tkr.

⁴ 2 750 tkr resp. (1 125 tkr).

Därutöver har dotterbolag lämnat koncernbidrag till andra dotterbolag enligt nedan:

	1977	1976
ABAB	1,5	—
ASSI	—	20,0
AB Kabi	6,1	—
Kalmar Verkstads AB	10,0	11,0
Karlskronavarvet AB	—	7,0
Nuclear Steam SG AB	1,1	—
Nyckelhus AB	—	3,0
SARA	1,0	—
SMT-Pullmax AB	1,0	3,0
Svenska Tobaks AB	90,0	61,0
Svetab	5,4	—
	116,1	105,0

Aktieägartillskott har lämnats enligt följande:

	1977	1976
Berol Kemi AB	45,0	—
Svetab	6,0	3,0
	51,0	3,0

Not 8. Tillskott från staten respektive ägartillskott till NJA

Se not 4 sid. 26 i Statsföretagsgruppens bokslut.

Not 9. Avsättning till beskattad reserv

Beloppet avser avsättning för täckande av framtida förluster i teko-koncern samt ena hälften för bildandet av SSAB med 350 mkr.

Not 10. Bidrag till Norrlandsfonden

Bidrag till Norrlandsfonden lämnas enligt riksdagsbeslut liksom 1976 med 20 mkr.

Not 11. Förlust på borgensåtaganden

Beloppet avser infriande av borgensåtaganden för Sonab GmbH med 2,7 mkr.

Not 12. Upp- och nedskrivningar av aktier och andelar

	1977	1976
Nedskrivning		
AB Carbox	—	— 5,0
EssBo	—	—10,0
Nyland Mattor AB	—1,2	—
Gränges Offshore AB	—	—12,5
	—1,2	—27,5
Minskning (+) resp. ökning (—) av reserv för aktier och andelar	+1,2	+27,5
	0	0

Not 13. Skatter

Se not 10 sid. 30 till Statsföretagsgruppens bokslut.

Not 14. Kassa och bank

Kassa och bankmedel har ökat med 998,8 mkr främst beroende på erhållen likvid från staten. Denna post redovisades i 1976 års bokslut som fordran på staten med 1 300,6 mkr.

Not 15. Övriga fordringar

I beloppet 1 564,2 mkr har medtagits fordran på staten med 1 427,3 mkr för tillskott avseende NJA, SSAB samt teko-koncern. Se not 4 sid 26 i Statsföretagsgruppens bokslut. 1976 års fordran på staten avseende finansiell rekonstruktion av NJA har reglerats under 1977.

135,7 mkr avser kortfristig del av reversfordringar vilket innebär en ökning från 1976 med hela beloppet.

Not 16. Aktier och andelar**Aktier i dotterbolag**

(Avser direktägda dotterbolag)

	STAFs andel i %	Antal aktier	Nomi- nellt värde (tkr)	Bokfört värde (tkr)
ABAB, Allmänna Bevaknings AB	100	2 000	2 000	2 400
ASSI, AB Statens Skogsindustrier	100	4 000 000	400 000	270 000
Berol Kemi AB	100	300 000	30 000	34 560
BS Konsult AB	100	2 500	250	—
AB Carbox	100	50 000	5 000	—
Ceaverken AB	100	12 000	12 000	4 000
EssBo, Svenska Bomaterial AB	100	100 000	10 000	—
Holmsund Golv AB	100	500	50	50
AB Kabi	100	750 000	75 000	124 200
Kalmar Verkstads AB	100	199 937	19 994	4 999
Liber Grafiska AB	100	30 000	15 000	18 000
LKAB	100	500 000	500 000	1 330 000
Löfvånger Elektronik AB	100	2 500	250	250
Norrbottens Järnverk AB	100	5 000 000	500 000	450 000
Nuclear Steam SG AB	100	500	50	—
Nyckelhus AB	100	41 000	4 100	4 000
Nyland Mattor AB	100	40 000	4 000	1 400
Rockwool AB	100	250 000	25 000	44 291
SARA, Sveriges allmänna restaurangaktiebolag	100	5 000	5 000	4 900
SMT-Pullmax AB	100	40 000	40 000	50 000
Sonab Communications AB	100	200 000	20 000	5 000
Statsföretag International AB	100	1 000	100	95
Statsraff AB	100	4 000	400	400
Stigtex AB	100	2 400	2 400	—
Svenska Lagerhus AB	100	50 000	5 000	—
Svenska Skifferolje AB	100	230 000	23 000	—

Svenska Tobaks AB (stam)	100	2 990 000	299 000	284 000
Svenska Tobaks AB (pref)	40	4 000	400	400
Svenska Torv AB	100	50 000	5 000	5 000
Svenska Utvecklings AB	100	25	2 500	—
Swedish Industrial Development Corporation — SID	100	225	808	—
SVETAB Svenska Industri-etablerings AB	100	100 000	10 000	—
Uddcomb Sweden AB ¹	75	600 000	60 000	—
Övriga vilande namnbolag	100	14 778	1 478	1 839
Summa aktier i dotterbolag			2 077 780	2 639 784
Avgår reserv för aktier				—23 800
				2 615 984

¹ Som en följd av den negativa resultatutvecklingen och med hänsyn till de ackumulerade förlusterna i Uddcomb har beslut fattats om nedsättning av aktiekapitalet i bolaget under 1978 med 60 mkr till 20 mkr.

Aktier i övriga bolag

Beijer Byggmaterial AB	45	114 750	5 738	13 500
Bilfragmentering AB	25	126	126	126
AB Eiser	50	200 000	20 000	—
Gränges Offshore AB	25	100 000	10 000	—
Sweden Center Japan AB	41,7	12 500	1 250	1 250
Summa aktier i övriga bolag			37 114	14 876

Not 17. Maskiner och inventarier

	1977	1976
Anskaffningsvärde	2,2	2,1
Avgår: Ackumulerade avskrivningar enligt plan	—1,4	—1,1
Bokfört nettovärde	0,8	1,0
Brandförsäkringsvärde	1,4	1,4

Not 18. Kortfristig del av långfristiga skulder

Av ökningen mellan åren med 115,4 mkr avser 55,0 mkr kortfristig skuld till Karlskronavarvet vilken i förra årets bokslut redovisades som skuld till dotterbolag. Den kortfristiga delen av de svenska obligationslånen har ökat med 26,5 mkr. Kortfristig del av utländska obligationslån har ökat med 8,8 mkr.

Not 19. Skulder dotterbolag

I beloppet 484,7 mkr ingår skuld till NJA med 243,7 mkr. Från det tillskott som lämnats till NJA för engagemang i handelsstålindustrin samt för avveckling av projekt Stålverk 80 uppgående till 537,3 mkr, har avdrag gjorts för fordran på bolaget med 293,6 mkr.

I årets belopp ingår ej skulder till Karlskronavarvet och Uddevalla-
varvet. I 1976 års belopp ingår en skuld till dessa bolag med totalt 216,1 mkr.

Not 20. Obligationslån

Under året har upptagits ett svenskt obligationslån på 150 mkr och två utländska på vardera USD 40 milj samt DEM 100 milj. De två utländska obligationslånen är tillsammans bokförda till 409,7 mkr.

Not 21. Revers- och inteckningslån

Ökningen avser ett så kallat bond fund-lån på USD 14,3 milj ca 67 mkr. Två svenska lån har upptagits på totalt 106 mkr. Kursförluster på de utländska skulderna uppgår till ca 37 mkr, vilket bidrar till det ökade skuldbeloppet.

Not 22. Beskattad reserv

Beloppet avser tillskott från staten för täckande av framtida förluster i Sv Teko med 190 mkr samt tillskott för bildande av SSAB med 350 mkr.

Se även not 4 sid. 26 i Statsföretagsgruppens bokslut.

Not 23. Kapital avseende nyemission i Statsföretag AB

Beloppet avser nyemission i Statsföretag AB under 1978 och utgör hälften av planerad nyemission i SSAB. Se även not 4 sid. 26 i Statsföretagsgruppens bokslut.

Not 24. Eget kapital

Ingående eget kapital 1977-01-01:

Ingående eget kapital 1977-01-01:		
Aktiekapital	2 775,0	
Reservfond	808,6	
Balanserade vinstmedel	31,7	3 615,3
Årets nettoförlust		—205,1
Utgående eget kapital 1977-12-31		3 410,2

Not 25. Borgens- och övriga ansvarsförbindelser

	1977	1976
Förskott till utomstående	290,3	—
Förskott till koncernbolag	96,1	336,3
Pensionsgarantier, koncernbolag	182,4	172,8
Pensionsgarantier, utomstående	21,3	9,8
Lån, koncernbolag	573,0	1 013,9
Lån, utomstående	315,6	20,3
Övrigt, koncernbolag	164,1	217,2
Övrigt, utomstående	48,7	29,0
	1 691,5	1 799,3

Med anledning av den negativa resultatutvecklingen i följande dotterbolag har Statsföretag AB för undvikande av likvidationsåtgärder i dessa dotterbolag för räkenskapsåret 1978 förbundit sig att lämna till-

skott till bolagen i sådan utsträckning att bolagens aktiekapital till minst en tredjedel skall vara intakt.

Berol Kemi AB

AB Carbox

EssBo, Svenska Bomaterial AB

Holmsund Golv AB

Lövånger Elektronik AB

Uddcomb Sweden AB

Dessutom har särskilt ansvar för licensavgifter avtalats med minoritetsaktieägaren i Uddcomb Sweden AB.

Vinstdisposition

Koncernens ansamlade förlust enligt upprättad koncernbalansräkning uppgår till 501,3 mkr och årets förlust utgör 652,0 mkr. Avsättningar till bundna fonder föreslås med 10,9 mkr.

Styrelsen och verkställande direktören föreslår att utdelning icke lämnas, samt med hänvisning till den framlagda balansräkningen för moderbolaget

att årets förlust	205 130 tkr
med avdrag för från tidigare år kvarstående vinst	—31 688 tkr
summa ansamlad förlust	173 442 tkr

överföres i ny räkning.

Stockholm i mars 1978

Bertil Olsson

Styrelsens ordförande

Lennart Dahlström

Harry Hjalmarson

Ulf Laurin

Karl-Axel Linderöth

Gunnar Malmenström

Gunnar Nilsson

Karl-Erik Nilsson

Ake Ståhlbrandt

Nore Sundberg

Per Sköld

Verkställande direktör

Revisionsberättelse för Statsföretag aktiebolag

Vi har granskat årsredovisningen, koncernredovisningen, räkenskaperna samt styrelsen och verkställande direktörens förvaltning för år 1977. Granskningen har utförts enligt god revisionssed.

Den löpande granskningen och granskningen av bokslutet har handhåfts av Bohlins Revisionsbyrå AB, som däröver avlämnat berättelse till revisorerna.

Moderbolaget

Årsredovisningen är uppgjord enligt aktiebolagslagen.

Vi tillstyrker,
att resultaträkningen och balansräkningen fastställs,
att förlusten behandlas i enlighet med förslaget i förvaltningsberättelsen samt

att styrelsens ledamöter och verkställande direktören beviljas ansvarsfrihet för år 1977.

Koncernen

Koncernredovisningen är uppgjord enligt aktiebolagslagen.

Vi tillstyrker, att koncernresultaträkningen och koncernbalansräkningen fastställs.

Stockholm den 14 april 1978

Sören Mannheimer

Claes Elmstedt

Bernt Nilsson

Knut Ranby

Birger Sonesson

Auktoriserad revisor

Auktoriserad revisor

Stärk marknadsinsatserna

Kalmar Verkstad, SARA och SMT-Pullmax — tre företag som för några år sedan befann sig i svår ekonomisk kris. Idag har dessa företag nått resultat som man inte trodde var möjliga under krisåren. Redaktör Magnus Briggert, Dagens Industri, intervjuar här verkställande direktörerna i de tre företagen — Sven Arnerius (KVAB), Ingemar Hellström (SARA) och Bengt Gamner (SMT).

Depressionsåret 1977 — industrin, inklusive Statsföretag, gör storförluster. Och här kommer ni med bokslut som lyser fram som strålande undantag. Vad beror det på?

Sven Arnerius: Jag tror att det delvis ligger i att vi alla tre redan genomlidit de problem andra företag har nu. Det finns ett gemensamt mönster i de här tre företagens nuläge och i det sätt på vilket de tagit sig fram till det här läget. Det karaktäristiska för såväl SMT som Kalmar Verkstad och SARA är ju att vi har dragit oss samman, blivit mindre. Vi har skurit bort olönsamma verksamheter. Vi har konsoliderat den ursprungliga verksamheten.

Bengt Gamner: Ja, vi har skurit bland produkter, reducerat personal och anpassat resurserna. Men det är en sak vi inte har gjort: Dragit ner på marknadsinsatserna. Vi är alla tre mycket, mycket mer marknadsorienterade nu än tidigare.

Ingemar Hellström: Ja, jag måste understryka detta med marknadsföringen. Det fanns ingen marknadsföring i SARA tidigare. Det var 155 löst associerade enheter, många dåliga, splittrade även administrativt.

Finns det ytterligare någon gemensam nämnare utöver de svårigheter ni upplevt och den omställningsprocess ni genomgått?

Sven Arnerius: Ja, en aktiv ägare — Statsföretag — som är försedd med ett betydande antal miljoner, det antal miljoner som går åt till en sådan här omställningsprocess. Jag tror inte att något av våra företag hade kunnat klara problemen, om vi inte haft denna aktiva ägare.

Vad menar du med aktiv ägare?

Sven Arnerius: En ägare som noga följde vår utveckling. Ställde hårda krav på oss. Att inom vissa tidsrymder kunna peka på resultat. Hårda krav. Det upplevde vi starkt.

Bengt Gamner: Man kan ju möjligen sätta ett frågetecken för om vi överhuvudtaget hade existerat i dag utan dessa hårda krav.

Sven Arnerius: Vi hade definitivt inte existerat.

Ingemar Hellström: Jag är också tveksam till det.

Vilken faktor var det då som var viktigast från ägarens sida? Var det pengarna eller de hårda kraven?

Sven Arnerius: Ägaren hade den finansiella styrka, som gav oss rådrum. Kunde acceptera, att vi behövde en viss tid för att rensa upp, att använda dynggrepen, vilket inte vilken ägare som helst hade orkat med.

Det handlade väl också om att Statsföretags ledning hade förtroende för er som verkställande direktörer?

Bengt Gamner: Ja och för personalen som helhet. Vårt företags fortsatta existens hängde ju på en utomordentligt skör tråd. Det fanns egentligen ingen anledning att låta företaget fortsätta. Om det inte varit för att det fanns en ny idé i företaget, ett embryo till en ny numerisk styrutrustning.

Omstruktureringen skedde nu för ett antal år sedan. Vi har MBL och ett annat krav på medbestämmande från medarbetarna. Hade dessa operationer gått att genomföra i dag lika enkelt och smärtfritt som för fyra—fem år sedan?

Sven Arnerius: Det var varken enkelt eller smärtfritt. Men svaret på frågan är helt klar: ja. Titta bara på omstruktureringen inom SSAB. Det finns en klar realism i de fackliga attityderna till personalreduktioner.

Ingemar Hellström: Vi är ju fortfarande mitt uppe i denna förvandling. Vi lägger ned, köper eller byter företag varje dag nästan och det är inte svårare nu än då. Vi tillämpade redan från 1970, från de första diskussionerna, en öppen och rak kommunikationsform. Vi utgick ifrån att facket var en absolut fullvärdig partner i viktiga skeden.

Hur mycket betyder VD själv i en omvandlingsprocess av det här slaget?

Sven Arnerius: Man kan naturligtvis sitta och vara blygsam, för ofta övervärderas VDs roll. Men man skall inte heller undervärdera den, för det är alldeles givet att den behövs i alla sammanhang. Det krävs någon som utgör en slags motor i ett mer eller mindre komplicerat maskineri. Och denna motor är då den verkställande direktören, enligt aktiebolagslagens bestämmelser och enligt alla psykologiska teoriers förutsättningar.

Är det så att ni alla tre är "omstrukturerings-VD-typer", dvs. som nu, när era företag är färdiga och går med vinst, skall ta er an de andra företagen som har stora svårigheter?

Bengt Gamner: Jag vill nog hävda att det är rätt olika krav som ställs på en VD i olika situationer. Jag upplever detta som ett verkligt dilemma. För det ställdes en typ av krav under rekonstruktionsfasen och en helt annan typ av krav nu. Och det är ganska svårt att känna på sig var man passar bäst. Man får genomgå en slags personlighetsförvandling.

Ingemar Hellström: Jag tror inte att jag skulle trivas med att sitta i ett företag som var så ohyggligt välkonsoliderat som stål- och pappersindustrin var under 60-talet. Och inte heller vill jag lämna SARA nu. För nu börjar ju det roliga, nu när vi köper nya företag och får utveckla nya verksamheter.

Sven Arnerius: Jag kan inte heller se något skäl till varför jag skulle släppa taget nu. I varje fall inte av principiella skäl. Det är klart att om man inom ramen för ett resonemang kommer fram till att mina insatser skulle behövas bättre på annat håll, då kan man ju naturligtvis diskutera. Det finns standardteorier om att VD skall sitta i fem år, sedan är han förbrukad. Det finns inga belägg för det.

Är det lättare att få riktig fart på resultatet i ett ordenligt krisdrabbat företag än att lyfta ett "normalföretag" från sin "ordinarie" vinst till en högre nivå?

Ingemar Hellström: Ja, det tror jag. Motivationen för de anställda är mycket klarare. Nu jäklar anamma, nu hänger det på gärgårn — än i ett mediokert företag som måste lyftas några decimaler. Det är lättare.

Så det har varit enklare för er än för kollegerna i gruppen?

Bengt Gamner: Ja, så är det nog i viss mån. När man startar från ett utgångsläge som vi gjorde, tittar man på alla parametrar. Man angriper alla delar av företaget. Och har man ett rimligt mått av tur, så kommer alla insatser att verka ungefär vid samma tidpunkt.

Sven Arnerius: Det finns en utvecklingsstyrka i "krischocken" helt enkelt.

Jobbar man i en opinionsmässig motvind i de statiga företagen? Känner man av att man blir offentligt "hånad" när företaget går dåligt? Är detta en belastning — eller en sporre?

Ingemar Hellström: Stämpeln "krisföretag" släpar med. Det är nu fem år sedan vi kunde rubriceras som ett sådant, men helt nyligen läste jag om oss under den beteckningen. I företaget kan vi säkert hålla huvudet kallt, som VD orkar man med det, men det finns en massa människor som inte har det perspektivet eller den överblicken och som blir rädda och plågade av att folk talar illa om oss.

Sven Arnerius: Vi i Kalmar Verkstad hudflängdes ordentligt och det sved i skinnet på oss, 71, 72 och 73. I dag är inte situationen jämförbar. Det är klart att vi fortfarande får våra snytingar om Tjorven, den kommer alltid att leva kvar bland minnesgoda journalister. Vad jag nu tycker är besvärligt är den diskussion som av politiskt-ideologiska skäl förs runt Statsföretag och de företag som finns i gruppen. Bland annat försvårar den rekryteringen.

Bengt Gamner: Våra företag har säkerligen varit extremt känsliga under vissa perioder. Minsta lilla vinkling i en rubrik har upplevts som katastrofal. Men jag tycker att det skrivits en del positivt om oss också — nu när vinden har vänt.

Finns det någon frihet ni som bolagschefer i Statsföretag gärna önskar er? Eller finns det någon frihet som ni tycker ni har för mycket av, dvs. där ni samarbetar för litet?

Sven Arnerius: Generellt kan vi konstatera, att vi har en avsevärd grad av frihet inom ramen för de godkända förutsättningarna. Det är

klart att det sker olycksfall i arbetet — och inte så sällan. Vi har väl alla gått på en och annan mina när det har gällt saker som vi har velat genomföra och som man då av för oss outgrundliga skäl förvägrat oss att göra. Men i stort kan vi i Kalmar inte klaga på den frihet vi har. När det gäller frågan om för mycket frihet — jag har ofta efterlyst en mer konkret koncernanda. Ett exempel — Statsföretag Internationals resurser tycker jag inte utnyttjas i tillräcklig grad.

Vilka avseenden?

Ingemar Hellström: Kombinationsmöjligheterna mellan olika företag i gruppen har inte alls utnyttjats. Den kombinationseffekt som syns i många andra företag, där man verkligen smälter ihop verksamheter, t. ex. Facit med Electrolux, den utnyttjar vi inte i Statsföretag. Statsföretag är något byråkratiserat. Ledningen känner sig inte delaktig i dotterföretagens faktiska marknadsproblem. På marknadssidan finns det fantastiska kombinationsmöjligheter.

Är det något ni efterlyst i organisationen? En divisionalisering?

Sven Arnerius: Jag tror att det måste komma en förändring till stånd. Vi som är så marknadsorienterade riskerar — inte minst opinionsmässigt — drunkna i hanteringen av de stora och tunga bitarna, LKAB, ASSI, Berol Kemi. Det tycker vi inte är rätt, för det medför ett mindre bra psykologiskt klimat. Människorna i koncernen går ju omkring och tyngs av 1,5 miljarder i förlust. Då är det inte så lätt att tänka i lätttrörliga former. Vi behöver en annorlunda gruppering inom Statsföretag. Och det har inte med vinst och förlust att göra. Vi råkar vara vinstgivande just nu, men vi kan mycket väl åka på en snyting vi också. Det jag syftar på har med karaktären av företagsamheten att göra.

Hur stor skulle lönsamheten i era tre företag ha varit för att ni skulle varit helt nöjda? I miljoner kronor och i procent av det arbetande kapitalet?

Bengt Gamner: Vi skulle behövt komma upp i 12—14 miljoner — före dispositioner och skatt. Vi hamnade nu på drygt 8 miljoner kronor. I procent borde vi ligga runt 10, helst 12.

Sven Arnerius: Vi ligger runt 17 procent och det är vi nöjda med.

Ingemar Hellström: Vi mäter ju på ett annat sätt inom serviceindustrin, det är i vinstprocent på omsättningen. Den ligger idag på 2,5 procent. De mycket fina amerikanska serviceföretagen ligger före skatt på 5 procent, efter skatt på 3. Vi tror att 2,5 procent borde vara 4 i nettovinst före skatt. Vi bör kunna lägga på oss 10 miljoner till. Det är målsättningen för att få en anständig trygghet för framtiden.

Hur ser det ut inför 1978?

Bengt Gamner: 1978 borde bli bättre än 1977. Försäljningen ökar 15—20 procent. Lönsamheten kommer nog att ligga på 10 procent av det arbetande kapitalet.

Sven Arnerius: Vi har som målsättning att fortsätta expansionen. För-

säljningen skall öka 30—35 procent. Däremot ligger vi — åtminstone budgetmässigt — kvar på samma absoluta tal när det gäller vinst, ca 31—32 miljoner kronor.

Ingemar Hellström: Vi har en budget som påminner mycket om 1977 års verksamhet. Omsättningen ökar väsentligt tack vare nyinköpta företag.

Har du en verklighetsförankrad vision av hur ditt Kalmar Verkstad, ditt SMT-Pullmax, ditt SARA ser ut om fem år — storlek, nya produkter, ägarmässigt . . . ?

Sven Arnerius: Ja, vi har konkreta handlingsplaner på att utveckla det som Kalmar Verkstad idag konstituerar. Men det är ju inte säkert att Statsföretag nöjer sig med det . . . På egen hand kommer vi att vara något större i Sverige, vi kommer att vara rätt mycket större internationellt. Vi kan inte undgå internationella tillverkningar och etableringar av rent marknadsmässiga skäl. Vi blir inte dramatiskt mycket större. Men Statsföretag kan ju mycket väl komma och säga: Ni är i materialhanteringsbranschen, varsågoda, vi har gjort studier. Då kan jag inte svara på hur vi ser ut om fem år.

Bengt Gamner: Ökad internationalisering — det är också något som kommer att prägla oss. Vi har idag en exportandel på ca 80 procent — om vi bortser från ett par små företag som är rena serviceföretag. Vi ser dagligen hur protektionismen blir alltmer svårhanterlig för oss. Det blir då svåra avväganden som måste göras. Jag tror dock att vi idag nått en viss plattform storleksmässigt, där vi är tvingade att stanna upp ett slag och ställa oss vissa frågor. Det är nödvändigt att vi renodlar våra affärsidéer i första hand.

Förstärkning av forskning och utveckling

Varför nya satsningar på FoU?

Vid 1977 års bolagsstämma uttryckte verkställande direktören att i än högre grad än vad som tidigare skett borde Statsföretags resurser koncentreras på att finna nya affärsidéer, som i framtiden kan reducera gruppens beroende av basindustrierna. Det är därför nödvändigt att Statsföretag engagerar sig i sökandet efter nya tekniker — också internationellt — som kan överföras i nya produkter, processer och metoder. För att öka Statsföretagsgruppens konkurrenskraft på längre sikt måste goda förutsättningar skapas för en industriell förnyelse. En väsentlig fråga är härvidlag hur gruppens innovationsförmåga skall stimuleras.

Ett förnyat intresse för industrins forskning och utveckling har också väckts i den allmänna näringspolitiska debatten i takt med att bekymren inom flera av våra industrinäringar, som Sverige har grundat sitt välstånd på, tornat upp sig. Detta får ses som en positiv effekt av en bekymmersam utveckling, eftersom den tekniska utvecklingen kanske är den främsta drivkraften bakom den ekonomiska tillväxten. Därvid betraktas den tekniska utvecklingen som den del av ökningen i produktionen som ej kan förklaras av ökningen av arbetskraft eller fysiskt kapital. Denna s. k. teknikfaktor svarar enligt de skattningar som gjorts i Sverige för den helt övervägande delen av produktionstillväxten i industrin. Bakom denna faktor ligger dock en lång rad faktorer såsom en höjning av utbildningsnivån, förändringar i industristrukturen, ny teknologi etc. Som ett mått på innovationsaktiviteten i företagen brukar ofta användas företagens FoU-utgifter.

Gjorda studier visar därvid att företag som satsat stora resurser på FoU också har haft en snabb tillväxt. Det anses dock ej vara helt klarlagt om det är satsningen på FoU, som skapar snabb tillväxt eller om det är den snabba tillväxten som skapar resurser för FoU. Det är dock belagt att företagens FoU-satsningar med viss tidsfördröjning skapar tillväxt i omsättningen.

Omfattningen i dag av FoU i Statsföretagsgruppen

Antalet personer som var sysselsatta med FoU i Statsföretagsgruppen var år 1975 ca 600, vilket var 1,3 % av det totala antalet anställda i gruppen. Denna siffra är något lägre än motsvarande, som anges för den totala mängden av svenska gruv- och tillverkningsföretag, vilket är 1,4 %. Nyssnämnda år är den senaste tidpunkt vid vilken en jämförelse kan göras med Statistiska Centralbyråns undersökning av FoU i svensk industri som helhet. Totalt användes 95 mkr i Statsföretagsgruppen 1975 för FoU, vilket belopp svarande mot 1,2 % av omsättningen. Motsvarande procentsiffra för svensk industri i sin helhet var 1,6 %.

Statsföretagsgruppen hade ett jämbördigt förhållande mellan antalet personer i forskar- och tekniska expertfunktioner och personer som i andra befattningar är engagerade i FoU-arbete. För landets samtliga företag rådde en kraftig övervikt för den senare gruppen. En naturlig följd härav är att Statsföretagsgruppen redovisade en i förhållande till övriga företag större andel forskningsarbete och i motsvarande mån mindre andel utvecklingsarbete än svensk industri i sin helhet.

FoU-kostnaderna inom Statsföretagsgruppen uppvisar ett inom industrin etablerat mönster med höga FoU-insatser för branscher såsom läkemedelsindustri och kemisk industri, men låga FoU-siffror för grafisk industri och trävaruindustri. Flertalet företag inom Statsföretagsgruppen uppvisar enbart smärre skillnader gentemot branschgenomsnittet vad avser FoU-kostnader. För ett par företag noteras dock kraftiga avvikelser. Statsföretagsgruppen har en märkbart större FoU-satsning än svensk industri i sin helhet inom främst den kemiska industrin.

Driftskostnaderna är den klart dominerande kostnadsposten. Av dessa kostnader lägger svensk industri i övrigt proportionellt väsentligt mera medel på utveckling av produkter än vad Statsföretagsgruppen gör. Detta gäller speciellt förbättring av existerande produkter men också framtagning av för företaget nya men på marknaden existerande produkter samt framtagning av för marknaden nya produkter. Statsföretagsgruppen satsar dock mer än svensk industri i allmänhet på processutveckling och allmän kunskapsuppbyggnad. Detta är delvis en följd av att Statsföretagsgruppen har tyngdpunkten i sin verksamhet förlagd inom processindustrin.

Den helt övervägande delen eller 95 % av finansieringen sker i Statsföretagsgruppen med egna medel, under det att 4 % av FoU-kostnaderna finansieras via offentliga sektorn och 1 % från övriga källor. Som jämförelse kan nämnas att motsvarande siffror för samtliga företag 1975 var 85 % för egen finansiering, 13 % för finansiering via offentliga sektorn och 2 % för övriga finansieringskällor. Statsföretagsgruppen har alltså en relativt sett hög egen finansiering. Det bör således uppmärksammas att Statsföretagsgruppens andel av det statliga stödet till forskning och utveckling är endast procentuellt en tredjedel av vad den övriga industrin mottager. Noteras kan vidare att av de drygt 4 % som den offentliga sektorn svarar för, hänför sig 3 % till Styrelsen för teknisk utveckling.

Statsföretagsgruppens intäkter av licenser, patent, royalty och know-how exklusive kostnader för egna patentansökningar är väsentligt lägre än motsvarande kostnader. Dessa kostnader i relation till totala FoU-kostnaderna i Statsföretagsgruppen överstiger väsentligt motsvarande relationstal för svensk industri i allmänhet, vilket betyder att Statsföre-

tagsgruppen lägger ned i förhållande till sin storlek ansenliga belopp på licenser och royalties.

Nya centrala FoU-aktiviteter i Statsföretagsgruppen

Betydande insatser görs av FoU-enheter inom dotterbolagen i Statsföretagsgruppen. Den gemensamma resursen för Statsföretags satsning på nya affärsidéer och produkter utgör Svenska Utvecklings AB (SU), som sedan 1 juli 1976 är ett dotterbolag till Statsföretag AB. Syftet med SUs verksamhet som dylik resurs är att tillföra Statsföretagsgruppen nya produkter och affärsidéer. Detta betyder att företaget kommer att vara aktivt engagerat i sökandet efter nya affärsidéer och projekt, som kan exploateras inom gruppen. Det är därför nödvändigt att potentiella behov, marknader och teknologier efter hand systematiskt undersöks av SU. Goda kontakter måste etableras nationellt och internationellt med vetenskapsmän, institutioner och företag. SU kommer att utföra undersökningar och sålunda tekniska och kommersiella utvärderingar att Statsföretag AB kan basera sina beslut vad beträffar de olika projektens fortsatta utveckling på detta material.

För att söka definiera och analysera nya affärsidéer och projektförslag av intresse för Statsföretagsgruppen har en speciell grupp av kvalificerade personer bildats inom SU. Avsikten är att gruppen för Statsföretags räkning skall

- medverka i diversifiering inom nya tillväxtområden
- finna produktkomplement
- medverka i kommersialisering av affärsidéer.

Denna grupp kommer att vara engagerad i sökning, identifiering och utveckling av nya affärsidéer fram till ett stadium, där idén anses vara så intressant att den kan föras vidare som ett separat projekt. Vid denna punkt skall SU kunna ställa projektledare till förfogande för den vidare utvecklingen av projektet. När sedan en prototyp har gjorts och preliminära marknadsplaner utformats, överförs projektet till ett exploaterande företag, som kan ta över ansvaret för tillverkning och marknadsföring av produkten.

SU bedriver också specifikt utvecklingsarbete inom vissa områden av väsentlig betydelse för Statsföretagsgruppen. Speciellt beaktas därvid sådana områden som ej för närvarande är företrädda inom gruppen eller där flera av dotterbolagen kan samverka.

Inom energiområdet kan nämnas att SU på uppdrag av Statsföretag AB leder ett vindkraftprojekt, där Uddcomb, Karlskronavarvet, Allmänna Ingenjorsbyrån, Flygtekniska Försöksanstalten samt United Technologies i USA ingår. Avsikten är att — under förutsättning av en statlig beställning — bygga en fullskaleprototyp. På längre sikt avses projektet leda till nya produkter för de producerande företagen i Statsföretagsgruppen.

SU är också ansvarigt för ett projekt, som syftar till att studera möjligheterna att åter introducera torv som bränsleråvara. Genom Svenska Torv AB och ASSI, vilka också deltar i projektet, har Statsföretagsgruppen särskilda förutsättningar när det gäller att utnyttja torv för förbränningsändamål. En första anläggning avses att projekteras för en av ASSIs fabriker.

SU skall också bidra till att etablera och upprätthålla goda kontakter med universitet, högskolor och forskningsinstitut för att nära följa den tekniska utvecklingen inom sådana områden som är av speciellt intresse för Statsföretagsgruppen.

På det tekniskt-vetenskapliga området har SU härjämte en väsentlig uppgift i att främja internationella kontakter så att nya produkter och nya teknologier kan introduceras i Statsföretagsgruppen. Mellan SU och Swedish Industrial Development (SID) har upprättats mycket nära kontakter och SU och SID kommer gemensamt att behandla förslag och idéer förmedlade av SID från USA.

Utvecklingsstöd från Statsföretag AB

Vid 1977 års bolagsstämma påpekades det angelägna i att nya lönsamma produkter, processer och metoder utvecklas inom Statsföretagsgruppen. Ofta krävs också att produkter och tjänster blir mera konkurrenskraftiga och bättre anpassade till morgondagens krav. Detta fordrar en ökad satsning på forskning och utveckling. Att satsa på nya produkter och affärsidéer innebär ofta ett stort men nödvändigt rikstagande, vilket kan kännas speciellt tveksamt i tider med vikande lönsamhet.

För att skapa bättre förutsättningar för en sådan satsning inom Statsföretagsgruppen har Statsföretag AB inrättat ett särskilt stöd, varigenom företagen skall kunna erhålla en delfinansiering för utveckling av nya produkter, processer och metoder. Statsföretag AB kan också genom detta stöd centralt initiera utvecklingsprojekt inom områden som är betydelsefulla för gruppen.

Framtidsstudier

Vid 1977 års bolagsstämma framhölls att det var väsentligt att Statsföretag AB inrättade en grupp för framtidsstudier på medellång sikt, t. ex. för bevakning av energifrågornas betydelse för Statsföretagsgruppen, råvarusituationens utveckling m. m.

En diskussion om en sådan verksamhet har tagits upp mellan SU och Statsföretag AB. En prognosverksamhet av detta slag har under senare år tilldragit sig stor uppmärksamhet bland svenska företag. Bakgrunden är att utvecklingshastigheten i samhället ökar och att man därför vill förstärka sin planering för att få bättre beredskap inför möjliga förändringar. I ett flertal företag har man därför bildat särskilda enheter för

att genomföra studier av teknisk och ekonomisk utveckling, som kan vara av betydelse för företagets verksamhet.

Syftet med framtidsstudieverksamheten i Statsföretagsgruppen skulle främst vara att

- följa och analysera omgivningsförutsättningarna för den långsiktiga tekniska och ekonomiska utvecklingen och konsekvensen av desamma
- utvärdera och sammanställa prognoser för Statsföretag ABs långsiktiga planering.

Utvecklingsråd

I enlighet med verkställande direktörens intentioner på bolagsstämman 1977 har diskussioner om inrättande av ett utvecklingsråd tagits upp. Ett sådant råd bör vid sidan av sin kontaktskapande funktion kunna spela en väsentlig roll i att ge en samlad överblick över den tekniska och naturvetenskapliga utvecklingen samt deras trender nationellt och internationellt. Rådet bör också kunna utgöra en kreativ resurs för Statsföretag AB genom att komma med initiativ till nya FoU- och verksamhetsområden med stor utvecklingspotential för Statsföretagsgruppen.

Innovationstävling

Genom en innovationstävling har de anställda i Statsföretagsgruppen uppmuntrats att lämna in idéer och förslag till SU, som administrerat tävlingen åt Statsföretag AB. Bedömningsgrunden för tävlingen har varit de inkomna förslagens kommersiella värde för Statsföretagsgruppen, oavsett om idén kan exploateras inom gruppen eller om dess värde kan komma gruppen till godo i form av att licenser säljs till utomstående företag.

Intresset för tävlingen var stort och av de över 400 förslag som kom in ansåg juryn att 24 förslag från 21 tävlande var värda en prissumma av 265 000 kr. Ett första pris om 100 000 kr utdelades därvid till Hilding Månström, LKAB-Luleå, för hans insända förslag till malmtransport och malmbehandling. Samtliga av de prisbelönta förslagen har bedömts vara av en sådan kvalitet att de kan förverkligas och exploateras inom gruppen.

Denna idétävling utgör ett första steg för att stimulera kreativiteten inom Statsföretagsgruppen vid sidan om den normala förslagsverksamhet som finns inom de olika företagen. Då flera av de prisbelönta förslagen är sådana som kommit fram inom ett företag, men där ett annat företag inom gruppen kommer att vara exploatör, har tävlingen lett till att kontakterna avseende utvecklingsverksamhet mellan de olika företagen i gruppen har stärkts.

Förnyelse — ett livsvillkor

Svensk industri har länge levt på att dess produkter haft hög kvalitet. Det räcker inte i dag — runt om i världen görs nu bra varor av yrkeskunnig personal till lägre kostnader än vad som är möjligt här. Det är ett livsvillkor för svensk industri att förnya sig genom tekniskt nyskapande. En ökad satsning på FoU och innovationsverksamhet är en nödvändig åtgärd för att bevara lönsamheten i svenskt näringsliv.

Nya insatser för att främja tillväxt och etablering

Riksdagen har i det s. k. småföretagspaketet ställt sammanlagt 40 mkr till Svenska Industrietablerings ABs (Svetab) förfogande för att under 1978 starta två regionala investmentbolag, Svetab Regionalinvest Bergslagen AB med huvudkontor i Karlstad samt Svetab Regionalinvest Mellannorrland AB med huvudkontor i Härnösand. Kontor kommer också att upprättas i Örebro resp Östersund. Genom regionalbolagen får Svetab möjligheter att i kontakt med näringslivet i dessa regioner främja tillväxten av små företag och medverka vid etableringen av nya företag.

Erfarenheterna från Svetabs verksamhet med små och medelstora företag har bidragit till att rikta uppmärksamheten på företagaren som person, på samspelet mellan individerna i ett företag och på det sätt som företagaren och ledningsgruppen arbetar med att utveckla sin produkt och sin affärsidé. Av två nystartade företag med till synes nästan identiska förutsättningar beträffande produktion, produktinriktning, marknad etc kan ju det ena bli en succé medan det andra kanske måste avvecklas efter kort tid. Vad beror detta på?

Under hösten 1977 startade Svetab ett särskilt dotterföretag — Investkontakt AB — vars uppgift är att arbeta med frågor som rör förundersökning, utvärdering och uppföljning av presumtiva investeringsobjekt. Investkontakt kommer att bygga sin verksamhet på insikten om det viktiga samspelet mellan företagare/ledningsgrupp och affärsidé. Regionalinvestbolagen kommer också att få hjälp vid utvärderingen av person och affärsidé genom detta särskilda sökbolag. Bedömningsprogrammet syftar också till att klargöra för företagaren inom vilka kunskapsområden han har svagheter vilka kan kompenseras genom samarbete med andra personer eller genom en ny konstellation i ledningsgruppen.

Investkontakts bedömningsprogram för utveckling av företagares affärsplan och ledningsgrupp kommer att ligga till grund för Regionalinvests projektval.

Regionalinvests engagemang görs enligt följande principer:

- Regionalinvest arbetar med att som minoritetsintressent stödja nyetablering och expansion. Någon åtskillnad mellan handelsverksamhet, industriell eller serviceproducerande verksamhet görs inte.
- Regionalinvests minoritetsengagemang i ett företag ges ofta formen av konverteringslån, vilket ger Regionalinvest möjlighet att till en i förväg specificerad kurs konvertera lånet i aktier.
- När förutsättningar finns arbetar Regionalinvest med tidsbegränsade engagemang. Härvid avtalas redan från början om de villkor som skall gälla för majoritetsdelägarens inlösen av Regionalinvests engagemang.
- Regionalinvest arbetar på företagsekonomiska grunder och låter nor-

mala företagsekonomiska riskspridningssynpunkter bestämma engagemangens omfattning.

Det riskkapital som staten tillskjutit när Svetab startade 1969 kom snart att visa sig otillräckligt för den riskfyllda verksamhet som nyetableringar och expansionssatsningar ofta innebär. Vid utfärdandet av nya riktlinjer för Svetabs verksamhet har riksdagen tagit vara på erfarenheterna från de gångna åren. I propositionen betonas bl. a. att Svetab bör vara restriktivt med borgensengagemang och inte ställa borgenssäkerhet i samband med tecknandet av konverteringslån.

ABAB, Allmänna Bevaknings AB

Bevakningsföretag med kunder inom såväl den statliga som den privata sektorn. I de tjänster som erbjuds ingår även lokalvård.

	1973	1974	1975	1976	1977
Fakturerad försäljning mkr	42,4	57,5	77,0	99,7	127,1
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader mkr	0,9	0,0	2,8	6,4	3,3
I procent av fakturerad försäljning %	2,1	0,0	3,6	6,4	2,6
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter mkr	0,9	0,1	3,2	6,4	3,2
Avkastning på totalt redovisat kapital %	7,9	1,9	13,8	24,7	10,4
Soliditet %	23,2	15,3	15,1	15,3	16,0
Investeringar i anläggningar mkr	0,9	2,2	1,8	3,3	3,7
Medelantal anställda	785	983	1 061	1 198	1 454

ABAB, som har till syfte att dels erbjuda kvalificerade bevakningstjänster till det statliga totalförsvaret och dels vara ett seriöst alternativ på konkurrensmarknaden, har fortsatt sin expansion under 1977.

Sedan starten 1964 har bolaget främst ägnat sig åt den förstnämnda uppgiften. Efter förvärvet av Skyddsbevakning AB hösten 1975 kunde ABAB-gruppen emellertid erbjuda ett prismässigt likvärdigt alternativ till de privata bevakningsföretagens tjänster. Härigenom skapades bättre förutsättningar för konkurrens på hela bevakningsmarknaden.

Utvecklingen av Skyddsbevakning AB har påskyndats genom uppdraget att bevaka de internationella flygplatserna, men även på andra områden har företagets expansion varit snabb.

Moderbolagets administrativa resurser har förstärkts. ADB-systemet för planering och redovisning har visserligen försenats, men är nu färdigt att tas i bruk.

Utbildningsenheten har fått nya, ändamålsenliga lokaler, vilket underlättar enhetens verksamhet.

Genom en mera medveten satsning på utveckling delvis i samarbete med andra företag har ABAB-gruppen tagit ytterligare ett steg i riktning mot de tidigare antagna expansionsmålen.

Genomförandet av ABAB-gruppens nya strategi kommer att kräva viss omstrukturering av företaget. Den planerade omorganisationen har till syfte att öka flexibiliteten, underlätta delegering och skapa förutsättningar för ökat utnyttjande av tillgängliga resurser.

På grund av expansionsprogrammet kommer resultatutvecklingen under de närmaste åren att bli måttlig men någorlunda stabil.

År 1977 omsatte ABAB-gruppen 127,1 mkr. Resultatet före dispositioner och skatter blev 3,2 mkr, dvs. något bättre än budget och i enlighet med prognos.

Hans Öström

ASSI, AB Statens Skogsindustrier

Sveriges största tillverkare av sågade trävaror, board och kraftliner för wellpappstillverkning.

	1973	1974	1975	1976	1977
Fakturerad försäljning mkr	945,2	1 664,6	1 238,2	1 501,1	1 820,4
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader mkr	110,6	479,0	70,9	-45,7	-363,4
1 procent av fakturerad försäljning %	11,7	28,8	5,7	- 3,0	- 20,0
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter mkr	110,6	479,0	72,8	-44,7	-238,4
Avkastning på totalt redovisat kapital %	11,1	27,5	5,8	1,9	- 3,3
Soliditet %	29,7	28,9	25,1	20,6	17,5
Investeringar i anläggningar mkr	39,7	203,5	208,4	285,9	189,1
Medeltal anställda	4 482	5 922	5 636	6 222	6 919

Penseldrag

Detta är ingen fotografisk bild av situationen. Snarare penseldrag. Mörka färger mot en tidigare ljus bakgrund. Startpunkter för Dina bedömningar.

Krisperiod

Du vet redan att svensk skogsindustri 1977 kom in i en lönsamhetskris — den allvarligaste hittills — det blir värre ändå 1978. Förlusterna räknades i miljarder. Trots låga investeringar ökade skuldsättningen kraftigt. Företag kom i akuta finansiella svårigheter. Permitteringar, friställanden, nedläggningar. Landets exportintäkter från skogsindustrin sjönk med 400 mkr. Orsaken är kostnadsläget i förhållande till konkurrentländerna — det förvärrades ytterligare 1977.

Lönerna steg med 11 %, vartill kvarstod problemen överbemannning, frånvaro men på plussidan arbetsfred.

Kapacitetsutnyttjandet sjönk till 70 % och därmed produktiviteten.

Råvarupriserna steg med 10 %.

Energikostnaderna steg men det gjorde de i utlandet också.

Räntekostnaderna steg.

Valutaförluster på utlandslånen kom till genom devalveringarna. Devalveringarna stärkte vår konkurrenskraft, men effekten urholkades genom fortlöpande försvagning av de för oss intressanta dollarvalutorna. Jämfört med Canada-dollar har svenska kronan de senaste två åren stigit med 2 %. I jämförelse med US-dollar har kronans värde sjunkit med blygsamma 6 %.

Positivt

Dock må framhållas

- att fiberkonsumtionen 1977 ändå inte sjönk i våra köparländer
- att den svenska skogsindustrin med viss framgång försvarade sina marknadsandelar genom att möta priskonkurrensen, och att exportvolymen steg med 10 %
- att skogsindustrin minskade sina överstora lager genom kraftiga produktionsneddragningar
- att råvaran i betydande utsträckning sparades till bättre tider.

ASSI 1977

År 1977 innebar för ASSI

- en förlust på 145 mkr vartill, beroende på synsätt, skall läggas ytterligare avskrivningar till följd av stegrade nuanskaffningsvärden med 75 mkr och reservering för bedömda framtida valutaförluster genom devalveringarna med 92 mkr. Realisationsvinster på aktieförsäljningar ingår med 141 mkr
- vinst på våra wellpapp- och säckföretag med 49 mkr på en omsättning om 524 mkr
- en nettoupplåning på 380 mkr
- en ökning av leveransvolymerna med 17 %
- en minskning av färdigvarulagret med 5 %
- ett kapacitetsutnyttjande så lågt som 73 %.

Plan för förbättring

Vi söker förbättra vårt läge genom

sträng hushållning

- antalet anställda anpassas till produktionsvolymen genom nedskärning med 10 %

strukturförbättring genom avveckling

- Horndals sågverk
- Lövholtens boardfabrik och troligen
- Billingsfors wellpappfabrik

restriktiv inställning till engagemang i processindustrin, men

- i det rationella *Frövifors* återstår dock att vidareförädla den oblekta sulfatcellulosan och
- i *Lövholmens* effektiva linerbruk genomförs ombyggnad för ökad lövvedsanvändning

genom av sysselsättningsskäl betingat statligt ägarstöd möjliggörs en upprustning av *Karlsborgs bruk*. Det blir en enhet som fyller de nya miljökraven och har förutsättningar att hävda sig i effektivitetsjämförelserna.

fortsatt utveckling av *samarbetet med domänverket* där man nu avböjt sammanslagning

offensiv inställning till

- *produktutveckling* — mer härom i nästa berättelse
- *marknadsföring* genom fortsatt införlivande av efterföljande distributionsled och effektivisering
- *integration* mot konsumenten. Lönsamhet i sig. Tryggar avsättningen av basprodukterna. Fortsättning följer efter förvärv 1977 av Dolan Packaging (wellpapp, 1 000 anställda), Bendbox (spånskiveprodukter, 30 anställda), GMB (maskinsystem för förpackning, 27 anställda)
- *diversifiering*. Frigörelse från råvaru- och bulkberoendet. På sikt etablering som leverantör av system för förpackning, transport, husbyggnad och inredning/interiör.
- *personalutveckling*. Satsning på kunnandet hos våra anställda
- *ekonomisk konsolidering* genom egna dispositioner och aktieägarens

Det gäller välfärden

För den svenska välfärdens fortbestånd fordras ett näringsliv som kan konkurrera med omvärlden. Skogsindustrin är en omistlig del av detta näringsliv — 300 000 anställda och 25 % av nettoexportintäkterna. Det är nödvändigt att vårt kostnadsläge förbättras om vi skall hårdna ut i fortsatt hård priskonkurrens. Produktiviteten i vid bemärkelse, lönenivån och växelkurserna är de avgörande faktorerna. De två sista ligger utanför det enskilda företags påverkan. Där har löntagarna, arbetsmarknadens organisationer och politikerna avgörandet i sin hand. Men det är bråttom.

Nu är det dags att samverka, spela på bollen, resonera i sak, se till de avgörande frågorna.

Sigvard Bahrke

Berol Kemi AB

Tillverkare av kemiska, organiska produkter med tillverkningsenheter i Stenungsund och Mölndal.

	1973 ¹	1974	1975	1976	1977
Fakturerad försäljning mkr	246,9	475,9	416,1	474,2	516,4
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader mkr	5,5	110,1	15,7	-45,6	- 80,7
I procent av fakturerad försäljning %	2,2	23,1	3,8	- 9,6	- 15,6
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter mkr	5,5	110,1	15,7	-45,6	-182,9
Avkastning på totalt redovisat kapital %	8,8	55,4	7,7	- 6,8	- 8,3
Soliditet %	29,3	31,5	22,7	13,1	18,2
Investeringar i anläggningar mkr	6,1	20,1	97,1	125,3	94,7
Medelantal anställda	659	695	905	972	1 014

¹ MoDo Kemi.

Berol Kemi-koncernen har ett brett produktprogram med kundinriktning på processindustrier, kemisk teknisk industri och plastindustri. Årets försäljning ökade totalt med 42,2 mkr till 516,4 mkr. Ökningen hänför sig helt till exportförsäljningen, som ökade med 55,1 mkr. Inom Sverige ledde den svaga konjunkturutvecklingen däremot till en minskning av försäljningen jämfört med föregående år.

Även Berols egna driftproblem vid årets början och starten av nya anläggningar hade stort inflytande på försäljningsutvecklingen. Året började mycket svagt, bl. a. som följd av driftproblem, men en jämn uppgång inleddes under våren och fortsatte under resten av året.

Branschens konjunktursituation

Den petrokemiska industrin och vidareförädlingen av dess produkter har haft stark kännning av de senaste årens svaga ekonomiska utveckling. Efterkrigstidens obrutet snabba expansion bröts för första gången av en efterfråge- och produktionsminskning under 1975. Under 1976 skedde en återhämtning till nivån från 1973—1974 och 1977 har medfört en fortsatt, men långsam expansion. Kapaciteten är genomgående större än efterfrågan, men utnyttjandet är långt bättre än inom många andra tunga processindustrier. Stora skillnader finns dock mellan olika delområden. Berol har stark kännning av att en huvuddel av sortimentet har etenoxid som gemensam basråvara. Denna produkt har sin största normala användning för tillverkning av glykol, som i sin tur främst används som råvara för syntetfibrer. Textilindustrins svaga utveckling med-

för därför en särskilt svag efterfrågan på etenoxid, vilket skärper konkurrensen på alla produktområden, som utgår från denna råvara.

Berol har länge arbetat med specialisering av sortimentet för att komma ifrån beroendet av standardprodukter på etenoxidområdet. Detta arbete ha fortsatt under året men är till hela sin natur långsiktigt. Inom flera av de specialiserade produktområdena har goda resultat nåtts under året, vilket bekräftar värdet av att fortsätta med specialiseringen för att minska konjunkturkänsligheten. De senaste årens investeringar har syftat till att ge Berol ökad flexibilitet och bl. a. kraftigt ökat kapaciteten för att använda basprodukten etenoxid till andra produkter än för tillverkning av glykol.

Utvecklingen under 1977

Berol Kemi har under året arbetat med stor förlust. Försäljningen låg i årets början långt under planerad och normal nivå, vilket till stor del berodde på att produktionsstörningarna hösten 1976 i företagets största produktionsenhet, etenoxidanläggningen, kunde hävas först under februari. Den låga produktionsnivån och osäkerheten om när den skulle kunna hävas ledde till förlust av marknadsandelar på olika produktområden. Sedan de tekniska problemen lösts, försvårade den svaga efterfrågan uppgiften att snabbt återta normala marknadsandelar. Fr. o. m. maj månad inleddes en normalisering av försäljningsläget, och med avbrott för sedvanlig nedgång under sommarmånaderna har försäljningen ökat i såväl volym som värde till årets slut.

En bidragande orsak till såväl problemen under årets första del som den markerade uppgången under särskilt sista tertialet har även varit inkörningsförloppet för den nya aminanläggningen. Inkörningsproblemen skapade under årets första del stora svårigheter att möta kontrakterade leveransåtaganden, men regulariteten har successivt förbättrats. Hela produktionsutfallet från denna för företaget nya produktgrupp har visat god efterfrågan, men prisläget är ännu klart otillfredsställande.

Som en följd av oljekrisen uppkom en starkt förändrad situation i världsekonomin. Inom hela petrokemiområdet och för Berol Kemi viktiga marknadsområden medförde denna under 1974 en oväntat stark efterfrågan och resultatförbättring. Redan mot slutet av 1974 inleddes emellertid en kraftig nedgång i efterfrågan. En viss återhämtning har nu skett men tillväxten är långsammare än tidigare. Detta förhållande måste även långsiktigt bedömas ändra förutsättningarna för existerande och planerade anläggningar. Med hänsyn till marknadsförändringarna och den minskade självfinansieringsförmågan har styrelsen funnit det nödvändigt att ompröva verksamhetsinriktningen och expansionstakten och avbryta arbetet på flera av de inledda projekten.

Styrelsen har därför — i samråd med Statsföretag AB — beslutat att större delen av bokförda kostnader för nu avbrutna projekt samt för

överstora gemensamma försörjningssystem och markanläggningar skall bli föremål för en engångsnedskrivning på totalt 33,8 mkr.

För de större projekt som genomförts har omvärdering skett med hjälp av avsättning till ett generellt värderingskonto. Avsättningen uppgick totalt till 68,5 mkr.

Nedskrivningen och avsättningen har gjorts med hjälp av koncernbidrag och aktieägartillskott erhållna från Statsföretag AB och företag inom Statsföretagsgruppen.

En genomgripande utredning av företagets verksamhetsinriktning, affärsförutsättningar och konkurrenskraft görs för närvarande bl. a. med hjälp av utomstående konsult. Redan framtaget material visar att kraftfulla åtgärder måste vidtagas samt att en finansiell rekonstruktion av företaget är nödvändig.

Gunnar Agfors

BS Konsult AB

Ett konsultföretag inom byggnadsbranschen och med uppdragsgivare såväl inom som utom Sverige.

	1973	1974	1975	1976	1977
Fakturerad försäljning mkr	11,1	17,3	30,9	26,1	29,3
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader mkr	0,3	0,2	0,3	0,1	— 1,7
I procent av fakturerad försäljning %	2,7	1,2	1,0	0,4	— 5,8
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter mkr	0,3	0,2	0,3	0,1	— 1,7
Avkastning på totalt redovisat kapital %	5,1	3,6	3,3	1,4	—13,8
Soliditet %	10,6	9,9	7,2	6,1	1,8
Investeringar i anläggningar mkr	0,1	0,1	0,3	0,1	0,2
Medelantal anställda	100	118	144	168	166

Konjunkturen inom byggkonsultsektorn har under 1977 varit dålig. Offentliga bygginvesteringar har hållits tillbaka och investeringstakten inom industrin har varit mycket låg. Endast installationssektorn har haft någorlunda aktivitet beroende på energibesparingsåtgärder i befintliga anläggningar.

Trots den pressade situationen har relativt acceptabel beläggning kunnat hållas och inga permitteringar har behövt vidtas.

Faktureringen för BS Konsult och Skandinavprojekt har under året varit 29,3 mkr. Resultatet före bokslutsdispositioner och skatter är —1,7 mkr. Förlusten har väsentligen uppstått genom viss uppdragsbrist samt genom underskott på vissa fastprisuppdrag som i den rådande konkurrenssituationen tagits till låga priser.

Satsning på utveckling av nya tjänster och kunder har fortsatt bl. a. inom ombyggnadsområdet, energiområdet och arbetsmiljöområdet.

Genom det nybildade dotterbolaget AB SACCOS har verksamhet påbörjats i Mellanöstern med ett kontor i Muscat, Oman. Internt har vissa organisationsförändringar genomförts och bl. a. har avdelningarna givits resultatansvar.

För 1978 förutses en svagt förbättrad situation både avseende traditionella byggprojekteringstjänster och för specialtjänster. Utlandsverksamheten förväntas öka.

Karl-Gustaf Lye

AB Carbox

Ett företag med verksamheten inriktad på utveckling och tillverkning av högtryckspressar.

	1973	1974	1975	1976 ¹	1977
Fakturerad försäljning mkr	—	—	—	7,1	10,9
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader mkr	—	—	—	— 3,2	— 5,7
I procent av fakturerad försäljning %	—	—	—	—45,1	—52,3
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter mkr	—	—	—	— 3,1	5,7
Avkastning på totalt redovisat kapital %	—	—	—	—	—28,8
Soliditet %	—	—	—	15,4	9,7
Investeringar i anläggningar mkr	—	—	—	0,4	0,5
Medelantal anställda	—	—	—	62	62

¹ Avser 1/7—31/12.

Det svåra konjunkturläget har varit dominerande även under 1977. Läget för presstillverkare har därför inte förbättrats och situationen är lika besvärlig utomlands, där flera tillverkare tvingats lägga ner verksamheten. Branschen brottas med stora problem, eftersom flera avnämare såsom kärnkraftverk och varv befinner sig i ett ogynnsamt läge, där få investeringar görs.

Orderingången för Carbox såg ljus ut i början av år 1977, medan senare hälften av året visar en nedgång.

Inom företaget pågår en hel del utvecklingsarbete bl. a. tillsammans med en samarbetspartner för att få fram nya och slagkraftiga produkter, speciellt inom pulverformningsområdet.

Under året har företaget genomfört en del lyckade leveranser. En mycket avancerad datorstyrd plåtformningsanläggning har sålunda levererats till Westinghouse i Pensacola, USA. Ytterligare en anläggning håller vid årsskiftet på att slutmonteras hos ett annat amerikanskt företag. I och med dessa leveranser har Carbox fått ett klart fotfäste på den amerikanska marknaden.

En partsammansatt arbetsgrupp är tillsatt att utreda affärsidé och affärsförutsättningar samt konkurrenskraft. I arbetsgruppens uppgifter ingår också att utforma ett konkret åtgärdsprogram, föreslå lämplig organisation och nödvändiga resurser.

Sven Fährlin

Ceaverken AB

Tillverkare av röntgenfilm och fotopapper.

	1973	1974	1975	1976	1977
Fakturerad försäljning mkr	54,8	75,9	82,4	88,3	82,1
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader mkr	0,7	-5,8	-5,5	-3,9	-5,4
I procent av fakturerad försäljning %	1,3	-7,6	-6,7	-4,4	-6,6
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter mkr	0,7	-5,8	-5,5	-4,2	-5,4
Avkastning på totalt redovisat kapital %	5,0	-6,2	-3,0	-2,2	-3,4
Soliditet %	26,2	17,3	22,7	23,6	16,5
Investeringar i anläggningar mkr	3,2	1,7	2,3	1,2	4,5
Medelantal anställda	331	346	267	271	251

Ceaverken är enda tillverkare av röntgenfilm, fotosättningspapper och fotopapper inte bara i Sverige utan i hela Norden. Bolaget fyller därigenom en utomordentligt viktig uppgift inom totalförsvaret. Ceaverken har därför ålagts skyldighet att upprätthålla en tillverkningsberedskap inom dessa produktområden.

Tillverkningen domineras av medicinsk röntgenfilm. Omkring 85 % därav exporteras. Konkurrensen såväl i Sverige som i utlandet är mycket hård och bolagets lönsamhet har under en följd av år varit dålig.

Resultatet för Ceaverken med dotterbolag har även under 1977 fortsatt att vara otillfredsställande. Budget för 1978 innebär förbättringar men dock underskott.

Strategisk planering

Ett antal arbetsgrupper, i vilka representanter för de anställda ingick, avslutade 1977 en omfattande analys av Ceaverken med dotterbolag. Målsättningen var att föreslå åtgärder för att höja lönsamheten och därmed trygga sysselsättningen. Gruppernas arbete sammanfattades i en strategisk plan och en handlingsplan som fastställdes av bolagets styrelse. Enligt denna skall Ceas starka beroende av medicinsk röntgenfilm minskas och en ökad satsning ske på teknisk röntgenfilm och fotosättningspapper med tillhörande kemikalier.

Forsknings- och utvecklingsavdelningen har förstärkts med ytterligare kompetenta forskare. Produktchefer har anställts på marknadsavdelningen och styrelsen har beslutat att verksamheten vid Ceaverken och huvuddelen av verksamheten vid dotterbolaget Scanfors AB i Hägersten skall samordnas. Samordningen, som accepterats av personalorganisationerna vid MBL-förhandlingar, beräknas vara genomförd i sin hel-

het den 1 januari 1979. Målsättningen är att förbättra lönsamheten genom att på ett effektivare sätt utnyttja den samlade försäljnings-, service-, distributions- och administrationsorganisationen.

Social planering

I slutet av 1976 bildades Arbetsgruppen för Social Planering och Rapportering vid Ceaverken AB. Arbetet härmed ingår som ett av två utvecklingsprojekt vilka initierats av Statsföretag AB och Ekonomiska Forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm (EFI).

Arbetsgruppen har avgett en rapport som är systematisk kartläggning av det arbete som pågår och de problem som finns inom Ceaverken vad gäller företagets förhållande till anställda, kommunen, kunder och samhället i övrigt. Rapporten ingår som ett led i uppbyggnaden av ett socialt planerings- och rapporteringssystem för Ceaverken.

Nils Wahlquist

EssBo, Svenska Bomaterial AB

EssBo-gruppen består av företag med tillverkningen koncentrerad till byggmaterial.

	1973	1974	1975	1976	1977
Fakturerad försäljning mkr	—	—	143,0	179,0	141,2
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader mkr	—	—	-22,7	-18,9	-8,6
I procent av fakturerad försäljning %	—	—	-15,9	-10,6	-6,1
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter mkr	—	—	-22,6	-18,9	-8,3
Avkastning på totalt redovisat kapital %	—	—	- 9,3	- 6,1	2,0
Soliditet %	—	—	9,0	7,3	3,9
Investeringar i anläggningar mkr	—	—	8,6	6,6	35,5
Medelantal anställda	—	—	968	1 002	970

1977 — Ett svagt mellanår

EssBo, Svenska Bomaterial, omfattar numera byggmaterialföretagen Kalmar Interiör (anläggningar i Kalmar och Kramfors), Etri Fönster (Norsjö) och Ljusdals Träprodukter (Ljusdal och Ytterhogdal). Sedan starten 1975 har EssBo gått med stadigt minskade förluster men fick 1977 ett jack i resultatutvecklingen. Bokslutet ger en förlust före dispositioner och skatter på 8,3 mkr vid en fakturering av 141 mkr. Om hänsyn tas till koncernmässiga strukturförändringar innebär resultatet en försämring med 3,6 mkr jämfört med 1976.

Marknadsutveckling bröt resultattrenden

Utvecklingen var god under första halvåret och EssBo kunde för första gången ställa siktet mot ett mindre överskott. Under andra halvåret gick emellertid byggnadsmarknaden ned mycket kraftigt och 1977 års nyproduktion blev den lägsta på 10 år. Under de senaste 5 åren har marknaden halverats. 1966 påbörjades 107 000 lägenheter, 1974 81 000 och 1977 ca 52 000.

Bättre marknad 1978?

Botten är nådd och bedömningen är att marknaden förbättras. För detta talar:

- Större insikt om byggnadsindustrins roll som motor i samhället
- Trycket på beslutsfattare från anställda och andra intressenter inom byggindustrin ökar
- Bostadsbrist och förslumning börjar uppträda

EssBos nuläge och framtid

Under 1977 har ett antal aktiviteter pågått, som gör att EssBos utgångsläge är gott:

- En renodling av koncernstrukturen har gjorts
- Nya anläggningar färdigställs i Ljusdal och Kalmar första halvåret 1978
- Ett rekonstruktionsprogram för Etri Fönster har givit bättre resultat än förväntat
- Ett förnyat produktsortiment har introducerats.

Vissa problem finns naturligtvis också i den ingående balansen för 1978

- En brand i Ljusdal, som medfört produktions- och marknadsstörningar
- EssBos soliditet är svag

Vår åtgärdsplan omfattar gemensamt för gruppen stark exportsatsning samt i främsta hand:

- för *Etri* inkörning av ny profillinje och rationalisering av materialadministrationen
- för *Ljusdal* att efter ledningsskifte genomföra ny organisations- och produktplan
- för *Kramfors* att genomföra anpassning till krympt bemanningsplan
- för *Kalmar och Kramfors* att trimma in leveransapparaten för vårt nya produktsortiment.

Resultatet för 1978 bedömer vi bli bättre än 1977 års. Sammanfattningsvis stänger vi böckerna för 1977 med framtidstro — även om vi i ett kort perspektiv har många utmaningar att övervinna.

Björn Akerblom

Holmsund Golv AB

Tillverkar och marknadsför plastmattor. Sedan den 1 januari 1978 ingår företaget i OY Wiik & Höglund AB

	1973	1974	1975 ¹	1976 ¹	1977
Fakturerad försäljning mkr	—	—	—	—	21,7
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader mkr	—	—	—	—	— 8,5
I procent av fakturerad försäljning %	—	—	—	—	—39,2
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter mkr	—	—	—	—	—14,8
Soliditet %	—	—	—	—	0,5
Investeringar i anläggningar mkr	—	—	—	—	4,0
Medelantal anställda	—	—	—	—	125

¹ Ingick i EssBo.

Holmsund Golv har de senaste åren redovisat betydande förluster. De under 1976 gjorda analyserna av företagets fortsatta verksamhet visade att en omfattande rekonstruktion av företaget måste ske. Det under 1977 genomförda rekonstruktionsarbetet har inneburit att tillverkning och försäljning koncentrerats till vinylmattor för våt- och slitutrymmen.

Denna förändring av produktprogrammet har också inneburit att personalbehovet minskat från 146 till 54. Åtgärder för att uppnå denna personalreduktion genomfördes under 1977.

Den positiva prognos beträffande möjligheterna till alternativ sysselsättning i Umeå-regionen som gjordes i början av året har visat sig hållbar och huvuddelen av den avgångna personalen har redan annan sysselsättning.

Fakturerad försäljning uppgick till 22 mkr (28 mkr).

Rörelseresultatet blev —8,5 (—10,7) mkr. Till detta kommer extraordinära kostnader i samband med rekonstruktionen, 6,3 mkr, varför resultatet före bokslutsdispositioner och skatter för 1977 blev —14,8 mkr.

Avtal har träffats med det finska företaget OY Wiik & Höglund AB om övertagande av tillverkning och försäljning av golvprodukterna vid årsskiftet 1977/78. Wiik & Höglund kommer att fortsätta tillverkningen i Holmsund genom ett dotterbolag som också övertar firmanamnet Holmsund Golv AB. Av de tidigare anställda har 47 erhållit anställning i detta bolag.

Den fortsatta avvecklingen av Statsföretags engagemang i Holmsund sker genom ett bolag med namnet Holmsund Industricenter AB. Dess uppgift blir fastighetsförvaltning och uthyrning av industrilokaler till dess att avyttring av industrifastigheten kan ske. Dessutom skall arbetet med att finna alternativ sysselsättning fortsätta.

Arne Bergström

AB Kabi

Är landets näst största läkemedelskoncern

	1973	1974	1975	1976	1977
Fakturerad försäljning mkr	286,0	304,9	377,0	441,2 ¹	531,8 ¹
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader mkr	19,0	24,8	30,5	23,3 ¹	27,7 ¹
I procent av fakturerad försäljning %	6,6	8,1	8,1	5,3 ¹	5,2 ¹
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter mkr	33,7	27,7	28,1	24,2 ¹	29,3 ¹
Avkastning på totalt redovisat kapital %	10,1	10,2	9,0	7,0 ¹	8,1 ¹
Soliditet %	36,5	36,0	35,3	32,0	30,1
Investeringar i anläggningar mkr	25,2	14,6	20,7	65,2	94,7
Medelantal anställda	1 764	1 649	1 797	2 032	2 166

¹ Exkl. Linson.

År 1977 var ett bistert år för svensk industri. Det blåste kalla vindar i många branscher. Kommer vi att klara den omställning som erfordras för att återvinna vår konkurrenskraft? Kommer strukturkriserna att sprida sig till nya branscher? När blir det läkemedelsindustrins tur?

Det blir läkemedelsindustrins tur om vi, som arbetar inom branschen, inte i tid löser våra strukturproblem, om vi pressas alltför hårt och alltför länge mellan priskontrollens och kostnadsökningarnas sköldar, om vi inte lyckas bibehålla och utveckla vår konkurrenskraft i Sverige och utomlands — härvidlag har även politikerna ett ansvar — och om vi inte klarar uppgiften att på ett praktiskt och ekonomiskt sätt förverkliga medbestämmandelagens intentioner.

Förutsättningarna är dock ljusa. Vår bransch är sund och expansiv och de svenska företagen har trots sin relativa litenhet uppnått ganska goda positioner internationellt sett. Läkemedelsindustrin är forskningsintensiv och arbetar för sjuk- och hälsovårdssektorn, där svensk standard är erkänt hög.

Våra utsikter är alltså goda. *Den svenska läkemedelsindustrin är en framtidsbransch.* Därför är det så angeläget att vi satsar på forskning och produktutveckling, på utbyggnad av våra tillverkningsresurser och på en fortsatt internationalisering av vår verksamhet.

Strukturfrågor

Som bekant är den svenska läkemedelsindustrins struktur sedan länge under studium och debatt.

Under tiden har vi inom Kabigruppen under 1977 kunnat sluta avtal om fyra mindre strukturförändringar i förhandlingar med andra svenska företag.

Vid årsskiftet 1976/77 — och med verkan från halvårsskiftet 1977 — träffades ett avtal med *Astra* om en serie *ömsesidiga produktbyten*.

Avtalet utgjorde en naturlig del av uppgörelsen om försäljningen till *Astra* av vår andel av det penicillintillverkande företaget *Fermenta*.

I linje med detta avtal och i överensstämmelse med vår breda satsning på produktområdet parenteral nutrition har vi vid årsskiftet 1977/78 slutfört förhandlingar med *Fortia* om ett *samarbete inom nutritionsområdet*. Avtalet innebär bl. a. att *Vitrum* övertar *Fortias* forskning och utveckling inom området fettemulsioner för parenteral näringstillförsel.

I förhandlingar med *AB Atomenergi*, vår samarbetspartner i *Kabi Diagnostica*, har vi träffat avtal om att öka vårt aktieinnehav till mer än 90 % för att underlätta en nödvändig finansiell förstärkning av bolaget som ett uttryck för våra planer på fortsatta aktiva insatser inom diagnostikaområdet.

Linson Instrument AB

Linson överfördes från Statsföretag AB per 1976-01-01 som ett saneringsuppdrag. De under 1976 resp 1977 uppkomna förlusterna i *Linson* har täckts av Statsföretag AB i form av motsvarande mindre krav på avkastning på ägarkapital, dvs. koncernbidraget från *Kabi* till Statsföretag har reducerats med belopp motsvarande förlusterna i *Linson*.

I förhandlingar med Landstingens Inköpscentral (LIC) har vi träffat avtal om att LIC fr. o. m. 1978-01-01 övertar *Linson*. *Linson* ges härigenom den större bredd som är en nödvändig förutsättning för att företaget skall kunna överleva och utvecklas på ett positivt sätt.

I ovanstående sifvertabell har *Linson* resultatmässigt exkluderats för att underlätta resultatjämförelser.

Verksamheten i *Linson* — före ovan nämnda förlusttäckning — framgår dock av följande sammanställning: (mkr)

	1976	1977
Fakturerad försäljning	6,3	4,2
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter	-10,4	-3,8

Resursutbyggnad

Koncentration av våra begränsade resurser på områden där vi har ett avancerat kunnande är den väg vi har valt som en av de grundläggande principerna för vår utvecklingsstrategi.

Under 1977 har vi fattat beslut om investeringar i tillverknings- och laboratorieresurser som i löpande priser uppgår till ca 250 mkr.

Dessa investeringar syftar till att under de närmaste tre åren mer än fördubbla vår tillverkningskapacitet inom våra prioriterade produktområden och att förstärka våra forskningsresurser för strategiskt viktiga funktioner.

Betydelsen och omfattningen av dessa investeringar belyses av att den angivna summan är mer än fyra gånger så stor som investeringarna inom Kabigruppen under treårsperioden 1973—1975. Även med en korrektion för penningvärdesförsämringen är ökningen betydande.

Vårt största investeringsprojekt under de närmaste åren är uppbyggnaden av vårt nya industriområde, Brunna, i Upplands Bro kommun. I första fasen utgör Brunna-anläggningen helt och hållet en förstärkning av Vitrums tillverkningskapacitet för bulkvara.

En noggrant prognosticerad försäljningsutveckling, en i detalj projekterad utbyggnad av tillverkningskapaciteten och en samtidigt genomförd utbyggnad av marknadsföringsresurserna är nödvändiga förutsättningar för att investeringarna skall ge de önskade resultaten.

Vi räknar med att den grundliga långsiktplanering som vi fr. o. m. 1977 tillämpar inom Kabigruppen ger oss en ganska fast grund att stå på i vårt utbyggnadsprogram.

Vi är alltså inne i ett spännande utvecklingsskede. Vi skall bli ett läkemedelsföretag som genom koncentration av egna resurser och samarbete med andra företag är tillräckligt stort för att höra till de ledande inom våra prioriterade produktområden. Samtidigt skall vi behålla och utveckla den struktur och den anda inom organisationen som ger fritt spelrum för kreativitet, skänker arbetstillfredsställelse och erbjuder en hög grad av flexibilitet.

Försäljning och resultat

Försäljnings- och resultatutvecklingen 1977 belyser våra långsiktplaner på ett tankeväckande sätt. *Försäljningen* uppgick till 536 mkr, vilket är 20 % mer än 1976. Som vanligt är ökningen av utlandsförsäljningen, 30 %, betydligt högre än ökningen av den svenska försäljningen, 13 %. Vår exportandel är nu uppe i 44 %.

Ökningstakten de senaste åren ligger i nivå med vad vi genomsnittligt prognosticerat för den närmaste femårsperioden, detta trots att vi 1977 och delvis 1976 hämmats av bristande produktionskapacitet inom vissa områden.

Bilden är inte fullt lika ljus när vi granskar *resultatutvecklingen* 1977.

Trots våra ansträngningar på bred front att inom varje resultatenhet angripa lönsamhetsproblemen genom besparings- och rationaliseringsprogram ligger vår kapitalavkastning fortfarande på en otillfredsställande låg nivå. En viss förbättring, totalt sett, har vi emellertid noterat 1977.

Inom moderbolaget *Kabi* är resultatbilden gynnsam för flera produktavsnitt. Utvecklingen 1977 har dessutom varit ganska positiv för Kabis blodproduktprogram, som under många år givit besvärliga lönsamhetsproblem.

Basläkemedelsföretaget *ACO* har under ett par år befunnit sig i en

lönsamhetssvacka. Systematiska ansträngningar börjar nu ge resultat och under 1977 har påtagliga förbättringar noterats.

Det allvarligaste lönsamhetsproblemet har vi f. n. inom *Vitrum*. Paradoxalt nog är emellertid detta i grunden av positiv karaktär.

Försäljningen av Vitrums nutritionsprodukter har på tre år mer än fördubblats. Denna expansion, som enligt våra långsiktsplaner kommer att stå sig under den närmaste femårsperioden har nödvändiggjort en forcerad utbyggnad av våra resurser för forskning, produkt- och processutveckling, tillverkning och marknadsföring. Dessa investeringar genomförs under tidspress.

Samtidigt med kapacitetsutbyggnaden måste vi ägna stor uppmärksamhet åt uppgiften att åstadkomma *produktivitetsförbättringar* genom vårt investeringsprogram. Den uppgiften kompliceras förstas av att expansionen måste ske raskt. Vi måste tyvärr vara beredda att offra något av de kortsiktiga lönsamhetsförbättringar som en snabb kapacitetsutbyggnad kan ge, till förmån för den långsiktiga lönsamhetsförbättring som rationaliserade processer erbjuder. Kort uttryckt, trots kapacitetsbrist måste vi ta oss tid att utveckla våra processer innan de stora investeringsbesluten verkställs.

Medbestämmande

År 1977 var året då medbestämmandelagen "sjösattes". Nog kan man så här ett år efteråt säga att det var mera dramatik och retorik före den nya lagens ikraftträdande än vad som egentligen var motiverat. Det "mjuka" första året har säkert varit bra för alla parter — och för den goda saken.

Bengt Andrén

Kalmar Verkstads AB

Tillverkar och marknadsför rullande järnvägsmateriel och lastapparater för containers samt truckar.

	1973	1974	1975	1976	1977
Fakturerad försäljning mkr	51,5	66,7	105,3	151,5	218,6
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader mkr	-0,2	0,4	10,9	22,2	31,3
I procent av fakturerad försäljning mkr	-0,4	0,6	10,4	14,7	14,3
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter mkr	-2,4	0,4	12,0	22,2	31,3
Avkastning på totalt redovisat kapital %	5,1	3,6	12,1	17,2	16,6
Soliditet %	16,4	26,4	23,5	21,4	20,0
Investeringar i anläggningar mkr	0,9	3,1	38,0	8,3	20,4
Medelantal anställda	338	502	624	676	732

Full fart

Bägge divisionerna — Rälsfordon (Kalmar Verkstad) och Lastmaskiner (Kalmar LMV) — hade 1977 stora framgångar på marknaderna. Orderstocken var vid årets slut 375 mkr (100 mkr). Faktureringen steg till 219 mkr (152 mkr).

Division Rälsfordon — person- och godsvagnar

Rälsfordon är inte någon konjunktürkänslig bransch. Dess utveckling styrs bl. a. av politiska beslut. Under våren gavs SJ utrymme att för första gången på nästan 20 år göra en långsiktig upphandling. 150 personvagnar ger oss bra basbeläggning till 1984. Vidare lyckades vi få 30 av de 100 motorvagnar, som SJ valde FIAT att leverera.

Men det är inte bra att bara ha en enda kund. Därför har vi sedan flera år bearbetat en del U-länder med stora behov av rullande materiel. Vi vill främst sälja personvagnar men också hjälpa till att bygga upp lokala godsvagnstillverkningar. Tanzania beställde under hösten ytterligare vagnar och förstudier över en godsvagnstillverkning i Tanzania pekar på att ett sådant projekt vore riktigt — för Tanzania men också för oss.

Division Lastmaskiner — Gaffeltruckar och sidlastare

Årets inledande månader var ganska oroliga. Orderstocken var låg. De tidigare huvudmarknaderna, främst Sverige, sviktade. Visserligen hade vi redan för flera år sedan målmedvetet börjat bygga upp exportmarknader — men skulle vi hinna kompensera bortfallet från de tradi-

tionella marknaderna? Jo, Vi hann! Hamnaktiviteterna i Saudiarabien resulterade i ett antal betydelsefulla affärer. Algeriet och Sydkorea är andra exempel på lyckade exportsatsningar.

Kalmar LMV har ett gott namn i Roll on/Roll off-sammanhang. I stenhård internationell konkurrens tog vi hem stora gaffeltruckorder för den 3:e generationens Ro/Ro-fartyg, som nu är under byggnad.

Produktprogrammet kompletterades med en liten gaffeltruck, 3—7 ton, främst avsedd för den svenska marknaden.

Vinsten blev bra

Kapacitetsutnyttjandet i gruppen blev mycket högt. Detta slog kraftigt igenom i resultatet som blev 31,3 mkr (22,2 mkr) före bokslutsdispositioner och skatter.

Men fortsatt internationalisering bör också 1978 kunna bli ett hyggligt år.

Sven Arnerius

Liber Grafiska AB

Ett företag inom den grafiska branschen med förlag, tryckeriverksamhet och utbildning.

	1973	1974	1975	1976	1977
Fakturerad försäljning mkr	166,8	195,6	281,3	325,7	361,5
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader mkr	2,1	1,7	-2,3	1,5	5,1
I procent av fakturerad försäljning %	1,3	0,9	-0,8	0,5	1,4
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter mkr	-2,9	1,7	0,2	1,5	5,1
Avkastning på totalt redovisat kapital %	3,4	2,8	0,1	3,1	4,9
Soliditet %	28,1	25,1	19,8	20,4	20,3
Investeringar i anläggningar mkr	2,6	13,4	14,5	4,4	4,6
Medelantal anställda	860	866	1 187	1 147	1 189

Liber inför 1978

Libers omstrukturering från mindre enheter till slagkraftiga divisioner och dotterbolag har tagit mycket tid i anspråk under de år som gått. Denna uppbyggnadsperiod är nu avslutad och vi går in i en utåtriktad fas med information till nya kundgrupper om vårt kunnande — fortsärande med förbättrad lönsamhet som mål.

Vår verksamhet omspannar många specialiteter inom den grafiska sektorn och förlagssektorn. Det kunnande på många områden som finns inom föreaget skall utnyttjas för nya marknader såväl inom som utom landet. Speciellt gäller detta för LiberLäromedel, Skrivab och Hermods. En fortsatt sträng ekonomisk uppföljning är dock även här nödvändig för att vi skall behålla vår handlingsfrihet.

Den svenska skolan bedömes icke expandera vad beträffar kostnaderna för läromedel och förbrukningsmateriel. Våra marknadsandelar på ca 25 % för läromedel och ca 40 % för förbrukningsmateriel till skolor är en god bas för meningsfull konkurrens. Speciellt intressanta synes våra satsningar på den yrkesinriktade gymnasieskolan och arbetsmarknadsutbildningen vara. Dessa produkter har också stort internationellt värde, vilket vi nu vill intensivt aktualisera i samarbete med Statsföretag International samt med industriföretag som har investeringsuppdrag i främmande länder, där behov av kompletterande utbildningsprogram finns. Hjälpn från Statsföretag International eller något likartat företag kan endast vara av kontaktskapande natur. En tidig kontakt med presumtiva köpare för analys av behov av presentation av lösningar fordrar insatser direkt från LiberLäromedel och Hermods för att vi skall kunna nå framgångar.

Kombinerade yrkesutbildningsprogram i anslutning till svenska före-

tagsprojekt och familjeutbildning av svenska instruktörsfamiljer i främmande länder kan bli en intressant affärsidé för LiberLäromedel och Hermods.

Hermods svarar redan idag i samarbete med Skolöverstyrelsen för grundskole- och gymnasieutbildning per korrespondens för svenska ungdomar på fyrtiotvå platser, fördelade över hela världen. Utbildningen leds från Hermods med hjälp av handledare, som löpande följer undervisningen direkt på de orter där vi organiserat skolor. Dessutom kan Hermods erbjuda utbildning eller utveckling inom diverse färdigheter åt hela familjer eller grupper, som därigenom får ytterligare möjligheter till meningsfull fritid.

Skrivab Skol- och Kontorsmateriel AB, som tidigare koncentrerat sina försäljningsansträngningar på skolor och kommuner, går nu ut med sitt breda sortiment av förbrukningsmateriel för kontor till en vidgad kundkrets. Vägledande för Skrivabs expansion är att den tillfredsställande vinstnivå som är etablerad skall bibehållas.

Med det kunnande och de erfarenheter som finns i Skrivab räknar vi med att inom några år vara lika intressanta för företag och institutioner då det gäller förbrukningsmateriel som vi idag är för skolor och kommuner. Detta kommer att innebära att vi behöver större utrymmen för att klara våra åtaganden. Tomt för ny kontors- och lagerbyggnad i Växjö har inköpts under 1977.

LiberFörlag/Allmänna Förlaget, som är inköpskontor för statligt tryck, granskas återigen av en statlig utredning. Detta kan hjälpa till att ge en rättvisande bild av Allmänna Förlagets verksamhet. Från utredningen vet vi att våra kunder verifierat att Allmänna Förlaget är en inköpsorganisation som skapat förtroende såväl hos kunderna, de statliga myndigheterna och institutionerna, som hos leverantörerna, kvalificerade tryckerier i hela landet. Genom att kanalisera samtliga inköp av trycksaker åt statliga myndigheter till ett inköpskontor skapas tillräckligt underlag för en aktiv och kunnig inköpsorganisation, som med kraft kan åstadkomma förmånliga inköp och sänka kostnaderna för staten i betydande grad. Allmänna Förlaget skapar också förutsättningar för mindre och medelstora tryckerier över hela landet att på ett samlat inköpsställe få kontakt med marknaden från hundratals institutioner och myndigheter. En marknad som för det enskilda tryckeriet skulle vara omöjlig att bearbeta på ett ekonomiskt sätt. Vi har uppgifter att marknadsföringskostnaderna för en bearbetning av statliga företag skulle ligga på 8—10 % av försäljningen för ett medelstort tryckeri. Mot detta skall ställas Allmänna Förlagets förmedlingsprovision på några få procent. Inköpsorganisationens former idag visar att vi dels köper billigt dels arbetar mycket rationellt inom Allmänna Förlaget. Av intresse är också att notera att ungefär hälften av den utlagda volymen från Allmänna Förlaget går till tryckerier i landsorten och hälften till tryckerier i Stockholmsregionen. Denna fördelning, som svarar mot kapacitetsfördelning-

en inom Sverige, bedömer vi kunna bestå endast om Allmänna Förlagets nuvarande arbetsuppgifter och inriktning består. Kring distributions- och förlagsverksamheterna av statligt tryck bygger LiberFörlag ett fackbokförlag med tyngdpunkt på juridisk litteratur, böcker kring byggande och miljö samt om konst, natur och sevärdheter. Varje projekt bedöms efter sina möjligheter att nå lönsamhet och enligt vad vi ser finns det goda möjligheter för LiberFörlag att även framdeles i konkurrens med andra förlag finna nya titlar för en fortsatt bred fackboksutgivning.

Önskemålen om ett öppet försäljningsställe för det offentliga trycket har lett fram till nysatsningen på en välsorterad bokhandel, Fritzes Kungl Hovbokhandel i Stockholm. I Fritzes skall vi fortsätta en kvalitetsmedveten bokhandelsrörelse som utöver det allmänna sortimentet har tyngd i juridisk och ekonomisk litteratur, visar LiberLäromedels totala utbud, innehåller en välsorterad kartavdelning samt dessutom kan betjäna företag och privatpersoner med tidskriftsabonnemang över hela världen.

Den aktiva marknadsföringen som Fritzes startat har visat sig vara till gagn även för andra boklådor genom det intresse för böcker och läsande som en stimulerande bokinformation ger. Inom bokhandelsvärlden för övrigt önskar vi ett meningsfullt samarbete med goda boklådor över hela landet.

Liksom många tidigare år utreds gränsdragningen mellan LiberKartor och Statens Lantmäteriverk. Vi tror att den uppdelning av arbetsuppgifterna som nu råder, då Lantmäteriverket koncentrerar sina uppgifter på att göra grundläggande kartografiskt arbete och det kommersiellt inriktade LiberKartor har hand om marknadsföring och vidarebearbetning av det allmänna kartmaterialet, är den bästa både ur nationalekonomisk synpunkt och för den kartintresserade allmänheten. LiberKartors goda ekonomiska resultat och höga arbetsmoral, trots fortlöpande störningar med hot och utredningar om förändringar, understryker riktigheten i nuvarande arbetsfördelning.

Samordningen och specialiseringen av LiberTrycks verksamhet på enkelt informationstryck måste fortsätta för att även denna verksamhetsgren totalt skall bli självbärande.

Goda personliga insatser på många håll samt en enkel modell för uppföljning och korrigering av verksamheterna inom Liber bidrar till det positiva resultat vi nått. Genom självbärande enheter får vi kraft att i samråd och samarbete själva utveckla Liber på ett sätt som ger arbetsglädje och trygghet för framtiden. Utgångspunkten för vårt arbete är att med egna medel och insatser skapa ett ekonomiskt bärkraftigt företag. Tillfredsställelsen i att själv tjäna ihop till de utgifter som vi åsamkar vår verksamhet och till de förmåner vi beviljar oss räknas som en väsentlig del i arbetstillfredsställelsen.

Karl-Axel Swedéus

LKAB, Luossavaara-Kiirunavaara AB

Sveriges största gruvföretag och en av världens ledande exportörer av järnmalm.

	1973	1974	1975	1976	1977
Fakturerad försäljning mkr	1 466,4	2 013,3	1 845,6	2 059,3	1 623,5
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader mkr	217,7	373,0	321,9	22,1	-620,5
I procent av fakturerad försäljning %	14,8	18,5	17,4	1,1	- 38,2
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter mkr	221,2	362,7	314,0	26,8	-642,8
Avkastning på totalt redovisat kapital %	9,1	14,5	11,3	2,2	- 11,6
Soliditet %	70	69	63	50	37
Investeringar i anläggningar mkr	338,9	289,6	364,3	577,8	558,3
Medelantal anställda	7 545	8 183	8 658	8 948	8 688

Den krisartade konjunkturutvecklingen sedan 1975 har drabbat den europeiska stålindustrin mycket hårt. Råstålproduktionen i Europa som 1974 nådde 155 mton, har under de tre därefter följande åren tvingats ned till en nivå omkring 130 mton. Lägsta produktionsvolym noteras för 1977 (126,4 mton). Den hårdnande konkurrensen från översjöiska länder — framför allt Japan — har pressat ned stålpriserna, i många fall under de löpande driftkostnaderna. Det är i ett sådant läge inte förvånande att denna för våra leveransmöjligheter avgörande industrin hamnat i allvarliga svårigheter.

Den låga produktionsnivån under 1977 innebar att produktionskapaciteten i stålverken kunde utnyttjas endast till 60—65 %. Den väntade uppgången hösten 1977 uteblev helt. För LKAB medförde detta att den budgeterade leveransökningen uteblev och att leveransvolymen, som 1976 uppgick till 22,1 mton, i stället sjönk till 19,3 mton år 1977. Priserna låg i genomsnitt 11,5 % lägre än 1976.

Någon konjunkturförbättring under 1978 är inte i sikte. Inom stålindustrin ser man genomgående dystert på utsikterna för de närmaste ett till två åren. Vi måste därför räkna med en alltjämt låg leveransvolym och stark press på malmpriserna under innevarande år. Till detta kommer att stålverken med sin hårt beskurna produktion disponerar tillräcklig egen sintringskapacitet och att efterfrågan på kulsinter därför blir mycket begränsad.

1977 års resultat

Som framgår av tabellen redovisas för 1977 en allvarlig förlust. Bakgrunden är i första hand utvecklingen på malmmarknaden, som lett till

lägre priser och reducerade leverans- och produktionsvolym, vilket i sin tur betytt högre kostnader per ton producerad malm. En annan starkt bidragande orsak är järnvägsfrakterna, som trots minskad volym ökat med ca 65 mkr på ett år. Malmlagren uppgick vid årets slut till 15 mton. Resultatet har belastats med den ytterligare nedskrivning med 246 mkr som erfordrats för anpassning till lägre avsaluvärden.

Utvecklingen av produktionskostnaderna har särskilt under årets senare hälft varit gynnsam, vilket får tillskrivas successivt insatta åtgärdsprogram, ett bättre kostnadsmedvetande inom hela organisationen och verkningarna av den nya resultatinriktade organisationen.

Utsikter för 1978

Den förutsedda marknadsutvecklingen gör det svårt att undvika ytterligare resultatförsämring under 1978. Produktionsvolymen begränsas enligt nuvarande planer till 17,6 mton, varav endast ca 3 mton av den högst förädlade produkten kulsinter. Detta innebär bl. a. att Tuolluvaaragruvan ställs om till starkt reducerad produktion fr. o. m. den 1 juli, att kulsinterverket i Kiruna stängts den 1 februari och att kulsinterverken i Malmberget och Svappavaara körs med starkt beskuren produktion under hela året. Varselförhandlingar har inletts om permittering av all kollektivpersonal under två 14 dagars perioder.

Inom produktion och administration insätts ytterligare åtgärder för att dra ner kostnaderna. Järnvägstransporterna till Luleå har inställts från årsskiftet och tills vidare. Större delen av Malmbergets produktion kommer att skeppas över Narvik. De totala investeringarna begränsas till storleksordningen 300 mkr. Detta innebär en halvering jämfört med 1977 sammanhängande med att stora delar av det 1973/75 initierade investeringsprogrammet avslutas under året.

Det starkt reducerade produktions- och investeringsprogrammet medför att vi får ett personalöverskott, som vid halvårsskiftet uppgår till ca 1 200 personer och vid årsskiftet till ca 1 000 personer. Härigenom förvärras läget för de av arbetslöshet redan hårt drabbade malmfältskommunerna.

För att undvika alltför långtgående uppsägningar av personal presenterades i höstas för Statsföretag och regering ett sysselsättningsprogram, innefattande dels normalt lönsamma investeringar för sammanlagt ca 180 mkr och dels insatser av annan art — främst miljösatningar och tidigareläggningar av tillredningsarbeten m. m. — för sammanlagt 200 mkr. Om dessa program godkännes kommer de att sysselsätta sammanlagt ca 850 personer. Beträffande resterande personalöverskott har förhandlingar inletts om varsel för uppsägningar.

När malmkrisen nu går in i sitt fjärde år står det klart, att ett fortsatt upprätthållande av produktion och sysselsättning kräver kapitaltillskott under medverkan av ägaren Statsföretag. För att skapa ett bättre under-

lag för beslut i denna fråga kommer Statsföretag och LKAB att gemensamt under våren genomföra en utredning, som skall leda fram till en plan rörande utveckling, marknad, produkter och produktion.

Syn på framtiden

För bedömningen av LKABs framtidsmöjligheter är det nödvändigt att utvärdera verkningarna på längre sikt av den djupa stålkrisen. Även om vi fäster allt större vikt vid t. ex. Östeuropa och vissa specialproduktmarknader kommer av transportkostnadsskäl även i framtiden större delen av LKABs malmleveranser att koncentreras till Västeuropa, framför allt EG-området. Det är emellertid uppenbart, att EGs stålindustri även i sin fortsatta utveckling kommer att påverkas av de påfrestningar den nu utsätts för och som 1977 tog sig uttryck i en uppskattad förlust på sammanlagt 22 miljarder kronor. En utveckling med sådana finansiella följder måste leda fram till omvärderingar av produktionsvolymer, produktionsinriktning och investeringsprogram.

Det är därför realistiskt att räkna med att den europeiska stålindustrins produktionsutveckling blir långsammare än man tidigare räknat med. EGs råstålproduktion förutsågs för några år sedan stiga till ca 200 mton 1985. Bedömningarna för mitten av 1980-talet varierar nu mellan 140 och 160 mton. Den tillväxt av världens totala stålproduktion som trots allt väntas fortsätta kommer i betydande utsträckning att ske i utvecklingsländerna. Stagnationen i Västeuropa innebär att LKAB måste stärka sin marknadsposition för att säkra tillräckliga leveransvolymer under 1980-talet.

LKAB som fram till början av 1960-talet hade en relativt skyddad marknad måste nu sälja sin malm i mycket hård konkurrens med översjöiska länder med betydligt gynnsammare kostnadsläge. Förutom en allmänt lägre kostnadsnivå gynnas våra konkurrenter av järnvägsfrakter som uppgår till ungefär 1/3 av våra och av billigare brytning i dagbrott.

Ser man fram mot andra hälften av 1980-talet blir bilden ljusare. Nuvarande låga malmpriser har medfört att praktiskt taget alla planerade större järnmalmsprojekt i världen har lagts på is. Detta gör att tillförseln av järnmalm så småningom avtar om inte stora investeringar i nya gruvor kan sättas igång. De gruvprojekt som då blir aktuella är dock så kostnadskrävande att nuvarande malmpriser i många fall inte ens täcker kapitalkostnaden. Den framtida balansen på järnmalmsmarknaden kräver en kraftig höjning av nuvarande prisnivå.

För LKAB gäller det att komma över nuvarande krisperiod, som befaras fortsätta ett par år till och kanske längre. Kan vi komma till rätta med våra egna kostnader och med järnvägsfrakterna — varom förhandlingar pågår — bör det vara möjligt att återställa vår lönsamhet ett par år in på 1980-talet. En ytterligare förutsättning för detta är att vi kan nå en betydligt högre leveransvolym än den nuvarande.

De åtgärder vi i vår långsiktiga planering koncentrerar oss på är förstärkning av våra marknadsföringsresurser, sänkning av järnvägsfrakterna, fortsatt rationalisering med sikte på höjd effektivitet och produktivitet samt teknisk utveckling med inriktning på bättre produkter och lösning av fosformalmsproblematiken.

Andra mineralområden

Minskningen av sysselsättningen i malmfältskommunerna måste mötas med åtgärder som möjliggör för våra gruvsamhällen att leva vidare. LKABs egna möjligheter i detta avseende ligger framför allt i satsningar inom andra mineralområden än järnmalm. Ett första steg blir den planerade upptagningen av koppargruvan Viscaria invid Kiruna, som beräknas ge ungefär 100 sysselsättningstillfällen. Den massiva prospekteringsinsats som vi på senare år gjort i malmfältsregionen bör leda fram till flera lönsamma gruvprojekt under 1980-talet.

Såväl försörjningsläget på mineralsidan som gruvindustrins bekymmersamma läge motiverar en djärvare satsning på utnyttjandet av landets mineraltillgångar. Den viktigaste av dessa är alunskifferarna för vilka vi på regeringens uppdrag och i samarbete med AB Atomenergi m. fl. tagit fram två projekt, som klart visar att alunskifferbrytningen i Ranstadregionen är en lönsam och från miljösynpunkt godtagbar verksamhet. På alunskifferområdet har vi under 1977 etablerat samarbete med Boliden genom det nybildade Aktiebolaget Svensk Alunskifferutveckling (ASA), som ägs till hälften av vardera bolaget.

Sven Johansson

Lövänger Elektronik AB

Utvecklar och tillverkar elektronikprodukter.

	1973 ¹	1974 ¹	1975 ¹	1976 ¹	1977
Fakturerad försäljning mkr	—	—	—	—	31,1
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader mkr	—	—	—	—	— 6,5
I procent av fakturerad försäljning %	—	—	—	—	—20,9
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter mkr	—	—	—	—	— 6,5
Avkastning på totalt redovisat kapital %	—	—	—	—	—18,5
Soliditet %	—	—	—	—	1,2
Investeringar i anläggningar mkr	—	—	—	—	0,2
Medelantal anställda	—	—	—	—	201

¹ Ingick i AB Sonab.

Lövänger Elektronik har sedan starten den 1 januari 1977 ägnat sig åt tillverkning av elektronik. Företaget bildades i samband med delningen av AB Sonab och av årets fakturering om 31 mkr har 14 mkr bestått av försäljning till tidigare Sonabenheter:

	Fakturering mkr
Sonab Communications AB	5,5
Sonab Audio AB	8,5
Direktförsäljning av audioprodukter	5,3
Televerket	4,9
Övriga elektronikprodukter	6,8

Årets resultat, —6,5 mkr, har belastats med kundförluster på 4,7 mkr, väsentligen hänförliga till Sonab Audio AB, som 1 november inställde betalningarna.

Legomarknaden har präglats av en fortsatt överkapacitet. Flera av de större elektronikföretagen har i samband med övergången till modernare teknik tvingats minska sina legoinköp för att kunna belägga sina egna produktionsenheter. Detta har medfört en minskad lönsamhet på produktionsuppdrag.

Under året har aktiviteter igångsatts i syfte att förvärva produkter till bolaget för att därigenom söka minska beroendet av legotillverkningen. Ett samarbetsavtal har träffats med ett svenskt företag gällande tillverkning av hifiprodukter. Exploateringen av sådana nya produkter kan troligen inte inledas förrän tidigast under andra halvåret 1978. För 1978 förutses fortsatta svårigheter beträffande legotillverkning, varför någon markant resultatförbättring knappast kan väntas.

Gunnar Mangs

Norrbottens Järnverk AB

En av Sveriges största tillverkare av stål och stålprodukter. Verksamheten överförs från 1978-01-01 till SSAB Svenskt Stål AB.

	1973	1974	1975	1976	1977
Fakturerad försäljning mkr	655,3	994,1	968,2	872,3	978,4
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader mkr	33,6	-23,8	-172,0	-713,3	-128,9
I procent av fakturerad försäljning %	5,1	- 2,4	- 17,8	- 81,8	- 13,2
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter mkr	-16,4	-23,8	-177,1	133,2 ¹	-199,7
Avkastning på totalt redovisat kapital %	5,5	1,9	- 5,0	- 21,4	0,1
Soliditet %	23,3	26,3	21,0	50,6	37,8
Investeringar i anläggningar mkr	339,3	321,5	438,7	335,3	349,4
Medelantal anställda	4 211	4 770	4 985	4 931	4 738

¹ Inkl. finansiell rekonstruktion.

Verksamheten 1977

Handelsstålsindustrins problem

Sedan 15 år tillbaka har lönsamheten i svensk stålindustri varit klart sjunkande. Konjunkturtopparna har varit lägre och bottnarna djupare och tidsmässigt längre. Detta har i särskilt hög grad gällt handelsstålverken.

Tillväxten i den svenska handelsstålförbrukningen har minskat betydligt från senare delen av 60-talet. Speciellt har varvsindustrins efterfrågan på stål minskat drastiskt efter oljekrisen 1973—74. Samtidigt importeras en allt större andel av det stål som förbrukas i Sverige.

Kostnaderna för malm, energi, miljö, kapital och arbetskraft har utvecklats ogynnsamt i Sverige jämfört med många konkurrentländer och därmed successivt försämrat Sveriges internationella konkurrenskraft.

Mot denna allmänna bakgrund var det naturligt att NJAs styrelse hösten 1976 beslöt skjuta genomförandet av Stålverk 80 framåt i tiden; särskilt som förnyade marknadsutredningar visade att marknaden för stålämnen under överskådlig tid inte skulle vara tillfredsställande.

Utvecklingen är oroväckande, speciellt som det finns skäl att tro att svårigheterna att exportera kommer att accentueras, vilket medför att den importhotade hemmamarknaden blir av allt större betydelse för svenska handelstålverk.

Pressat konjunkturläge

Till stålindustrins strukturella problem har efter energikrisen lagrats en långvarig och djup konjunkturedgång. För den europeiska stålindustrin blev 1977 det tredje utomordentligt dåliga året i rad med försämrade marknadsförhållanden.

Världens produktion av råstål sjönk med över 1 %. För EG blev nedgången 6 % till följd av den ökade konkurrensen, speciellt på traditionella exportmarknader.

Den svenska råstålsproduktionen sjönk med hela 24 % och nådde därmed den lägsta nivån sedan 1963. En bidragande orsak var försöken att minska överlagren, men också den ökande konkurrensen i Europa.

Förbrukningen av handelsfärdiga stålprodukter sjönk i Sverige under året med närmare 20 % till följd av den försämrade aktiviteten i varvs- och verkstadsindustrin samt den låga och sjunkande investeringsnivån. Importens andel av förbrukningen minskade dock från 53 % till 50 % samtidigt som exporten ökade med 6 %.

Den under året fördjupade stålkrisen i Europa ledde till en kaotisk priskonkurrens, som fick till följd att EG-kommissionen beslutade införa importlicens för stål och andra prisstabiliserande åtgärder. Pågående förhandlingar mellan EG och EFTA tycks leda till att EG accepterar ett fortsatt nära samarbete med EFTA. Detta kan leda till en stabilisering av marknadsförhållandena även för den svenska handelsstålindustrin.

NJAs inriktning och problem

NJAs anläggningar är en blandning av gammalt och nytt. Järn- och stålverken från 40- och 50-talen utbyttes under åren 1971—76 mot moderna verk för ståltillverkning: Masugn, LD-stålverk och stränggjutningsmaskiner. Dessutom anlades ett nytt koksverk. Det gamla, otillräckliga sinterverket lever dock kvar liksom elektrostålverket och götgjutningen. Valsverken från 50- och 60-talen kompletterades på färdigställningssidan samtidigt som en verkstad för manufaktur av fartygsprofiler uppfördes.

De angivna investeringarna gav NJA en ökad inriktning mot stålämnen för avsalu och mot valsade, långa produkter, främst s. k. fartygsprofiler för varvsindustrin. För att uppnå god produktionsekonomi erfordras fullt utnyttjande av stålämneskapaciteten och en rationell tillverkning såväl av ämnena som av valsade produkter inom ett inte alltför brett produktprogram.

De rådande avsättningsförhållandena tvingade emellertid stålverket att med lågt kapacitetsutnyttjande producera ämnena till en marknad som är liten, konjunkturkänslig och geografiskt spridd. Dessutom krävde marknaden ett brett dimensions- och kvalitetsprogram oavsett orderkvantitet.

Marknaden för fartygsprofiler har i takt med varvskrisen minskat till

1/3 av 1973—74 års nivå. Marknaden för övriga profiler visar inte någon nämnvärd tillväxt. Ökad försäljning av profiler för verkstads- och byggnadsindustrin måste ske i stark konkurrens med såväl inhemska tillverkare som importörer.

Inför 1977 års verksamhet

Investeringsprogrammet var inte genomfört till högkonjunkturåren 1973—74, utan NJA fick arbeta i konjunkturedgångens motvind när det gällde att komma ut på ämnesmarknaden och att öka försäljningen av profiler för verkstads- och byggnadsindustrin.

Långvariga förluster och den därmed låga självfinansieringsgraden i kombination med omfattande upplåning för investeringsprogrammet gjorde en finansiell rekonstruktion nödvändig. Riksdagen beslutade om kapitaltillskott till NJA om 1 800 mkr, vilket redovisades i 1976 års bokslut.

Merparten av kapitaltillskottet användes för att återbetala lokaliseringslån till staten och kortfristiga skulder hos Statsföretag.

Den nya organisationen med 6 tillverkande och säljande divisioner, 12 serviceenheter och en liten VD-stab trädde i kraft vid årets början. Den kännetecknas av målstyrning i en decentraliserad organisation med de anställda representerade i beslutande organ.

Divisionaliseringen medförde många positiva effekter, ökad affärs-mässighet såväl externt som internt bidrog till att öka försäljningen och minska kostnaderna trots lägre försäljningspriser och högre inköps-kostnader.

Resultatenheterna fick som huvuduppgift att öka effektiviteten inom tillverkning och försäljning för att uppnå driftsäkerhet, jämn och god produktkvalitet samt leveranssäkerhet. Investeringsverksamheten inriktades mot dessa mål.

Från detta arbete har NJA mycket goda erfarenheter. Kunderna visade större tillförsikt till NJA som leverantör allteftersom leveransservicen förbättrades.

Försäljning och resultat

NJA-koncernens *fakturerade försäljning* ökade med 12 % till 978 mkr (872), trots att prisnivån sjönk med i genomsnitt cirka 3 %. Försäljningen inom såväl Sverige som till övriga Norden minskade. Exportandelen ökade från 47 % till 58 %. Ökningen av både försäljning och exportandel berodde till stor del på ökad avsättning av tackjärn utomlands.

Koncernens rörelseresultat efter avskrivningar enligt plan uppgick till 4 mkr, en förbättring jämfört med 1976 med 637 mkr.

Förbättringen av resultatet belyses av nedanstående tabell: (mkr)

	1976	1977	Förändring
Resultat efter avskrivningar enligt plan	-633	4	+637
Resultatförbättring genom återläggning av lagernedvärdering till verkligt värde 1976	351		-351
Korrigerig för ändrade produktkalkyleringsprinciper	- 21		+ 21
Resultatförsämring genom återläggning av 1977 års upplösning av 1976 års lagernedvärdering till verkligt värde		-330	-330
Resultatförbättring genom återläggning av lagernedvärdering till verkligt värde 1977		145	+145
Skillnad mellan utgående och ingående standardkostnader avseende lagerkvantitet vid resp. års början	- 60	- 68	- 8
Korrigerat resultat efter avskrivningar enligt plan	-363	-249	+114

Uppgången av det justerade rörelseresultatet enligt tabell ovan skall ses mot bakgrund av att moderbolagets omkostnader för tillverkning och administration minskade med 56 Mkr, exklusive personal, bränsle och energi. Reduceringen av personal medförde att koncernens lönekostnader kunde hållas på en oförändrad nivå. De sociala kostnaderna, m. m. för personalen ökade dock med 19 Mkr. Omkostnadsförda investeringar och projekt minskade med 64 Mkr och erhållna sysselsättnings- och utbildningsbidrag bidrog med netto 17 Mkr.

I tider av lågkonjunktur och prisfall kan gällande lag medföra nedvärdering av varulager från anskaffningskostnad till verkligt värde — försiktighetsprincipen.

Skulle varulagret värderats till samma priser som föregående år hade nedvärderingen uppgått till 368 Mkr. Skillnaden mot redovisad nedvärdering om 145 Mkr bestod av 110 Mkr, som avsåg ökat värde på grund av att lagret under året erhöill en förbättrad sammansättning och högre kvalitet, värderat enligt normala värderingsprinciper samt 113 Mkr som följd av att SSAB vid köp av varulagret använde andra värderingsprinciper som bland annat inkluderade hos NJA omkostnadsförda standardreservdelar, kokiler, m. m.

Resultat efter finansiella intäkter och kostnader uppgick till —129 Mkr (—713). I detta ingick lagerstöd om 41 Mkr (71), räntenetto om —121 Mkr (—137) samt övriga finansiella kostnader om —54 Mkr (—15). Av dessa avsåg —53 Mkr (11) realiserade kursförluster på skulder i utländska valutor som följd av devalveringarna av den svenska kronan under 1977. Den finansiella rekonstruktionen 1976 förbättrade 1977 års räntenetto med cirka 125 Mkr.

Nettoresultatet för moderbolaget bestämdes till —209,2 Mkr för att minska dess eget kapital till 450,0 Mkr i enlighet med regeringens pro-

position 1977/78: 87 om statligt engagemang inom handelsstålindustrin, m. m.

Erhållna tillskott för Stålverk 80 om 181 Mkr och för nedskrivning av anläggningstillgångar om 505 Mkr redovisades som *extraordinära poster*. Detta gällde också projekteringskostnader för Stålverk 80 om —131 Mkr, nedskrivning av Stålverk 80 med —340 Mkr och nedskrivning av NJAs övriga anläggningstillgångar med —496 Mkr. Rekonstruktionsreserven om 745 Mkr upplöstes, varvid 353 Mkr överfördes till beskattad avsättning för slutreglering av medeltillskott vid bildandet av SSAB. Beloppet anpassades till syftet att nedbringa NJAs eget kapital till 450 Mkr.

Investeringar och lagerutveckling

Investeringarna uppgick till 349 Mkr (335), varav 265 Mkr (175) avsåg Stålverk 80 och resterande 84 Mkr (160) gällde ersättnings- och rationaliseringsinvesteringar.

Varulagrets bokförda värde ökade till 821 Mkr (607), vilket till 190 Mkr berodde av lagerförbättring och ändrade värderingsregler i moderbolaget samt till 24 Mkr av ökat lager i Plannja AB.

Finansiering

Verksamheten finansierades under första halvåret med återstoden av det av riksdagen beviljade kapitaltillskottet om 1 800 Mkr sedan skulder om 1 363 Mkr betalats. Under andra halvåret finansierades verksamheten främst genom kortfristig upplåning i Statsföretag AB.

Strukturförändringar

Vid årets början ombildades division Byggmanufaktur till ett helägt dotterbolag — Plannja AB, som tillverkar och marknadsför profilerad stålplåt med tillbehör för användning inom byggindustrin samt bedriver entreprenadverksamhet för uppförande av stålhallar. Plannja bildade under året dotterbolag i såväl Norge som Finland.

Serviceenheten Data ombildades vid halvårsskiftet till ett helägt dotterbolag, Prim-Data AB. Syftet är främst att uppnå bättre kapacitetsutnyttjande genom försäljning av datatjänster även utanför moderbolaget.

Efter riksdagens beslut om kapitaltillskott om 25 Mkr bildades NJA Invest AB, vars syfte är att främja industriell utveckling i Norrbotten. I NJA Invest AB ingår för närvarande två dotterbolag; Isolamin AB, som har övertagit Plannjas tillverkning och försäljning av fartygsmellansvägar, och nybildade Elenorr AB för tillverkning och försäljning av elektroniska produkter. Dessutom gick NJA Invest AB in som delägare i två mindre företag.

Personal

I samband med omorganisationen hösten 1976 klarlades ett personalöverskott om cirka 750 personer. I och med att Stålverk 80-projektet sköts på framtiden ökade överskottet till cirka 1 000, vilket beräknades försvinna på cirka 2 år genom naturlig avgång.

Medelantalet anställda i koncernen uppgick 1977 till 4 738 (4 957). Antalet heltidsarbetande i moderbolaget minskades under 1977 genom främst naturlig avgång med 321 utöver den personal som överfördes till Plannja AB och Prim-Data AB. Därutöver har överskottet minskats med cirka 80 genom att tidigare inhyrda tjänster övertagits av egen personal.

För att underlätta frivillig avgång och intern rekrytering genomfördes ett omfattande utbildningsprogram som finansierades med statligt utbildningsstöd. Övertalig personal engagerades i diverse underhålls- och reparationsprojekt m. m., för vilka sysselsättningsbidrag erhöles.

NJA och SSAB

Mot bakgrund av den svenska handelsstålindustrins ökande problem beslutade Stålbranschrådet i början av 1976 att genomföra en utredning om den svenska handelsstålindustrins framtida utveckling och struktur. Utredningen förelåg i början av 1977. Den behandlade framtidsutsikterna för de tre stora och de sju mindre handelsstålverken och pekade bland annat på att alla stordriftsfördelar och samarbetsmöjligheter inte var tillvaratagna.

Under större delen av 1977 förhandlade Gränges AB, Stora Kopparberg AB och NJA/Statsföretag AB om att slå samman de tre bolagens stålverk m. m. i ett gemensamt bolag: SSAB Svenskt Stål Aktiebolag.

Den överenskommelse som nåddes mot slutet av året inkluderade Gränges' och Storas gruvrörelser samt Gränges' järnvägsrörelse TGOJ och hamnanläggning. Avtalet förutsätter att vårriksdagen 1978 beslutar om statlig finansiell medverkan vid bildandet av SSAB.

SSABs aktiekapital kommer att uppgå till 2 000 Mkr med NJA/Statsföretag som hälftenägare och med Gränges och Stora som delägare med 25 % vardera. Genom överkurs på aktierna tillförs bolaget en Reservfond om 800 Mkr.

Därutöver erhåller SSAB ett statligt strukturlån om 1 300 Mkr samt ett statligt rekonstruktionslån om 1 800 Mkr.

Mot bakgrund av de problem som är förenade med NJAs nuvarande produktinriktning och den rådande marknadssituationen beslöt NJAs styrelse i december 1977 att bifalla förslaget till avtal om bildande av SSAB.

Bildandet av SSAB medför en mängd samordningsfördelar samt ökade utvecklingsmöjligheter för NJAs och övriga delägars stålverksamhet.

Situationen är kritisk för merparten av europeisk handelsstålindustri. Bildandet av SSAB är en nödvändig åtgärd för att åstadkomma den omstrukturering av de tre stora handelsstålverken som erfordras för att höja produktiviteten, möta den ökande export- och importkonkurrensen samt värna om den sysselsättning och det industriella kunnande som ingår i svensk handelsståltillverkning.

Björn Wahlström

Nuclear Steam SG AB

Under 1977 levererades de ånggeneratorer för Ringhals 4, vilka bolaget hade i order för sin licensgivare Westinghouse Electric Corporation. Tillverkningen utfördes av Uddcomb och företaget har ingen egen anställd personal. I och med den fullgjorda leveransen avvecklades bolagets verksamhet.

George W Bond

Nyckelhus AB

Tillverkar och marknadsför monteringsfärdiga trähus samt nyckelfärdiga volymhus.

	1973	1974	1975	1976	1977
Fakturerad försäljning mkr	30,7	45,8	52,6	73,6	109,9
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader mkr	0,0	1,1	0,9	4,2	-0,1
I procent av fakturerad försäljning %	0,0	2,4	1,7	5,7	-0,1
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter mkr	0,0	1,1	1,0	4,2	-0,1
Avkastning på totalt redovisat kapital %	1,7	8,4	7,2	18,8	3,1
Soliditet %	0,6	2,2	4,3	5,8	12,1
Investeringar i anläggningar mkr	0,1	0,3	0,7	1,0	1,5
Medelantal anställda	74	77	86	92	200

NYCKELHUS

Efter tre goda år hade vi stor möda att nå ett ± 0 -resultat 1977 på en omsättning av 109,9 mkr. Att vi hamnade långt under budgeterat resultat beror dels på den allmänna lågkonjunkturen och kreditläget dels på att vi gjort en större omläggning av produktionslinjen i den nyförvärvade fabriken i Skyttorp än som förutsattes vid budgeteringen.

Konjunkturen

Branschen har ingen reell möjlighet att utvidga sin hemmamarknad då bostadsbyggandet är helt politiskt styrt. Byggandet har alltid använts som en konjunkturregulator utom under nuvarande lågkonjunktur. Trots att efterfrågan på småhus är god har igångsättningen minskat från knappt 44 000 perioden oktober -75—oktober -76 till ca 38 000 motsvarande 12-månadersperiod 1976—1977 eller ca 13 %. Politikerna har antingen saknat styrinstrument eller inte förstått att utnyttja dem de har. En stark hämmande faktor är bristen på byggnadskreditiv och topplån, i all synnerhet som de senare p. g. a. eftersläpning av beräkningsgrunderna för de statliga lånen blir mycket höga beroende på gapet mellan låneunderlag och verklig produktionskostnad.

Branschens problem

Branschen utmärks av en låg koncentration utan något marknadsledande företag. De största företagen har ungefär 7 à 8 % marknadsandel. Några egentliga tecken till strukturrationalisering finns inte. Branschen lider kanske också av en viss konservatism.

1977 har inneburit en betydande konstruktionsverksamhet p. g. a. nya bestämmelser — arbetarskydd, handikapppnormer men framförallt de nya energinormerna. Myndigheternas sätt att utan samordning framlägga de nya bestämmelserna har förorsakat branschen och därmed konsumenterna stora kostnader.

Nyckelhus situation

Även Nyckelhus har drabbats av omkonstruktioner dock i mindre grad än konkurrenterna då vi redan 1974 i praktiken uppfyllde de nya energinormerna. Vi har därför kunnat ägna oss åt att få igång en rationell produktion i fabriken i Skyttorp samtidigt som vi tagit fram ett ännu mer energisnålt blockat hus med tjockare isolering, större täthet samt framförallt en värmeåtervinnande ventilation. Liksom tidigare strävar vi efter en ekonomisk isoleringsgrad i stället för en av bestämmelser påtvingad.

Vår marknadsandel har stadigt ökat de senaste 4 åren men resultatet 1977 innebär att vi inte kunnat göra erforderliga avsättningar till varulagerreserv och dylikt. Trots detta är konsolideringsgraden god inte minst tack vare den nyemission om 4,0 mkr som verkställdes i början av året. Soliditeten förbättrades härvid och ligger nu blott obetydligt under det långsiktiga målet. Likviditeten är, bortsett från säsongmässiga variationer, tillfredsställande.

1978 och vad sedan?

Igångsättningen av bostäder 1977 var markant lägre än planerat. För 1978 planeras en ökning men tyvärr är det inte mycket som tyder på att dessa planer kommer att kunna följas bättre än 1977 års. Vi har därför ställt in oss på att det inte kommer att byggas fler småhus 1978 än 1977.

Marknaden i Sverige torde redan för ett par år sedan ha nått sitt maximum. Även om en uppgång sker från nuvarande låga läge innebär det en betydande överkapacitet i branschen. Konkurrensen blir därför även i framtiden hård. Sedan nu det tyngsta arbetet med att få igång produktionen i Skyttorp avklarats frigörs vissa personella resurser vilka kan sättas in på exportansträngningar. Några snabba resultat är emellertid inte på något sätt att vänta.

Ingmar Björklöf

Nyland Mattor AB

Tillverkar ett brett program av tuftade mattor, nålfiltmattor.

Nyland Mattor, som tidigare år ingått i EssBo-gruppen, marknadsför ett brett sortiment av textila mattor från egen tillverkning i Nyland utanför Kramfors. Den fakturerade försäljningen under 1977 uppgick till närmare 27,5 mkr (28,3 mkr). Försäljningen är i huvudsak begränsad till de nordiska marknaderna.

Marknaden för heltäckningsmattor har under de senaste åren minskat i omfattning. Detta har under 1977 lett till en omstrukturering av leverantörsledet i Sverige. Genom förvärv av Sylvans Tuft och Svenska Matt AB har Nyland Mattor deltagit i denna förändringsprocess.

Bl. a. som en följd av dessa förvärv har under året företagets produktionsresurser för tufttillverkning ökat. Detta har skett parallellt med en avveckling av nålfiltproduktionen.

Den stagnerande marknaden har inneburit svåra påfrestningar och resultatet före dispositioner och skatter har under 1977 försämrats till —6,4 mkr (—3,6 mkr).

Genom företagsförvärven under 1977 och pågående rationaliseringsarbete eftersträvas ett bättre utnyttjande av befintliga produktionsresurser.

Från 1978 ingår Nyland Mattor i den statliga Teko-gruppen. Som en följd av resultatutvecklingen under 1977 har en översyn av Nyland Mattors verksamhet inletts.

Sune Ågren

Rockwool AB

Utvecklar, tillverkar och marknadsför isolerprodukter (mot brand, kyla, värme och ljud) samt asbestersättningsmaterial; utför isolerings- och ventilationsentreprenader.

	1973	1974	1975 ¹	1976	1977
Fakturerad försäljning mkr	—	—	101,2	455,0	571,0
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader mkr	—	—	9,3	34,5	23,5
I procent av fakturerad försäljning %	—	—	9,2	7,6	4,1
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter mkr	—	—	9,3	31,6	24,9
Avkastning på totalt redovisat kapital %	—	—	—	14,5	9,8
Soliditet %	—	—	26,4	26,9	26,2
Investeringar i anläggningar mkr	—	—	5,0	21,7	64,0
Medelantal anställda	—	—	1 948	2 124	2 399

¹ Avser 1/10—31/12.

ROCKWOOLKONCERNEN

Moderbolaget inom koncernen är Rockwool AB, Skövde. Företaget är en av landets ledande tillverkare av isoleringsprodukter. Sedan något år tillbaka tillverkar och marknadsför Rockwool också asbestersättningsmaterial. Dotterbolaget Isolerings AB Isenta, Örebro, är ett av Skandinavien största entreprenadföretag inom isolerings- och ventilationsbranschen. Dotterbolaget Laxå Bruks AB har förutom isoleringsprodukter också stålsand och renskulor i sitt program.

Hög efterfrågan 1977

Koncernens omsättning under det gångna verksamhetsåret uppgick till 571 mkr. Det utgör en ökning i förhållande till 1976 med 25 %. Försäljningsresultatet överensstämmer väl med för året uppsatta mål.

Den gynnsamma utvecklingen av försäljningen är en produkt av den fortsatt starka efterfrågan på koncernens varor och tjänster, vilken präglade 1977. Detta är en konsekvens av en god utveckling av marknaden för tilläggsisolering samt en ökning av isolerstandarden i nybyggnationen. En för efterfrågan negativ faktor utgjorde dock utvecklingen av nybyggnadsvolymen, vilken kan karaktäriseras som svag.

Resultatförsämring

Koncernens ekonomiska resultat utgjorde före bokslutsdispositioner och skatter 24,9 mkr. Det utgör i förhållande till 1976 års resultat en

minskning med 6,7 mkr. Den främsta orsaken till detta står att finna i de kundförluster, som drabbade moderbolaget under året. En annan orsak är resultatnedgången i dotterbolagen, vilken i huvudsak beror på det försämrade marknadsläget i Sverige.

Händelserikt år

Koncernen är inne i ett starkt expansivt skede. Ett mycket omfattande investeringsprogram genomförs. Ett viktigt inslag i detta utgörs av den kapacitetsökande investering, som görs i Hällekis. Där påbörjades under 1977 byggandet av ny modern mineralullsfabrik. Den nya fabriken kommer att tas i bruk under hösten innevarande år. Fullt utbyggd 1979 kommer den att producera ca 36 000 ton mineralull. Sammanlagt kommer drygt 200 personer att sysselsättas i Rockwools Hällekisfabrik. Byggandet av den nya fabriken har föregåtts av ett omfattande och delvis unikt samrådsförfarande i vilket sammanlagt ca 100 personer deltagit.

Sedan ett antal år tillbaka pågår inom främst moderbolaget ett målmedvetet arbete på att bredda verksamhetsbasen med nya produkter för nya användningsområden. Ett exempel utgör den mineralfiberprodukt, framtagen inom moderbolagets forsknings- och utvecklingslaboratorium, vilken framgångsrikt lanserades under 1976. Produkten, som används som ersättningsmaterial för asbest, har under 1977 haft en snabb försäljningsutveckling såväl inom som utom Sverige.

Ett annat exempel utgör den påbörjade satsningen på formpressade mineralullsprodukter. Kunnandet inom detta fält möjliggör många nya tillämpningar.

Som ett annat led i strävanden att bredda koncernens verksamhet får ses satsningen på export inom moderbolaget. Satsningen tog sig konkreta uttryck bl. a. i starten av ett nytt av moderbolaget helägt försäljningsbolag, Ecomax (UK) Ltd, på den brittiska marknaden. Utfallet av bolagets första verksamhetsperiod blev tillfredsställande. Isolerings AB Isenta bedriver också viss verksamhet på den internationella marknaden. Bl. a. arbetade företaget under 1977 med omfattande entreprenader inom kylfartygssektorn i Västeuropa.

Under hösten fattade styrelserna för moderbolaget och Laxå Bruks AB beslut om att slå samman de båda företagens verksamhetsgrenar. Bakgrunden till beslutet är, att en sammanslagning bedöms ge de bästa möjligheterna till ett samordnat utnyttjande av koncernens resurser. Beslutet innebär bl. a. att de båda företagens isoleringsprodukter fr. o. m. 1978 marknadsförs under namnet Rockwool.

Styrelserna beslöt också att under åren 1979—80 investera i en helt ny anläggning för tillverkning av tidigare nämnda mineralfiber och formpressade produkter i Laxå.

Hårdare konkurrens

Mineralullmarknaden i Sverige präglades under 1977 av en fortsatt snabb expansion. Den samlade produktionskapaciteten kunde i stort tillgodose efterfrågan.

Under 1978 och framöver kommer en annorlunda marknadssituation att uppstå. Första halvåret torde kännetecknas av balans mellan efterfrågan och samlad kapacitet. Detta förväntas dock under andra halvåret förbytas i ett kapacitetsöverskott till följd av egna och huvudkonkurrentens utbyggnader, trots fortsatt tillväxt i efterfrågan. En strukturell förändring av branschen torde vara förestående. Redan under 1978 förväntas en nyetablering ske på marknaden. Under 1979 planeras sedan ytterligare etableringar. Om dessa planer sätts i verket kommer en mycket allvarlig överskottssituation att uppstå på marknaden med stora risker för allvarliga konsekvenser för företagen och deras personal.

Som tidigare nämnts genomförs inom koncernen ett omfattande investeringsprogram. Omfattningen av programmet ställer krav på en lönsamhetsförbättring. Denna måste uppnås med ökande volym och effektivitetsförbättringar. En del av investeringarna måste dock finansieras med extern upplåning, då lönsamhetsförbättringen ej förväntas bli tillräcklig för att täcka föreliggande finansiella behov. Till följd av den sålunda ökande externa finansieringen kommer soliditeten att temporärt försämrats under 1978 och 1979.

Bo Anderberg

SARA, Sveriges allmänna restaurangaktiebolag

Skandinavians största hotell- och restaurangkedja med en division även för personal- och institutionsrestauranger.

	1973	1974	1975	1976	1977
Fakturerad försäljning mkr	375,0	422,9	480,8	549,1	587,7
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader mkr	-19,1	1,1	3,0	0,7	5,6
I procent av fakturerad försäljning %	- 5,1	0,3	0,6	0,1	1,0
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter mkr	-11,6	10,7	1,8	5,9	13,6
Avkastning på totalt redovisat kapital %	- 2,2	4,1	4,4	3,2	4,9
Soliditet %	12,8	13,1	12,2	12,1	14,8
Investeringar i anläggningar mkr	15,9	11,5	8,6	53,1	21,7
Medelantal anställda	5 469	5 413	5 574	5 422	5 036

År 1977 har för SARAs del inneburit en positiv utveckling. I all synnerhet gäller detta SARAs nya verksamhetsgrenar, där t. ex. Clock-kedjan successivt ökar sin volym och konkurrenskraft och där personal- och institutionsrestaurangerna fortsätter att utvecklas gynnsamt. Även SARAs större hotell visar en glädjande utveckling.

SARAs sedan 1974 nyetablerade verksamhetsgrenar representerade under 1977 20 % av den totala omsättningen, vilken siffra under 1978 väntas stiga till 25 à 30 %. Lönsamheten för dessa verksamhetsgrenar är god och en ytterligare förbättring kan förväntas under 1979—80, då dessa satsningar beräknas ge full effekt.

Bland nyetableringar under året kan bl. a. nämnas ytterligare två hamburgerrestauranger i Clock-kedjan, som därmed omfattar totalt fjorton enheter. Under 1978 beräknas ytterligare ett antal enheter tillkomma.

Vidare öppnades i februari 1977 ett nytt hotell i Malmö, som marknadsförs under benämningen SARA Hotel Winn. Denna enhet omfattar 99 rum och utgör ett rationellt ekonomihotell med frukostrestaurang. Nästa enhet av denna typ kommer att öppnas under april 1978 i Östersund med 140 rum.

Inom den hittills särskilt expansiva personal- och institutionsrestaurangdivisionen har under året fyra nya enheter etablerats. Denna utveckling förväntas fortsätta även under 1978.

SARA förvärvade under året de båda största företagen inom automatuvaruhandeln i Sverige — PAN NORDIC AB och CANTEEN AB,

vilka organisatoriskt inordnats under personal- och institutionsrestaurangdivisionen.

Under 1977 har sju restauranger, tre hotell och sex fastigheter avyttrats varjämte SARAs engagemang i Hässleholms Hotellaktiebolag upphört vid årsskiftet 1977—78.

SARAs bruttoomsättning, vari inkluderas serveringsavgifter, ökade under 1977 med 5,7 %, från 637,0 till 673,3 mkr, medan nettoomsättningen ökade med 6,9 %, från 592,8 till 633,5 mkr. Häri ingår övriga rörelseintäkter 1977 med 45,8 mkr (43,7 mkr).

Resultatet före bokslutsdispositioner och skatter förbättrades med ca 7,7 mkr, från 5,9 till 13,6 mkr.

I konsolideringssyfte har SARA under 1977 överfört obeskattade reserver till beskattat eget kapital samtidigt som en avsevärd nedskrivning gjorts på de förvärvade automatvaruföretagens bokförda aktievärden. Avkastningen på i koncernen totalt arbetande kapital har ökat från 3,2 % till 4,9 % samtidigt som avkastningen på eget kapital efter skatt ökat från 5,8 % till 22,6 %.

Förnyelsen av rörelsebeståndet och den starka omstruktureringen av företaget kommer att fortsätta. I början av 1978 fattades beslut om avveckling eller konvertering av ett tiotal hotell- och restaurangenheter. En starkt bidragande orsak härtill har varit det av riksdagen fattade beslutet om förbud mot s. k. enarmade banditer från årsskiftet 1978—79. SARA vidtar omfattande åtgärder genom utarbetande av alternativa driftsformer för de hårdast drabbade rörelserna, vilket emellertid inte torde kunna förhindra att ett flertal av de mest spelberoende enheterna måste avvecklas.

Den nya alkoholpolitiken påverkar också vår verksamhet. Restriktioner beträffande utskänkningsrättigheterna liksom en eventuell inskränkning av rätten till avdrag för representationskostnader i samband med restaurangbesök kan av förklarliga skäl lätt rubba näringens lönsamhetsförutsättningar. En under senare år mycket ogynnsam kostnadsutveckling i kombination med en allmänt svag konsumtionsökning har inneburit ett fortsatt volymbortfall och en vikande lönsamhet vad gäller våra små enheter av fullservice-karaktär. Det är mot denna speciella bakgrund SARAs ovan beskrivna utveckling bör betraktas.

Ett verksamt bidrag till den utvecklingsprocess bolaget genomgår är det positiva engagemang från de anställdas sida som kommit till uttryck i våra system och program för demokratisering av arbetslivet. Detta gäller inte minst vid behandlingen av omstruktureringsfrågorna.

Hur förklaras då de positiva resultaten av SARAs nyetableringar trots de allmänt ogynnsamma konjunkturförutsättningarna?

Framförallt ligger förklaringen i möjligheterna att utnyttja stordriftsfördelar, synergieffekter och modern rationell hantering beträffande såväl teknik som administration. Det har också visat sig att satsningen på

prisivärda produkter från t. ex. Clock hävdar sig mycket väl i konkurrensen och att dessa produkter väsentligt ökar sin volym under i övrigt svåra branschförutsättningar.

Prognosen för 1978 pekar på att resultatet inte kommer att bli väsentligt sämre än för 1977, medan 1979 blir det verkligt problematiska året i och med att spelet försvinner.

Under de senaste åren har inom SARA bedrivits ett intensivt långsyftande struktureringsarbete. Detta har inneburit att mer än halva det rörelsebestånd som bolaget hade 1970 är avvecklat eller konverterat samtidigt som väsentligt flera nya enheter och verksamheter har tillkommit. Struktureringsarbetet kommer att fortsätta för att åstadkomma en ytterligare diversifiering av verksamheten, en bättre anpassning till ändrade marknadsförutsättningar, en ökad lönsamhet, allt i syfte att göra SARA betydligt mindre konjunkturkänsligt i framtiden.

Ingemar Hellström

SMT-Pullmax AB

Skandinaviens största tillverkare av verktygsmaskiner med en omfattande export över hela världen.

	1973 ¹	1974	1975	1976	1977
Fakturerad försäljning mkr	74,9	171,7	206,1	241,5	229,2
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader mkr	3,4	12,9	15,2	19,9	6,0
I procent av fakturerad försäljning %	4,5	7,5	7,4	8,2	2,6
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter mkr	2,5	14,7	15,2	19,9	8,1
Avkastning på totalt redovisat kapital %	7,9	13,3	13,0	12,9	6,1
Soliditet %	21,0	15,7	15,9	30,3	26,4
Investeringar i anläggningar mkr	1,7	9,8	16,1	22,1	4,9
Medelantal anställda	467	903	1 012	1 102	1 074

¹ SMT Machine Company AB.

När nu konjunktursvängningar av allt att döma är oundvikliga, borde det ju åtminstone teoretiskt vara ett gemensamt intresse för såväl kund som leverantör att investeringar genomförs i tider med lägre industriell aktivitet. Detta intresse måste dessutom väl sammanfalla med intresset hos våra styrande organ och ekonomisk expertis, allt för att genom utjämnings effekter nå bättre balans i ekonomin. Subventioner och stimulansåtgärder av olika slag tillgrips ofta för att styra utvecklingen i denna riktning. Att skillnaderna sällan kan bli stora är ett känt förhållande. Att skillnaderna skulle bli så stora som de råkade bli i detta avseende under de senaste gångna tre åren hade väl ändå ingen räknat med ens i sina mest pessimistiska stunder.

Händelseutvecklingen under denna period måste ha inneburit grundligt spräckta planer och upprepade besvikelser för många företagsledare. Den gav dessutom en utmärkt illustration till svårigheten att styra investeringsviljan inom industrin. För att förmå industrin att bli investeringsvillig krävs inte bara stimulanser utan även vissa naturliga förutsättningar, i första hand optimism och framtidstro. Sådan fanns i svensk industri i rikt mått under 1975. Med frejdigt mod, väl understött av lagerstöd, investeringsstimulanser etc., skulle vi genom inhemsk hög aktivitet snabbt och elegant överbrygga effekterna av den djupa internationella konjunktursvackan. Början blev bra. Snart nog trängde sig emellertid verkligheten på. Den utländska aktiviteten hade visserligen förbättrats något under tiden vi producerat för fullt mot lager, men inte tillräckligt för att ge oss den draghjälp vi hade räknat med. Men vad värre

var — när vi nu verkligen skulle behövt vår konkurrenskraft och utnyttjat de investeringar som gjorts under 1974 och 1975, hade vi själva försämrat vårt konkurrensläge på ett hart när obegripligt sätt. Reaktionen blev häftig, då produktionsapparaten i många företag arbetade för fullt och marknaden plötsligt bara inte fanns längre. Optimism och framtidsstro var som bortblåsta — inte undra på att investeringsviljan lika plötsligt försvann. Vad hjälper stimulansåtgärder i ett sådant läge?

Under de goda åren 1973 och 1974 och den bibehållna optimismens 1975 rustades den svenska verkstadsindustrin ganska väl med moderna maskiner. Detta förhållande medgav att denna del av industrin utan olägenhet och utan att riskera att hamna i situationen att bli utkonkurrerad på grund av omodern maskinutrustning kunde avvakta med ytterligare investeringar en lång period i ett trängt läge. Industrin började följdriktigt att ganska hårdhänt utnyttja sig av denna "fördel" redan under 1976.

Den svenska verktygsmaskinsindustrins förutsättningar inför 1977 kan knappast ha varit mycket sämre. Orderstockarna små, om inte obefintliga, inhemska marknaden praktiskt taget utan botten, exportmarknaderna utan ljusglimtar och dessutom starkt försämrad konkurrenskraft. För att branschen skall ha rimliga villkor, krävs vidare någorlunda normala förhållanden såväl på hemma- som exportmarknaderna. Utan förändring på någon av dessa punkter skulle det därför vara en omöjlig uppgift att reda upp en sådan situation. Skulle ändå inte en förbättring på exportmarknaderna till slut komma verktygsmaskintillverkarna till hjälp?

Utomlands sjönk den ekonomiska aktiviteten dramatiskt i slutet av 1974. Sedan 1975 har dock en kontinuerlig om än inte särskilt kraftig tillväxt ägt rum, vilken har förbättrat kapacitetsutnyttjandet. Ännu vid ingången av 1977 hade emellertid detta inte nått sådan nivå att investeringar aktualiserats i nämnvärd omfattning. Att investeringstakten var låg under hela denna period är lättförståeligt med dåligt kapacitetsutnyttjande och osäkrare framtidsperspektiv än någonsin. I själva verket var investeringsviljan så dålig, att inom internationella verktygsmaskintillverkarorganisationer röster höjts för gemensamma aktioner med avsikt att förmå respektive regeringar att genomföra mycket långtgående stimulansprogram för att stödja verktygsmaskinindustrin. Branschen har dock inte de bästa erfarenheter av stimulansåtgärder av gängse slag. Dessa får alltför sällan avsedd verkan utan kommer i stället sådana projekt till del, som av andra anledningar ändå skulle ha genomförts.

Till problemen för den västerländska maskinindustrin har nu också lagts den formliga invasion av produkter, nu även tekniskt kvalificerade sådana, från Fjärran Östern, som knappast har kunnat undgå att påverka många företags planering och agerande.

Mot bakgrund av alla de samtidiga och samverkande svårigheter som

branschen sålunda utsatts för under en längre tid är det inte ägnat att förvåna att protektionistiska tendenser börjat ge sig tillkänna på olika håll i världen. Dessa har i vissa fall blivit så otureliga att en fortsättning i samma riktning allvarligt kan påverka de svenska företagens möjligheter att hävda sig på exportmarknaden.

Den svenska verktygsmaskinindustrin har förvisso fått hjälp på olika sätt under året. I första hand genom devalveringen av den svenska kronan och därefter i form av något förbättrat investeringsklimat på några viktiga marknader, företrädesvis USA. Tyvärr var hjälpen alltför svag och dröjde alltför länge. Den har därmed inte gett effekt tillräckligt snabbt, varför vissa dramatiska åtgärder inte kunnat undvikas inom branschen. Svensk verktygsmaskinindustri har emellertid haft en anmärkningsvärd förmåga att överleva. Men om detta ständigt måste ske genom krympning av kostymen, finns det anledning att allvarligt oroa sig för dess framtid, speciellt som den inhemska kundkretsens lojalitet tyvärr visat sig svag.

Inom SMT-Pullmax har vi klarat denna kniptångssituation ganska hyggligt under 1977. Inriktningen mot numeriskt styrda maskiner och den framgångsrika satsningen på egna CNC-system (datorbaserade styrsystem) har starkt bidragit till detta. CNC-tekniken har nu på bredare front också börjat överföras på plåtmaskinprogrammet. Utvecklingen av verktygsmaskiner kommer att präglas av önskemål om allt högre automatisering. Kraven på serviceberedskap är redan nu utomordentligt höga inom branschen och kunderna kommer i framtiden att kräva att leverantörerna ensamma tar totalt ansvar för mycket komplexa anläggningar. SMT-Pullmax har målmedvetet satsat på att med egna resurser behärska hela teknologin, dvs. såväl den mekaniska som elektroniska utvecklingen, vilket är sällsynt inom branschen. Detta har varit en avgjord styrkefaktor, som har medgivit att kunderna kunnat erbjudas större driftstrygghet.

Den i alla avseenden dystra situationen vid ingången av året har krävt en serie åtgärder inom koncernen. Ökade insatser på exportmarknaderna tillsammans med åtgärder för att kortsiktigt förbättra konkurrenskraften, vilket innebar eliminering av effekterna av den felaktigt värderade svenska valutan, har givit betydande effekt. Devalveringen, om än alltför liten, har bekräftat riktigheten i handlingssättet och förbättrat läget ytterligare. Även om obestridligen marknadsandelar har förlorats, har fotfästet väl kunnat bibehållas på etablerade marknader. Inbrytningar har också kunnat göras på vissa nya sådana. Bolaget har haft glädjande framgångar med plåtmaskinprogrammet bl. a. i Sydkorea.

Full balans mellan försäljning och produktion har dock ej kunnat uppnås. Under den första utomordentligt kärva delen av året har därför en planerad lageruppbyggnad ägt rum. Dessbättre har det varit möjligt att under senare delen av året avyttra större delen av detta lager. Den

begränsade lagerproduktionen har emellertid påverkat såväl kapitalutnyttjande som lönsamhet i negativ riktning.

Resultatet för koncernen var mycket gott åren 1974—1976. Resultatet för 1977 var hyggligt — om jämförelse görs med branschen. Lönsamheten var dock ej helt tillfredsställande. Den måste förbättras för att vi skall klara det ambitiösa utvecklingsprogram som ligger framför oss. Möjligheter att förbättra lönsamheten saknas inte. Knappast på prissidan inom överskådlig tid men såväl på kapitalutnyttjandesidan som produktivitetssidan och inte minst på produktstruktursidan. Lönsamhetsnivån är långt ifrån enhetlig för de olika produktslagen.

Kommer då 1978 att medge dessa förbättringar? Utsikterna inför 1978 ser onekligen något bättre ut än för 1977. För den svenska ekonomin och marknaden gives uppenbarligen inget större hopp. För vissa exportmarknader har dock en förbättring redan kunnat skönjas. Koncernen står tämligen väl rustad såväl produktmässigt som tekniskt och personellt. Osäkerhetsmomenten är emellertid många. Om inga tvära kast i händelseutvecklingen inträffar, bör företaget kunna klara även 1978 hyggligt även om det knappast har utsikter att kunna utvecklas till ett bra år.

Bengt Gamner

Sonab Communications AB

Utvecklar, tillverkar och marknadsför kommunikationsradiosystem. Företaget ingår sedan den 1 januari 1978 i Svenska Radio AB.

	1973 ¹	1974 ¹	1975 ¹	1976 ¹	1977
Fakturerad försäljning mkr	40,5	82,0	117,9	103,2	71,8
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader mkr	-2,6	-22,1	-36,7	-45,6	-2,3
I procent av fakturerad försäljning %	-6,4	-27,0	-31,1	-44,2	-3,2
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter mkr	-2,6	-53,0	-37,7	-45,6	-2,1
Avkastning på totalt redovisat kapital %	0,0	-18,8	-22,2	-27,8	1,3
Soliditet %	7,0	0,5	10,4	8,1	29,0
Investeringar i anläggningar mkr	2,1	13,2	2,0	2,3	2,3
Medelantal anställda	389	796	1 045	932	507

¹ AB Sonab.

Verksamheten

Då audioverksamheten och verksamheten i Lövånger vid årsskiftet 1976/77 utbrutits ur AB Sonab ändrades företagets namn till nuvarande Sonab Communications AB från 1977-01-01.

I Sonab Communications koncentrerades således verksamheten till utveckling, tillverkning och marknadsföring av produkter och system för landmobil radiokommunikation.

Viss utveckling och tillverkning jämte all marknadsföring i Finland har skett i det helägda dotterbolaget OY Sonab AB i Esbo utanför Helsingfors.

Marknaden

Företaget har framförallt varit inriktat på den nordiska marknaden, vilken är förhållandevis välutvecklad och uppskattas till ca 20 % av den totala marknaden i Västeuropa.

Tillväxten inom företagets produktområde och inom dess huvudmarknader har under de senaste årens lågkonjunktur varit dryga 10 % per år. Den under 1977 fakturerade försäljningen 56,8 mkr, exklusive legofakturering och exklusive Finland, motsvarar en ökning sedan föregående år med 15 % i fasta priser. Även orderingången ökade i samma proportion (15 %, fasta priser) mellan 1976 och 1977, vilket innebär att företaget väl försvarat tidigare marknadsandelar på huvudmarknaderna utom Finland.

För OY Sonab AB i Finland har en tillbakagång skett som fakture-

ringsmässigt motsvarar 26 % sedan 1976. Faktureringsbortfallet gäller i första hand export men även inom Finland har viss återgång skett. Den i Finland utvecklade och tillverkade nya biltelefonen, exklusivt avsedd för den finska marknaden, kunde inte levereras från fabrik förrän i december 1977.

Den nordiska marknaden börjar, på grund av alltmer enhetliga specifikationer, att bli intressant för de stora utomnordiska tillverkarna. En hårdnande konkurrens på företagets hemmamarknad, de nordiska länderna, är att vänta.

Resultat

Det konsoliderade resultatet för 1977, före bokslutsdispositioner och skatter, blev en förlust med 2,1 mkr. Detta resultat har påverkats av en kursförlust av 1,0 mkr.

Moderbolagets, Sonab Communications AB, resultat 1977, före bokslutsdispositioner och skatter, blev en förlust med 1,2 mkr. (Budgeterad förlust 1,8 mkr). Efter en partiell upplösning av lagerreserven i Finland med drygt 300 tkr, uppvisar det finska dotterbolaget, OY Sonab AB, varken vinst eller förlust för 1977.

Försäljning till SRA

Under hösten 1977 genomfördes MBL-förhandlingar med personalorganisationerna beträffande företagets eventuella försäljning till Svenska Radio AB (SRA).

Vid årsskiftet 1977/78 förvärvade SRA av Statsföretag AB samtliga aktier i Sonab Communications AB.

Nils Kjellander

Statsföretag International AB

Bolagets uppgift är att starta och utveckla export- och importverksamhet på marknader utanför Västeuropa och Nordamerika.

	1973	1974	1975	1976	1977
Fakturerad försäljning mkr	—	—	—	1,0	1,5
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter mkr	—	—	—	-1,1	-2,8
Medelantal anställda	—	—	—	7	11

Under året har ett importföretag startats i Nigeria med uppgift att därifrån importera och distribuera produkter från flera företag inom Statsföretagsgruppen. Leveranser har påbörjats.

Den tidigare startade verksamheten på Östra Afrika har utvecklats och flera nya order har tagits.

Detsamma gäller verksamheten på Sovjetunionen, där flera företag inom gruppen har fått nya order.

I Mellanöstern har omfattande verksamhet bedrivits för ett företag och förberedelser vidtagits för introduktion på olika marknader av andra företag inom gruppen.

Vid sidan av den normala verksamheten har bolaget dessutom utarbetat offert på byggandet av en större fabriksanläggning i ett afrikanskt land. Företaget uppträder här som "main contractor" och samarbetar med flera svenska och utländska företag.

Arne Hedelius

Statsraff AB

Företaget bildades med syfte att projektera ett raffinaderi vid Brofjorden.

Regeringen beslutade i februari 1977 att projektet inte skall genomföras nu. Möjligheten att uppföra raffinaderiet skall emellertid bevaras genom att projektet hålls aktuellt. Även vissa markförvärv skall fortsätta. Regeringen uttalade samtidigt att andra möjligheter att öka försörjningstryggheten skall undersökas, bl. a. mindre utbyggnader av befintliga raffinaderier. Statsrafforganisationen skulle i samband därmed få vissa nya uppgifter.

Efter regeringens beslut har verksamheten inom Statsraff omfattat bl. a.:

- fortsatt utredning beträffande förutsättningarna för utbyggnad av befintliga raffinaderier
- utredning av projekt med nära anknytning därtill
- medverkan i förhandlingar inom ramen för en statlig oljeverksamhet
- fortsatta markförvärv
- uppföljning av teknisk och marknadsmässig utveckling inom raffinaderisektorn.

Regeringens tillstånd till expropriation av mark för raffinaderiet lämnades 1977-11-17.

Statsraff AB och Statens Vattenfallsverk utreder gemensamt förutsättningarna för en ny typ av kraftverk, baserat på förgasning och partialoxidation av svavelrika energiråvaror. Projektet är i ett första skede att se som en komplettering av befintliga raffinaderier och bedöms som speciellt intressant eftersom elproduktionen synes kunna ske till konkurrenskraftiga kostnader och med små utsläpp av svaveldioxid trots höga svavelhalter i bränslet.

Antalet anställda i Statsraff AB har under 1977 i medeltal uppgått till 14 st.

Nils Elam

Stigtex AB

Kamgarns- och kardgarnsspinneri. Ingår sedan den 1 januari 1978 i AB Eiser.

	1973	1974	1975	1976	1977
Fakturerad försäljning mkr	20,6	25,4	22,1	42,2	47,7
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader mkr	0,8	-0,3	- 2,3	- 5,4	- 9,4
I procent av fakturerad försäljning %	3,9	-1,2	-10,4	-12,8	-19,7
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter mkr	0,8	-0,3	- 2,3	- 2,8	- 6,8
Avkastning på totalt redovisat kapital %	7,7	1,8	- 6,7	-16,6	-22,4
Soliditet %	25,5	21,4	6,6	5,0	3,8
Investeringar i anläggningar mkr	1,3	3,1	1,0	2,1	1,5
Medelantal anställda	173	180	151	276	243

Stigtex producerar garner till heminrednings-, handarbets-, trikå- och mattindustrin. Årsomsättningen är 47,7 mkr, därav på export 27,1 mkr.

Produktionen av vissa garner är av stor betydelse ur beredskapssynpunkt och det gäller för företaget att vidmakthålla det kunnande inom området som krävs vid eventuell avspärning.

Branschens marknadssituation är svår och kan till stor del hänföras till den allmänt kända konjunktursituationen.

Förlusten är -6,8 mkr och beror *dels* på att importerade produkter pressar priserna inom landet *dels* på prisnivån på exportmarknaden.

Företaget har genom ett internt intensivt arbete kommit fram till en produktionalisering och en anpassning av antalet medarbetare till den nya situationen, vilket ger företaget ett betydligt bättre utgångsläge för kommande år.

Under 1978 kommer Stigtex att lansera en ny produktionsteknik. Denna medger större flexibilitet och kundservice samt därmed sammanfallande större konkurrenskraft.

Marknadsmässigt och personalmässigt håller sig Stigtex väl framme jämfört med övriga konkurrenter, som även de gör stora förluster under 1977.

Den finansiella situationen är 1977 säkerställd genom bidrag från ÖEF samt moderbolaget. Genom bildandet av den nya tekokoncernen kommer Stigtex att tillhöra AB Eiser från 1978-01-01.

Den svaga resultatutvecklingen och den successivt försämrade marknadssituationen har gjort radikala åtgärder nödvändiga. En partsammansatt översyn av Stigtex framtid pågår.

Ernst Eggenberger

Svenska Lagerhus AB

	1973	1974	1975	1976	1977
Fakturerad försäljning mkr	2,9	3,6	3,8	4,3	4,9
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader mkr	0,0	0,0	0,0	0,3	0,1
I procent av fakturerad försäljning %	0,0	0,0	0,0	7,0	2,0
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter mkr	0,0	0,0	0,0	0,3	0,1
Avkastning på totalt redovisat kapital %	0,3	1,3	2,2	5,2	2,5
Soliditet %	61,2	59,8	60,7	60,7	54,3
Investeringar i anläggningar mkr	1,9	1,1	0,2	0,2	1,3
Medelantal anställda	26	26	23	24	24

Företaget äger och förvaltar lagerhus och ombesörjer lagring av spannmål, frö och fodermedel för bl. a. Svensk Spannmålshandel ek förening.

Bolaget åtager sig också beredskapslagring av livsmedel på uppdrag av Statens Jordbruksnämnd.

Faktureringen 1977 uppgick till 4,9 mkr (4,3 mkr) och resultatet före bokslutsdispositioner och skatter 0,1 mkr (0,3 mkr).

Anders Fyrenius

Svenska Skifferolje AB

Bolagets verksamhet är under avveckling

	1973	1974	1975	1976	1977
Fakturerad försäljning mkr	0,7	0,4	0,0	0,0	0,0
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader mkr	1,2	0,7	1,5	1,6	2,0
Resultat före bokslutsdis- positioner och skatter mkr	1,1	0,8	2,1	1,6	2,0
Soliditet %	58,2	95,6	96,6	97,5	97,1
Investeringar i anlägg- ningar mkr	0,0	0,0	0,0	—	—
Medelantal anställda	1	1	1	1	1

Svenska Tobaks AB

Marknadsledande företag inom tobaksbranschen samt diversifierat inom konsumentvarusektorn.

	1973	1974	1975	1976	1977
Fakturerad försäljning mkr	449,2	628,8	811,4	926,6	972,6
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader mkr	125,0	149,3	203,7	226,8	231,9
I procent av fakturerad försäljning %	27,8	23,7	25,1	24,5	23,8
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter mkr	125,4	147,3	212,3	235,9	227,8
Avkastning på totalt redovisat kapital %	11,4	14,7	15,7	16,7	16,2
Soliditet %	48,2	47,3	41,2	43,7	45,0
Investeringar i anläggningar mkr	13,1	23,8	20,7	30,4	25,6
Medelantal anställda	2 144	2 727	3 017	3 154	3 102

Konsumtionsutvecklingen

Tobaksbolagets försäljning uppgick till 664 mkr — en ökning med 9 mkr eller 1,4 % jämfört med 1976. Volymmässigt skedde dock en nedgång inte bara på hemmamarknaden utan även i fråga om exporten.

För första gången sedan 1971 har den försålda volymen minskat för samtliga rökproduktgrupper. Endast produktgruppen rökfri tobak (snus och tuggtobak) och "övriga produkter" (tändare och utensilier) har ökat i volym.

Orsaken till den minskade efterfrågan av rökprodukter är främst att söka i den kraftiga ökningen av tobaksskatten i mars 1977. Det kan inte uteslutas att även den fortsatta debatten och informationen om rökningens effekter bidragit till konsumtionsminskningen framför allt hos ungdomen. Cigarettrökningen bland tonåringar har fortsatt att minska och är nu på den lägsta nivån sedan konsumtionsmätningar började i mitten på 60-talet. Sålunda röker för närvarande 28 % av ungdomar i åldern 15—19 år cigaretter dagligen att jämföra med uppåt 45 % i början av 70-talet. Andelen rökare bland vuxna män (35 %) har fortsatt att minska, medan andelen cigarettrökare bland kvinnor (37 %) ökar mycket svagt.

Den egentliga röktoaken kan uppdelas i piptobak och rulltobak (för handrullade cigaretter). Piptobakens mycket kraftiga nedgång kan inte kompenseras av den ökande rullningen. Denna utveckling är kännetecknande inte bara för Sverige utan drabbar även bolagets exportmarknader där piptobaken intar en framträdande plats.

Däremot har snuskonsumtionen fortsatt att öka. Vanan att snusa breder ut sig i den yngre medelåldern och ersätter där rökningen. Den tidi-

gare mycket kraftiga uppgången bland ungdomen har avstannat. Internationellt sett är den svenska rökkonsumtionen låg, vilket till stor del beror på snusets traditionella förankring i svenska folkets tobaksvanor.

Exporten domineras fortfarande helt av försäljningen av pipetobak till USA. På grund av lagernedskärning hos den amerikanska agenten men även till följd av en vikande totalmarknad har leveranserna dit blivit betydligt lägre än året innan. Marknadsandelen har uppgått till oförändrat ca 9 %.

Utvecklingsmöjligheter

Tobaksbolagets utvecklingsmöjligheter på hemmamarknaden beror främst på tre faktorer:

1. Den långsiktiga konsumtionsutvecklingen
2. Produktutvecklingen i konkurrens med utländska företag.
3. Möjligheterna att kommunicera med konsumenterna.

Utvecklingen under 1977 var beklaglig genom att konsumtionsminskningen särskilt drabbade produktslagen cigarrer, cigariller och pipetobak. Dessa produkter utgör stommen i bolagets export. Dessutom är cigarilltillverkning särskilt arbetsintensiv och bidrar till att skapa sysselsättning. Till en del är utvecklingen beroende av tobaksskattepolitiken, som kan reducera den bas för en framgångsrik exportverksamhet som hemmamarknaden utgör.

Långsiktigt kommer snus och tuggtobak att öka. Många rökare, som inte vill eller kan avstå från njutningen av tobak, kommer sannolikt att gå över till sådana produkter.

Cigarettkonsumtionen kommer långsiktigt att minska, dock svagt och med vissa svängningar i takt med konsumenternas realinkomstutveckling och i takt med prisutvecklingen för såväl cigaretter som andra konsumtionsvaror.

Produktutvecklingen kommer att vara av stor betydelse i konkurrensen om rökarna. De företag som kan erbjuda produkter med låg tjär- och nikotinhalt och samtidigt smakmässigt kan accepteras av konsumenterna kommer att ha största möjligheterna på marknaden.

Reklamförbud?

För ett företag inom konsumtionsvaruindustrin, som verkar i fri konkurrens, är det ytterst väsentligt att kunna informera allmänheten om sina produkter. Ett reklamförbud skulle på sikt leda till en minskning av bolagets uppnådda marknadsandelar till förmån för utländska företag. Erfarenheter från länder med reklamförbud visar att utländska märken ökar på bekostnad av inhemska produkter, medan totalkonsumtionen inte påverkas. Den svenska konsumenten kommer inte att avskärmas från marknadsföringen av de stora internationella märkena i branschen. I sin yttersta konsekvens skulle ett förbud kunna leda till export av arbetsplatser till konkurrenter i utlandet.

Produktionsstrukturen

En omfattande utredning om bolagets framtida produktionsstruktur, vari representanter för de anställda medverkat, har resulterat i ett principbeslut att cigaretttillverkningen skall koncentreras till Malmöfabriken och cigariltillverkningen där flyttas till Härnösand. Piptobaks- och snustillverkningen bibehålles vid fabrikerna i Arvika respektive Göteborg. Detta leder på sikt till en högre produktivitet och därmed ökad lönsamhet. Den personalminskning som strukturändringen medför skall så långt möjligt kompenseras genom skapandet av ny tillverkning vid sidan av tobakshanteringen, främst i Malmö- och Härnösandsregionerna.

Sedan beslut om produktionsstrukturen fattats, har projektering av en helt ny snusfabrik i Göteborg igångsatts. Investeringen inklusive maskinparken beräknas uppgå till ca 60 mkr i dagens penningvärde och väntas bli färdigställd under 1980.

Ekonomi

Resultatet före bokslutsdispositioner och skatter blev tillfredsställande vad gäller det beloppsmässiga utfallet. Sålunda blev vinsten något bättre än 1976 och även något bättre än det i bolagets senaste årsredovisning prognostiserade beloppet. Räntabiliteten har dock försämrats något. En förväntad nedgång i bolagets försäljningsvolym totalt sett torde leda till en minskad lönsamhet och en successiv personalminskning under de närmaste åren.

Dotterbolagen

Det holländska dotterbolaget Elisabeth Bas hade fortsatt framgång under året. Bolaget har fabriker för tillverkning av cigarrer och cigariller i Holland och Belgien samt försäljningsbolag i såväl Belgien som Frankrike. Försäljningsökningen uppgår volymmässigt till 9 % jämfört med 1976 och hänför sig huvudsakligen till exportmarknaderna, varav den franska gett särskilt goda resultat. Vinsten var fullt tillfredsställande.

Av de svenska dotterbolagen har Ekströms Livsmedels Produkter AB och sälj- och agenturföretag AB Hugo Österberg visat en positiv utveckling trots den allmänna stagnationen inom livsmedelshandeln. Ekströms totalresultat har dock dragits ned av kostnader för en ny tillverkning av potatisprodukter.

Nordium AB har efter försäljningen av Grumme-sortimentet övergått till att satsa på hälso/naturkostbranschen. Resultatet 1977 påverkades av omstruktureringen och blev negativt. Även Sinjet AB med verksamhet i Huskvarna och Vilhelmina redovisade en förlust. Ansträngningar att finna en långsiktigt bärkraftig verksamhet i Vilhelmina pågår.

Sven G Andrén

Svenska Torv AB

Tillverkar och utvecklar torvprodukter för bränsle och kultivering av trädgårdsjord.

	1973	1974	1975	1976	1977
Fakturerad försäljning mkr	7,6	8,1	9,3	9,7	9,9
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader mkr	1,8	1,3	1,3	0,5	0,1
I procent av fakturerad försäljning %	23,7	16,0	14,0	5,2	1,0
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter mkr	1,9	1,5	1,3	0,4	0,0
Avkastning på totalt redovisat kapital %	18,8	12,7	10,2	5,4	3,5
Soliditet %	70,2	71,1	49,7	55,7	55,3
Investeringar i anläggningar mkr	0,3	0,3	3,3	3,6	3,7
Medelantal anställda	71	73	74	68	57

Torvbolagets traditionella verksamhet anknöt till energiförsörjningen. Bolagets första uppgift var att tillverka torvbriketter på frästorbasis. När oljan kom att dominera bränslemarknaden övergick bolaget till att framställa jordförbättringsmedel och odlingssubstrat för blommor och grönsaker. Denna alternativa verksamhet var framgångsrik och är under fortsatt utveckling på marknaden. Inom den nuvarande verksamhetsramen har en nydaning av produktionsanläggningarna skett som innebär ökad mekanisering och förbättrad arbetsmiljö. Detta medför ökad konkurrenskraft trots stigande produktionskostnader.

När energifrågan nu åter aktualiserats kommer bolaget att medverka vid bränsleförsörjningen till torveldade kommunala värmeverk och industriella anläggningar. För detta ändamål utvecklas nya metoder som gör det möjligt att även använda torv som råvara för kemiska produkter. Dessa nya uppgifter kan medföra att bolaget väsentligt utvidgar sin verksamhet.

Olle Uddgren

Svenska Utvecklings AB (SU)

Utvecklingsföretag med uppgift att i första hand arbeta för Statsföretagsgruppens företag.

	1973	1974	1975	1976 ¹	1977
Fakturerad försäljning mkr	—	—	—	2,7	6,4
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader mkr	—	—	—	-0,7	-0,4
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter mkr	—	—	—	-0,8	2,3
Soliditet %	—	—	—	25	42
Investeringar i anläggningar mkr	—	—	—	0,1	—
Medelantal anställda	—	—	—	68	39

¹ Avser 1/7—31/12.

Svenska Utvecklings AB har under 1977 successivt anpassat sin verksamhetsinriktning till de mål som angivits av regering och riksdag i samband med att aktierna överfördes till Statsföretag AB 1 juli 1976. Bolaget skall i fortsättningen vara en central utvecklingsresurs för Statsföretagsgruppen, men också ha som uppgift att utveckla för samhället angelägna produkter, metoder och system samt utgöra en kanal för utveckling av innovationer från mindre företag och enskilda uppfinnare.

Bolaget har under året fått i uppdrag från Statsföretag AB att ansvara för ledning, samordning och administration av ett vindkraftprojekt inom Statsföretagsgruppen med avsikt att undersöka möjligheterna av att Statsföretag skall kunna bli en framtida huvudleverantör av kompletta vindkraftverk. Statsföretag har också givit bolaget i uppdrag att leda och samordna ett projekt avseende torv som energiråvara. Bolaget har successivt kommit att engageras med att söka nya produkter och affärsidéer för de producerande företagen i Statsföretagsgruppen. En ökning av denna form av tjänster förutses.

Ett fortsatt utvecklingsarbete har med goda resultat bedrivits under 1977 inom järn-nickel-batteriområdet. En väsentlig breddning av den laborativa resursens verksamhet i Åkersberga har skett inom energi- och miljöområdet. Några projekt inom medicinsk teknik och träteknik har sålts under året.

Bolaget har under året bedrivit ett flertal samhällsangelägna projekt, vartill medel erhållits från Styrelsen för Teknisk Utveckling (STU), Nämnden för Energiproduktionsforskning och Statsföretag. Exempel på sådana projekt är utveckling och värdering av celler för elektrokemisk uppärbetning, test av bränsleceller i fordon samt studier av olika energilagringssystem.

Under året har ett nära samarbete etablerats mellan SU och Swedish Industrial Development Corp (SID) avseende förmedling och bearbetning av affärsidéer från USA till Sverige.

Orwar Gustafsson

Swedish Industrial Development Corporation, SID

	1973	1974	1975	1976	1977
Fakturerad försäljning mkr	1,5	1,1	1,1	1,5	1,6
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter mkr	-0,1	0,2	0,1	0,0	0,0
Medelantal anställda	8	7	6	6	6

För allt fler företag i Statsföretagsgruppen har SID blivit nordamerikansk operationsbas och under året kommit att medverka på olika sätt från fullständigt ansvar för de flesta funktionerna i ett amerikanskt dotterbolag till att fungera som marknadskonsulter och som förbindelsekontor i kontakter med myndigheter, företag och institutioner.

Liksom under tidigare år levererade SID ett relativt stort antal förslag avseende nya amerikanska affärsmöjligheter av vilka några lett till seriösa förhandlingar.

Tord Carmel

SVETAB, Svenska Industrietablerings AB

Etableringsföretag med inriktning främst på sysselsättningssvaga områden.

	1973	1974	1975	1976	1977
Fakturerad försäljning mkr	137,6	205,5	68,0	101,4	97,7
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader mkr	-24,4	-37,5	-10,8	0,8	5,4
I procent av fakturerad försäljning %	-17,7	-18,2	-15,9	0,8	5,5
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter mkr	-24,4	-48,2	-10,8	0,3	0,1
Avkastning på totalt redovisat kapital %	-14,1	-14,5	- 8,1	4,6	12,0
Soliditet %	3,1	3,0	15,4	16,2	23,4
Investeringar i anläggningar mkr	24,1	19,5	17,9	8,8	4,6
Medelantal anställda	1 164	1 274	303	280	193

Genom riksdagens beslut i december 1977 anslås 40 miljoner kronor till inrättandet av två regionala investmentbolag som dotterföretag till SVETAB. Deras verksamhetsområden förläggs till Värmland/Bergslagen respektive mellersta Norrland. Den planerade verksamheten inom regionalbolagen kommenteras på annan plats i Statsföretags årsredovisning 1977.

Den viktigaste förändringen i SVETAB-gruppens sammansättning under 1977 är att aktiemajoriteten i Svenska bromsbandsfabriken i Långsele sålts till den engelska partnern Cape Industries Ltd. Uppgåelsen ger förutsättningar för ett intensivare samarbete framför allt på marknadssidan mellan Svenska bromsbandsfabriken och Capes internationella friktionsmaterialdivision. Cape har i samband med den finansiella rekonstruktionen av företaget, som gjordes i samband med överlåtelsen, ställt garantier för ett fortsatt investeringsprogram som ökar antalet sysselsatta från ca 90 till ca 140 personer. För SVETABs del har den finansiella rekonstruktionen medfört extraordinära kostnader som belastar årets resultat.

Målet att uppnå en tillfredsställande räntabilitet inom Kryotherm, Elkapsling och Förbandsmaterial har nåtts under året. Dessa tre företag är väl inarbetade på intressanta marknader som ger förutsättningar för en lönsam expansion på sikt. Men 1978 ser dock ut att bli ett mellanår.

Inom SVETABs konsult- och projektverksamhet har under 1977 Investkontakt AB tillkommit. Investkontakt kommer under 1978 att i första hand inrikta sig på att fungera som sökorgan för de nyinrättade regionalbolagen. Resultat efter finansiella intäkter och kostnader ligger nu

på 5,4 mkr (0,6 mkr), vilket får betecknas som godtagbart. 1977 års resultat belastas emellertid av extraordinära kostnader på 5,4 mkr (0,6 mkr), vilket ger ett resultat före bokslutsdispositioner och skatter på 0,6 mkr (0,3 mkr).

Gunnar Olofgörs

Uddcomb Sweden AB

Tillverkar och marknadsför tunga komponenter för kärnkraftverk och kemisk industri.

	1973	1974	1975	1976	1977
Fakturerad försäljning mkr	36,3	5,2	77,0	41,6	105,2
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader mkr	-18,1	- 21,6	-28,9	-33,8	-43,6
I procent av fakturerad försäljning %	-49,9	-415,4	-37,5	-81,3	-41,4
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter mkr	-18,1	- 21,6	-29,4	-33,9	-43,4
Avkastning på totalt redovisat kapital %	- 8,8	- 7,1	- 7,0	- 6,8	- 8,0
Soliditet %	3,4	5,8	10,5	8,1	3,4
Investeringar i anläggningar mkr	9,7	23,6	41,0	6,6	1,2
Medelantal anställda	477	531	643	749	722

Under året levererades reaktortanken till Forsmark 2 samt tank och ånggeneratorer till Ringhals 4. Fakturerad försäljning uppgick till 105,2 mkr.

Efterfrågan på tunga kärnkraftkomponenter var mycket svag och någon väsentlig förbättring kan inte väntas. Bolaget söker sig därför in på andra områden. Vissa smärre order har tagits för processutrustning samt montage och underhåll.

1977 års förlust före erhållet koncernbidrag uppgick till -43,4 mkr. Därav kan 38,9 mkr hänföras till extra nedskrivning på produkter i arbete.

Orderstocken vid årets slut leder till minskat kapacitetsbehov. Efter förhandlingar utfärdades varsel om avsked för 164 personer, vilka lämnar företaget successivt under 1978.

Marknadsutsikterna på kärnkraftområdet nödvändiggör den omstrukturering av bolagets verksamhet som har inletts. Beslut har tagits om en långsiktig inriktning på processutrustning för kemisk och petrokemisk industri liksom på montage och underhåll. I omstruktureringen ingår en anpassning av bolagets organisation samt en finansiell rekonstruktion som förutsättningar.

George W Bond

Resultat- och balansräkningar i sammandrag per bolag (mkr)

	ABAB	ASSI	Berol Kemi
Resultaträkningar i sammandrag			
Fakturerad försäljning	127,1	1 820,4	516,4
Tillverknings-, försäljnings- och administrationskostnader m. m.	-123,3	-1 827,9	-531,9
Avskrivningar enligt plan	- 1,6	- 131,1	- 28,2
<i>Rörelseresultat efter avskrivningar enligt plan</i>	2,2	- 138,6	- 43,7
Lagerstöd	—	12,1	3,2
Finansiella poster, netto	1,1	- 236,9	- 40,2
Extraordinära poster, netto	- 0,1	125,0	-102,2
<i>Resultat före bokslutsdispositioner skatter</i>	3,2	- 238,4	-182,9
Bokslutsdispositioner	- 2,1	253,2	185,3
Skatter	- 0,3	- 13,5	- 1,1
Minoritetsandelar i årets resultat	—	—	—
Nettovinst (förlust)	0,8	1,3	1,3
Balansräkningar i sammandrag			
Likvida medel	2,6	113,3	11,2
Kortfristiga fordringar m. m.	28,3	504,0	237,8
Varulager	2,2	883,6	133,3
Summa omsättningstillgångar	33,1	1 500,9	382,3
Spärrade medel hos Sveriges Riksbank	—	10,3	7,5
Summa anläggningstillgångar	8,7	1 991,3	223,4
Summa tillgångar	41,8	3 502,5	613,2
Kortfristiga skulder	24,7	683,7	283,0
Långfristiga skulder	9,3	2 059,2	259,6
Obeskattade reserver	2,7	297,6	28,8
Beskattade reserver	—	—	—
Minoritetsintressen i eget kapital	—	—	1,2
Aktiekapital	2,0	400,0	30,0
Övrigt eget kapital	3,1	62,0	10,6
Summa skulder och eget kapital	41,8	3 502,5	613,2
Medelantal anställda	1 454	6 919	1 014

BS Konsult	Carbox	Cea- verken	EssBo	Holm- sund Golv	Exkl. Linson	Kabi Linson	Kalmar Verk- stad
29,3	10,9	82,1	141,2	21,7	531,8	4,2	218,6
-30,7	-16,1	-80,9	-138,6	-27,5	-469,7	-7,7	-184,1
- 0,2	- 0,6	- 2,7	- 4,7	- 0,1	- 21,7	-0,1	- 5,5
- 1,6	- 5,8	- 1,5	- 2,1	- 5,9	40,4	-3,6	29,0
—	—	—	0,7	—	—	—	0,9
- 0,1	0,1	- 3,9	- 7,2	- 2,6	- 12,6	-0,2	1,4
—	0,0	—	0,3	- 6,3	1,6	—	—
- 1,7	- 5,7	- 5,4	- 8,3	-14,8	29,4	-3,8	31,3
1,3	4,2	2,3	3,3	14,8	-24,7	—	- 26,8
- 0,0	- 0,0	- 0,1	- 0,1	- 0,0	- 1,7	—	- 2,6
—	—	—	—	—	0,8	—	0,0
- 0,4	- 1,5	- 3,2	- 5,1	0,0	0,0	—	1,9
1,0	0,2	2,6	2,8	0,2	3,0	—	11,8
11,0	7,7	18,3	35,1	8,4	125,5	—	103,7
—	4,4	23,9	36,0	0,6	165,2	—	73,1
12,0	12,3	44,8	73,9	9,2	293,7	—	188,6
0,0	—	—	—	—	3,6	—	0,3
0,5	5,6	25,0	69,9	1,6	268,0	—	69,9
12,5	17,9	69,8	143,8	10,8	565,3	—	258,8
12,3	11,5	42,6	49,0	7,7	156,6	—	138,0
—	4,7	15,3	89,2	3,0	164,5	—	44,4
—	—	0,7	—	—	149,3	—	49,3
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	- 0,1	—	0,0
0,3	5,0	12,0	10,0	0,1	75,0	—	20,0
- 0,1	- 3,3	- 0,8	- 4,4	—	20,0	—	7,1
12,5	17,9	69,8	143,8	10,8	565,3	—	258,8
166	62	251	790	125	2 166	—	732

Resultat- och balansräkningar i sammandrag per bolag (mkr)

	Liber	LKAB	Löfvånger Elektr.
Resultaträkningar i sammandrag			
Fakturerad försäljning	361,6	1 623,5	31,1
Tillverknings-, försäljnings- och administrationskostnader m. m.	-348,3	-1 828,0	-34,9
Avskrivningar enligt plan	- 5,8	- 227,7	- 0,7
<i>Rörelseresultat efter avskrivningar enligt plan</i>	7,5	- 432,2	- 4,5
Lagerstöd	—	—	—
Finansiella poster, netto	- 2,4	- 188,3	- 2,0
Extraordinära poster, netto	—	- 22,3	—
<i>Resultat före bokslutsdispositioner skatter</i>	5,1	- 642,8	- 6,5
Bokslutsdispositioner	- 4,3	506,6	6,5
Skatter	- 0,7	- 15,5	- 0,0
Minoritetsandelar i årets resultat	—	—	—
Nettovinst (förlust)	0,1	- 151,7	0,0
Balansräkningar i sammandrag			
Likvida medel	7,0	61,5	0,5
Kortfristiga fordringar m. m.	60,4	296,5	10,7
Varulager	57,1	1 045,0	9,3
Summa omsättningstillgångar	124,5	1 403,0	20,5
Spärrade medel hos Sveriges Riksbank	0,7	22,3	—
Summa anläggningstillgångar	44,0	2 900,9	4,2
<i>Summa tillgångar</i>	169,2	4 326,2	24,7
Kortfristiga skulder	84,7	944,1	13,2
Långfristiga skulder	37,5	1 433,6	11,2
Obeskattade reserver	25,2	725,9	—
Beskattade reserver	—	—	—
Minoritetsintressen i eget kapital	—	—	—
Aktiekapital	15,0	500,0	0,3
Övrigt eget kapital	6,8	722,6	—
<i>Summa skulder och eget kapital</i>	169,2	4 326,2	24,7
Medelantal anställda	1 189	8 688	201

¹ Inkl. rekonstruktion etc.

NJA	Nuclear Steam	Nyckel- hus	Nyland Mattor	Rock- wool	SARA	SMT- Pullmax
978,4	33,4	109,9	27,5	571,0	587,7	229,2
-894,1	-31,8	-108,4	-32,1	-533,6	-565,6	-207,9
- 80,2	—	- 0,9	- 0,6	- 14,4	- 19,4	- 8,0
4,1	1,6	0,6	- 5,2	23,0	2,7	13,3
41,6	—	—	0,5	—	—	0,0
-174,6	- 0,5	- 0,7	- 1,6	0,5	2,9	- 7,3
- 70,8	—	- 0,0	2,3	1,4	8,0	2,1
-199,7 ¹	1,1	- 0,1	- 4,0	24,9	13,6	8,1
—	- 1,1	- 0,8	1,5	- 18,3	2,2	- 7,6
- 5,5	—	- 0,1	- 0,1	- 2,1	- 2,9	- 0,2
—	—	—	—	—	- 0,0	- 0,0
-205,2	0,0	- 1,0	-2,6	4,5	12,9	0,3
52,6	—	2,1	0,0	28,3	10,4	4,1
593,7	20,1	16,9	10,5	115,3	114,8	89,5
821,4	—	15,7	13,5	50,4	19,0	128,1
1 467,7	20,1	34,7	24,0	194,0	144,2	221,7
—	—	0,3	—	8,1	—	0,2
724,6	—	7,6	7,5	157,4	255,9	61,1
2 192,3	20,1	42,6	31,5	359,5	400,1	283,0
591,6	20,0	24,9	20,3	158,9	122,4	114,7
773,1	—	10,9	9,8	51,8	216,4	67,7
—	—	3,3	—	109,0	4,8	51,9
373,4	—	—	—	—	3,7	—
—	—	—	—	—	0,3	0,0
500,0	0,1	4,1	4,0	25,0	5,0	40,0
- 45,8	—	- 0,6	- 2,6	14,8	47,5	8,7
2 192,3	20,1	42,6	31,5	359,5	400,1	283,0
4 738	—	200	101	2 399	5 036	1 074

Resultat- och balansräkningar i sammandrag per bolag (mkr)

	Sonab Comm.	STAF Int.	Statsraff
Resultaträkningar i sammandrag			
Fakturerad försäljning	71,8	1,5	—
Tillverknings-, försäljnings- och administrationskostnader m. m.	— 68,0	— 3,9	—
Avskrivningar enligt plan	— 1,7	— 0,1	—
<i>Rörelseresultat efter avskrivningar enligt plan</i>	2,1	— 2,5	—
Lagerstöd	—	—	—
Finansiella poster, netto	— 4,4	— 0,3	— 3,0
Extraordinära poster, netto	0,2	—	3,0
<i>Resultat före bokslutsdispositioner och skatter</i>	— 2,1	— 2,8	0,0
Bokslutsdispositioner	4,8	2,8	—
Skatter	— 0,1	—	—
Minoritetsandelar i årets resultat	—	—	—
Nettovinst (förlust)	2,6	0,0	0,0
Balansräkningar i sammandrag			
Likvida medel	0,7	0,7	1,0
Kortfristiga fordringar m. m.	14,5	4,2	0,5
Varulager	36,5	—	—
Summa omsättningstillgångar	51,7	4,9	1,5
Spärrade medel hos Sveriges Riksbank	—	—	—
Summa anläggningstillgångar	13,4	0,2	37,9
<i>Summa tillgångar</i>	65,1	5,1	39,4
Kortfristiga skulder	29,9	5,0	0,9
Långfristiga skulder	16,3	—	38,1
Obeskattade reserver	—	—	—
Beskattade reserver	—	—	—
Minoritetsintressen i eget kapital	—	—	—
Aktiekapital	20,0	0,1	0,4
Övrigt eget kapital	— 1,1	0,0	—
Summa skulder och eget kapital	65,1	5,1	39,4
Medelantal anställda	507	11	14

Stigtex	SID	Sv. Lagerhus	Sv. Skifferolje	Sv. Tobaks AB	Sv. Torv	Sv. Utveckl. AB
47,7	1,6	4,9	—	972,6	9,9	6,4
—53,5	—1,6	—3,9	—0,2	—788,7	—8,4	—7,7
— 1,7	—0,1	—0,8	—	— 22,6	—1,3	—0,2
— 7,5	—0,1	0,2	—0,2	161,3	0,2	—1,5
—	—	—	—	—	—	—
— 1,9	0,1	—0,1	2,2	70,6	—0,1	1,1
2,6	0,0	0,0	—	— 4,1	—0,1	2,7
— 6,8	0,0	0,1	2,0	227,8	0,0	2,3
6,4	—	—	—	—147,6	0,2	—
— 0,0	—	—0,1	—1,2	— 32,0	—	—
—	—	—	—	—	—	—
— 0,4	—0,0	0,0	0,8	48,2	0,2	2,3
0,4	0,4	0,1	0,4	161,5	0,6	0,2
18,1	0,2	2,1	14,3	452,9	2,5	17,2
8,7	—	—	—	471,7	1,4	—
27,2	0,6	2,2	14,7	1 086,1	4,5	17,4
—	—	—	—	15,1	0,1	—
9,7	0,1	7,2	11,0	661,9	10,3	0,4
36,9	0,7	9,4	25,7	1 763,1	14,9	17,8
13,9	0,3	3,0	0,7	839,4	1,8	3,1
21,0	—	1,3	—	46,9	2,5	7,2
1,2	—	—	—	373,2	4,5	—
—	—	—	—	15,0	—	—
—	—	—	—	—	—	—
2,4	0,8	5,0	23,0	300,0	5,0	2,5
— 1,6	—0,4	0,1	2,0	188,6	1,1	5,0
36,9	0,7	9,4	25,7	1 763,1	14,9	17,8
243	6	24	1	3 102	57	39

Resultat- och balansräkningar i sammandrag per bolag (mkr)

	Svetab	Uddcomb	S:a dotter- bolag
Resultaträkningar i sammandrag			
Fakturerad försäljning	97,7	105,2	9 376,3
Tillverknings-, försäljnings- och administrationskostnader m. m.	- 91,7	- 122,8	- 9 173,5
Avskrivningar enligt plan	- 1,5	- 8,2	- 592,4
<i>Rörelseresultat efter avskrivningar enligt plan</i>	4,5	- 25,8	- 389,6
Lagerstöd	0,1	—	59,1
Finansiella poster, netto	0,8	- 17,8	- 627,8
Extraordinära poster, netto	- 5,3	0,2	- 61,8
<i>Resultat före bokslutsdispositioner och skatter</i>	0,1	- 43,4	- 1 020,2
Bokslutsdispositioner	2,4	25,6	790,1
Skatter	- 0,9	- 0,2	- 81,0
Minoritetsandelar i årets resultat	- 0,1	—	0,7
Nettovinst (förlust)	1,5	- 18,0	- 310,4
Balansräkningar i sammandrag			
Likvida medel	11,9	1,2	494,3
Kortfristiga fordringar m. m.	38,8	36,5	3 010,0
Varulager	14,0	140,0	4 154,1
Summa omsättningstillgångar	64,7	177,7	7 658,4
Spärrade medel hos Sveriges Riksbank	0,6	0,2	69,3
Summa anläggningstillgångar	12,7	117,4	7 709,3
<i>Summa tillgångar</i>	78,0	295,3	15 437,0
Kortfristiga skulder	27,5	153,5	4 582,9
Långfristiga skulder	28,7	131,8	5 555,0
Obeskattade reserver	8,2	—	1 835,6
Beskattade reserver	—	—	392,1
Minoritetsintressen i eget kapital	0,6	—	2,0
Aktiekapital	10,0	80,0	2 097,1
Övrigt eget kapital	3,0	- 70,0	972,3
Summa skulder och eget kapital	78,0	295,3	15 437,0
Medelantal anställda	193	722	42 224

Resultat- och balansräkningar i sammandrag per bolag (mkr)

Resultaträkningar i sammandrag	STAF AB	Elimin. av Koncern- mellan- havanden	Elimin. av för- värvs- värden	Justering för varven	Övr. om- föringar & just.	Gruppen totalt
Fakturerad försäljning	—	— 189,5	—	—	— 0,2	9 186,6
Tillverknings-, försäljnings- och administr.kostn. m. m.	—	190,4	—	—	— 40,7	—9 023,8
Avskrivningar enligt plan	—	0,1	— 1,1	—	— 19,3	— 612,7
<i>Rörelseresultat efter avskriv- ningar enligt plan</i>	—	1,0	— 1,1	—	— 60,2	— 449,9
Lagerstöd	—	—	—	—	— 0,2	58,9
Finansiella poster, netto	—182,5	— 27,5	—	—	171,5	— 666,4
Extraordinära poster, netto	— 22,6	—	—	—246,7	— 6,7	— 337,8
<i>Resultat före bokslutsdisposi- tioner & skatter</i>	—205,1	— 26,5	— 1,1	—246,7	104,4	—1 395,2
Bokslutsdispositioner	—	—	— 9,8	231,2	—127,4	884,1
Skatter	—	—	7,1	— 93,1	25,5	— 141,5
Minoritetsandelar i årets resultat	—	—	—	—	— 0,1	0,6
Nettovinst (förlust)	—205,1	— 26,5	— 3,8	—108,6	2,4	— 652,0
Balansräkningar i sammandrag						
Likvida medel	1 618,2	—	—	—	131,6	2 244,1
Kortfristiga fordringar m. m.	2 124,9	—1 234,7	—	—	—131,9	3 768,3
Varulager	—	— 0,4	—	—	0,2	4 153,9
Summa omsättningstillgångar	3 743,1	—1 235,1	—	—	— 0,1	10 166,3
Spärrade medel hos Sveriges Riksbank	—	—	—	—	— 0,1	69,2
Summa anläggningstillgångar	3 915,5	—1 608,3	—2 572,0	—	— 64,8	7 379,7
<i>Summa tillgångar</i>	7 658,6	—2 843,4	—2 572,0	—	— 65,0	17 615,2
Kortfristiga skulder	828,7	— 945,3	—	—	9,5	4 475,8
Långfristiga skulder	2 529,7	—1 897,3	—	—	— 14,3	6 205,7
Obeskattade reserver	—	—	— 42,0	—	— 21,5	1 772,1
Beskattade reserver	540,0	—	—	—	— 3,7	928,4
Minoritetsintressen i eget kapital	—	—	7,4	—	0,1	9,5
Kapital avseende nyemission i Statsföretag AB	350,0	—	—	—	—	350,0
Aktiekapital	2 775,0	—	—2 098,4	—	1,3	2 775,0
Övrigt eget kapital	635,2	— 0,8	— 471,3	—	— 36,7	1 098,7
Summa skulder och eget kapital	7 658,6	—2 843,4	—2 572,0	—	— 65,0	17 615,2
Medelantal anställda	63					42 287

Styrelse, revisorer och direktion

Styrelse

Bertil Olsson, ordförande, f. d. generaldirektör, Bromma
Harry Hjalmarson, vice ordförande, direktör, Stockholm
Lennart Dahlström, direktör, Bromma
Ulf Laurin, direktör, Malmö
Karl-Axel Linderöth, direktör, Sollentuna
Gunnar Malmenström, direktör, Lidingö
Gunnar Nilsson, LOs ordförande, Stockholm
Karl-Erik Nilsson, direktör (TCO), Stockholm
Per Sköld, verkställande direktör, Bromma
Åke Ståhlbrandt, direktör, Malmö
Nore Sundberg, departementsråd, Tullinge

Suppleanter

Rutger Martin-Löf, direktör, Stockholm
Solveig Wikström, docent, Täby

Revisorer

Claes Elmstedt, lantbrukare, Ronneby
Sören Mannheimer, förbundsjurist, Göteborg
Bernt Nilsson, riksdagsman, Kalmar
Knut Ranby, auktoriserad revisor, Saltsjöbaden
Birger Sonesson, auktoriserad revisor, Lidingö

Suppleanter

Holger Bergqvist, civilekonom, Göteborg
Evald Heving, andre förbundssekreterare, Vällingby
Arne Johansson, auktoriserad revisor, Hägersten
Sten Lundvall, auktoriserad revisor, Täby
Ivar Nordberg, riksdagsman, Trångsund

Direktion

Per Sköld, verkställande direktör
Carl-Olof Henrikson, koncernutveckling
Jan Orrenius, administration och samhällsfrågor
Bo C. E. Ramfors, finans
Lennart Redefelt, ekonomi

ABAB**Allmänna Bevaknings AB**

(Sibyllegatan 17)

Fack

102 40 Stockholm

Tel 08-23 73 20

ASSI**AB Statens Skogsindustrier**

(Sveavägen 59)

105 22 Stockholm

Tel 08-22 11 40

Berol Kemi AB

Fack

444 01 Stenungsund

Tel 0303-850 00

BS Konsult AB

Nybrogatan 34

114 39 Stockholm

Tel 08-14 07 00

AB Carbox

Dragongatan 16

271 00 Ystad

Tel 0411-160 65

Ceaverken AB

(Eskilstunavägen 34)

Box 26

152 01 Strängnäs

Tel 0152-129 30

AB Eiser

(Nils Jakobssonsgatan 5)

Box 121

501 03 Borås

Tel 033-12 70 00

EssBo,**Svenska Bomaterial AB**

Banérgatan 43

115 22 Stockholm

Tel 08-23 64 90

Holmsunds Industricenter AB

Box 15

913 00 Holmsund

Tel 090-242 00

AB Kabi

(Lindhagensgatan 133)

112 87 Stockholm

Tel 08-54 09 60

Kalmar Verkstads AB

Fack

381 01 Kalmar

Tel 0480-150 70

Liber Grafiska AB

(Sorterargatan 23)

162 89 Vällingby

Tel 08-89 02 00

LKAB,**Luossavaara-Kiirunavaara AB**

(Sturegatan 11)

Fack

100 41 Stockholm

Tel 08-24 90 60

Lövånger Elektronik AB

Fack

930 10 Lövånger

Tel 0913-103 00

Nuclear Steam S G AB

c/o Uddcomb Sweden AB

Fack

371 01 Karlskrona

Tel 0455-247 20

Nyckelhus AB

(Fyrisvallsgatan 7)

Box 2039

750 02 Uppsala

Tel 018-10 21 40

Rockwool AB

Fack 615

541 01 Skövde

Tel 0500-106 50

SARA, Sveriges allmänna**restaurangaktiebolag**

(S:t Eriksgatan 113)

Box 21009

100 31 Stockholm

Tel 08-34 08 00

SMT-Pullmax AB

Fack

401 10 Göteborg

Tel 031-17 25 90

Statsföretag International AB

(Hamngatan 6)

Fack

103 80 Stockholm

Tel 08-24 29 00

Statsraff AB
(Kungsgatan 24)
Fack
453 00 Lysekil
Tel 0523-140 10

**Swedish Industrial
Development Corporation (SID)**
600 Steamboat Road
Greenwich, Conn. 06830 USA
Tel (203) 661-2500

Svenska Lagerhus AB
(Vasagatan 12)
Box 725
101 30 Stockholm
Tel 08-21 29 42

Svenska Skifferolje AB
(Norrgatan 35)
Box 379
701 05 Örebro
Tel 019-13 50 40

Svenska Tobaks AB
(Maria Bangata 6)
Box 17007
104 62 Stockholm
Tel 08-69 09 00

Svenska Torv AB
Box 152
280 10 Sösdala
Tel 0451-640 70

Svenska Utvecklings AB
(Malmskillnadsgatan 48 A)
Fack
103 40 Stockholm
Tel 08-14 14 60

SSAB Svenskt Stål AB
(Birger Jarlsgatan 58)
Box 16344
103 26 Stockholm
Tel 08-24 23 10

**SVETAB,
Svenska Industrietablerings AB**
(Hamngatan 6)
Box 7078
103 82 Stockholm
Tel 08-24 77 90

Uddcomb Sweden AB
(Verkö)
Fack
371 01 Karlskrona
Tel 0455-247 20

Innehåll

<i>Statsföretagsgruppen i sammandrag</i>	3
<i>Ansvar, uppgifter och befogenheter</i>	4
<i>Arsredovisning</i>	
Förvaltningsberättelse	6
Koncernöversikt	6
Moderbolaget	6
<i>Statsföretagsgruppen:</i>	
Resultaträkning	17
Balansräkning	19
Finansieringsanalys	21
Bokslutskommentarer	23
<i>Statsföretagsgruppens redovisning — kompletterande uppgifter</i>	
Personal	36
Resultaträkning	45
Balansräkning	46
Finansieringsanalys	47
Bokslutskommentarer	48
<i>Vinstdisposition</i>	55
<i>Revisionsberättelse</i>	56
<i>Stärk marknadsinsatserna</i>	57
Förstärkning av forskning och utveckling	62
Nya insatser för att främja tillväxt och etablering	68
ABAB, Allmänna Bevaknings AB	70
ASSI, AB Statens Skogsindustrier	72
Berol Kemi AB	75
BS Konsult AB	78
AB Carbox	79
Ceaverken AB	80
EssBo, Svenska Bomaterial AB	82
Holmsund Golv AB	84
AB Kabi	85
Kalmar Verkstads AB	89
Liber Grafiska AB	91
LKAB, Luossavaara-Kiirunavaara AB	94
Lövänger Elektronik AB	98
NJA, Norrbottens Järnverk AB	99
Nuclear Steam S G AB	106
Nyckelhus AB	107
Nyland Mattor AB	109
Rockwool AB	110
SARA, Sveriges allmänna restaurangaktiebolag AB	113
SMT-Pullmax AB	116
Sonab Communications AB	120
Statsföretag International AB	122
Statsraff AB	123
Stigtex AB	124
Svenska Lagerhus AB	125
Svenska Skifferolje AB	126
Svenska Tobaks AB	127

Svenska Torv AB	130
Svenska Utvecklings AB (SU)	131
Swedish Industrial Development Corporation, SID	133
SVETAB, Svenska Industrietablerings AB	134
Uddcomb Sweden AB	136
<i>Resultat- och balansräkningar i sammandrag per bolag</i>	<i>138</i>
<i>Styrelse, revisorer och direktion</i>	<i>146</i>
<i>Adressuppgifter</i>	<i>147</i>